

Stymulacji Polisensorycznej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
Człowiek – najlepsza inwestycja.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji matematycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.

3. **Cele ćwiczenia** (ćwiczenie ma charakter rytuału na pożegnanie):

- utrwalenie liczenia w zakresie do 10,
- ćwiczenie umiejętności reagowania na ustalone sygnały.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tekst wyliczanki dla prowadzącego.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

- Pozycja w trakcie zabawy – na stojąco.
- Uczniowie wykonują czynności zgodnie z następującym tekstem (odliczamy na palcach):

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – w miejscu się w kółko jak bączek kręć;
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – na jednej nodze stań i się nie wierć;
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – w miejscu szybko biegać mam chęć;
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – znam pewną sztuczkę, pokażę ją więc (każdy uczeń pokazuje swoją sztuczkę);
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – do domu już pędź!
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – jeszcze sobie ręce podać mamy chęć
Do widzenia! – zawołaj i pędź, pędź, pędź! (bieg w miejscu).

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *liczy (w przód i w tył) od danej liczby po 1.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna.

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeśli dzieci lepiej opanują liczenie, to ćwiczenie można wykonywać w szybszym tempie. Starsze dzieci nie potrzebują pomocy w postaci odliczania na palcach.

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Jutta Bläsius, *3 minuty ruchu*, Jedność, Kielce 2007.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, analizę słuchowo-wzrokową, umiejętność podejmowania decyzji, wyrażanie emocji; wdrażanie do empatii, doskonalenie motywacji do nauki i aktywności, wdrażanie do współpracy, integracja polisensoryczna, sensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *A można było tak.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy, grupy, dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową, zaburzeniami zachowania oraz dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą.

3. **Cele ćwiczenia:**

- dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych, czasowych,
- ćwiczenia w opowiadaniu,
- doskonalenie umiejętności koncentracji uwagi na zadaniu,
- pokazanie pożądanych zachowań i możliwości wpływu na własne zachowanie.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** historyjka obrazkowa dla każdego dziecka z dwoma wariantami, kartka papieru, klej, korona dla dziecka odgrywającego rolę króla (Iwa), ogonek dla myszki, tekst opowiadania dla tych dzieci, które niedosłyszą lub są głuche.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Każde dziecko otrzymuje historyjkę obrazkową. W skład historyjki obrazkowej znajdują się dodatkowo ilustracje, które stanowią przeciwne zachowania głównych bohaterów książki. Zadaniem dzieci jest ułożenie historyjki obrazkowej zgodnie z usłyszanym opowiadaniem. Nauczyciel czyta:

„Pewnego razu był sobie lew. Wszyscy mieszkańcy lasu bali się go ogromnie. Kiedy przechadzał się po swoim lesie, groźnie ryczał. Był duży i groźny. Pewnego razu lew wpadł w pułapkę zastawioną przez ludzi. Wszystkie zwierzęta zbiegły się wokół ofiary. Kiedy lew przerażająco zaryczał, wszystkie zwierzęta uciekły do swoich domów, kryjówek. Nikt nie pomógł wzywającemu pomocy lwu. Tylko mała myszka została i pomogła mu się uwolnić z sideł. Lew oczywiście nic nie zrobił małej myszce i był jej bardzo wdzięczny za udzieloną mu pomoc. Od tego czasu każdą wolną chwilę przyjaciele spędzali razem. Bo musicie wiedzieć, że od tego dnia stali się serdecznymi przyjaciółmi.

Uczniowie układają historyjkę obrazkową zgodnie z treścią opowiadania. Nazywają poszczególne zwierzęta, głoskują ich nazwy, wyklaskują liczbę sylab. Kolejną czynnością dzieci jest zastąpienie spośród posiadanych ilustracji tych, na których zachowania bohaterów opowiadania (zwierząt) im się nie podobają (dwa obrazki). Chętne dziecko opowiada i uzasadnia zmiany, jakie wprowadziło. Na kartkę dzieci wklejają wersję poprawioną historyjki obrazkowej. Na zakończenie odgrywają scenki dramatyczne obrazujące przebieg opowiadania.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwój intelektualny, społeczny, emocjonalny, fizyczny, estetyczny, etyczny; radzenie sobie w codziennych sytuacjach, pracy i rozwoju dziecka dostosowanym do jego indywidualnego tempa i możliwości uczenia się, sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa dziecka w życiu społecznym, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenie sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV–VI szkoły podstawowej.*

7. Obszar podstawy programowej:

• **edukacja polonistyczna – uczeń:**

- *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia, w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno,*
- *uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowane literaturą,*
- *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: głoska, litera, sylaba, wyraz, zdanie,*
- *korzysta z pakietów edukacyjnych pod kierunkiem nauczyciela,*
- *rozumie znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie,*
- *czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski,*
- *w tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów,*
- *uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych.*

• **edukacja społeczna – uczeń:**

- *odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym,*
- *wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe); rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami,*
- *w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku.*

• **edukacja przyrodnicza – uczeń:**

- *wymienia zwierzęta i rośliny typowe dla wybranych regionów Polski; rozpoznaje i nazywa zwierzęta.*

• **etyka – uczeń:**

- *zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych; stara się nieść pomoc potrzebującym,*
- *starannie dobiera przyjaciół i pielęgnuje przyjaźnie w miarę swoich możliwości.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Jeśli dziecko z niepełnosprawnością intelektualną ma problemy z ułożeniem kolejności wydarzeń, należy wspólnie w dzieckiem ułożyć pierwotną wersję – poprawki dziecko wprowadza samodzielnie. Ważne jest, by podczas odgrywania scenek dramatycznych zachęcić dzieci do naśladowania ruchem i głosem przedstawianych zwierząt.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Tekst opowiadania zaczerpnięty z XII numeru czasopisma „Nauczyciel nauczania początkowego” (2011).

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność radzenia sobie z frustracją.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Bitwa morska.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształcenie umiejętności radzenia sobie w grupie,
 - ćwiczenie umiejętności rozładowywania napięcia poprzez zabawę,
 - trenowanie zręczności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dużo gazet, skrzynia skarbów z cukierkami dla zwycięzców.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nawiązując do informacji na temat abordażu, nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy – pirackie bandy. Daje im dużo gazet, z których w wyznaczonym czasie wszyscy przygotowują dla swojej „bandy” jak najwięcej „kul armatnich”. W klasie zostaje ustawiona z krzeseł burta statku, a po jej dwóch stronach gromadzą się „piraci” gotowi do bitwy. W ciągu minuty „piraci” przerzucają na stronę wroga jak najszybciej i jak najwięcej „kul armatnich”, które kierowane są w ich stronę. Po zakończeniu bitwy nauczyciel próbuje ustalić, po czyjej stronie jest więcej kul armatnich (ta grupa przegrywa). Zwycięska banda otrzymuje w nagrodę zawartość „skrzyni skarbów”, czyli cukierki. Jeśli nauczyciel ustali remis, nagrodę otrzymują wszyscy uczestnicy „bitwy morskiej”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uświadomienie dziecku pojęcia sukcesu i umożliwienie jego osiągnięcia; stworzenie przyjaznej atmosfery w celu rozładowania napięcia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna (wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi) – *uczeń potrafi rozróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami, współpracuje z nimi podczas zabaw, przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, czuje się odpowiedzialny za swoje czyny i poczynania grupy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Przewodnik metodyczny. Scenariusze zajęć, klasa 3, semestr I, Juka, scenariusz nr 9.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, analizę wzrokową, koncentrację uwagi; ćwiczenie indywidualne

1. Tytuł ćwiczenia:

Bizuteria.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych oraz dla uczniów mających problemy z motoryką małą.

3. Cele ćwiczenia:

- wspomaganie rozwoju manualnego oraz rozwoju motoryki małej,
- wydłużanie czasu koncentracji,
- rozwijanie wyobraźni,
- rozluźnianie napięcia mięśniowego w obrębie dłoni i ręki.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- różnego rodzaju koraliki,
- guziki,
- makaron,
- farby,
- brokaty,
- klej,
- nożyczki,
- sznurek,
- kapsle.

5. Przebieg ćwiczenia:

Zadaniem ucznia jest stworzenie dla siebie lub dla kogoś bliskiego biżuterii z przygotowanych materiałów. Nauczyciel wyklada na stół dostępne materiały, kleje, sznurki. Uczeń wybiera, z czego chce stworzyć swoją biżuterię. Jeśli używać będzie makaronu, może go wcześniej pomalować farbami, obsypać brokatem.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym.

7. Obszar podstawy programowej:

zajęcia techniczne – wychowanie do techniki (poznawanie urządzeń, obsługiwanie i szanowanie ich) i działalność konstrukcyjna dzieci; uczeń *buduje z różnorodnych przedmiotów dostępnych w otoczeniu, np. szalasa, namiot, wagę, tor przeszkód; w miarę możliwości konstruuje urządzenia techniczne z gotowych zestawów do montażu, np. dźwigi, samochody, samoloty, statki, domy;*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

2) w zakresie dbałości o bezpieczeństwo własne i innych – uczeń:

- a) *utrzymuje porządek wokół siebie (na swoim stoliku, w sali zabaw, szatni i w ogrodzie), sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymywaniu porządku,*
- b) *zna zagrożenia wynikające z niewłaściwego używania narzędzi i urządzeń technicznych.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Ćwiczenie nie nadaje się dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową w obrębie kończyn górnych.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy, wyrażanie emocji, motywacja do aktywności, ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, ćwiczenie integrujące grupę, analiza słuchowa, koncentracja uwagi

1. Tytuł ćwiczenia:

Budujemy dom.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, dla uczniów zahamowanych, nieśmiałych, dla grupy niezintegrowanej.

3. Cele ćwiczenia:

- rozładowanie napięcia mięśniowego i psychicznego,
- rozładowanie emocji,
- integracja grupy,
- przełamanie barier w grupie,
- koncentracja.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia

niepotrzebne, ewentualnie materac lub koc.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel wybiera ucznia, który będzie „fundamentem” budowy.
- Uczeń siada na materacu (podłodze lub krześle) i mówi: „**Do budowania domu potrzebuję** (wymienia materiał, narzędzie, zawód itp., bez których nie obędzie się przy budowie domu) np.: **desek, a tymi deskami będą...** (i tu wymienia imię dzieci).
- Kolejna osoba siada uczniowi na kolanach i powtarza „**Do budowania domu potrzebuję... (rzecz, zawód), a tą... (rzeczą/osobą) jest...(imię).**”
- Sytuacja powtarza się, aż wszystkie dzieci będą siedzieć sobie na kolanach lub do momentu, aż nasz „dom” zbudowany z uczniów się zburzy, czyli dzieci się powywracają.
- Gdy skończymy pierwszą zabawę, zmieniamy pierwsze dziecko, czyli „fundament domu”.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym (...) Należy zadbać o to, aby dziecko odróżniało dobro od zła, było świadome przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej).

7. Obszar podstawy programowej

- edukacja polonistyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisania, kształtowanie umiejętności wypowiadania się

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

w małych formach teatralnych; uczeń *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*

- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi; uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych, przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

Ćwiczenie bazuje na zabawie *Budowanie mostów* – autor nieznany.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: wspieranie koordynacji psychoruchowej, uwagi, pamięci, umiejętności współpracy, ćwiczenia analizatora wzroku, umiejętności podejmowania decyzji, koordynacji oko-ręka, analizatora słuchowego

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Budujemy pociągi.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, z wadą słuchu, z zaburzeniami zachowania; dla klasy, grupy, do pracy indywidualnej.

3. **Cele ćwiczenia:**

- ćwiczenie świeżej pamięci dziecka,
- utrwalenie pojęć *dłuższy, krótszy, dłuższy o, wyższy o*,
- utrwalenie nazw kolorów: żółty, czerwony, niebieski.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** koperta dla każdego dziecka, wkładka, na której znajdują się kolory – do każdego przyporządkowana liczba, np. 1 – czerwony, 2 – żółty, 3 – niebieski, klocki o różnych kształtach w wymienionych kolorach.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Przed przystąpieniem do ćwiczenia dziecko losuje kopertę zawierającą zapisany ciąg liczb i kolorów. Zadaniem dziecka jest ułożenie danego ciągu z klocków. Najpierw układa go z klocków dowolnego kształtu, następnie tylko z trójkątów, później np. z prostokątów i tak dalej. Podczas ćwiczenia dziecko dokonuje – w zależności od wieku – przeliczania elementów zbioru raz rosnąco, raz malejąco.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwój intelektualny, społeczny, emocjonalny, fizyczny, estetyczny, poszanowanie godności dziecka, zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności, radzenia sobie w codziennych sytuacjach, pracy i rozwoju dziecka dostosowanym do jego indywidualnego tempa i możliwości uczenia się; sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa dziecka w życiu społecznym.*

7. **Obszar podstawy programowej:**

- **edukacja polonistyczna** – uczeń:
 - rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji, odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy,
 - zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty,
 - korzysta z pakietów edukacyjnych pod kierunkiem nauczyciela.
- **edukacja plastyczna** – uczeń:
 - wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługuje się środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura,
 - rozpoznaje i wykonuje proste rekwizyty.
- **edukacja społeczna** – uczeń:

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

– *wie, gdzie można bezpiecznie organizować zabawy, a gdzie nie można i dlaczego.*

• **edukacja matematyczna** – uczeń:

- *ustala równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach,*
- *układa obiekty w serie rosnące i malejące, numeruje je, wybiera obiekt w takiej serii, określa następne, poprzednie,*
- *klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje, np. zwierzątek, w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*

• **wychowanie techniczne** – uczeń:

- *buduje z różnych przedmiotów dostępnych w otoczeniu, np. tor przeszkód, wagę, w miarę możliwości konstruuje urządzenia techniczne z gotowych zestawów do montażu, np. samoloty, statki, wie, jak bezpiecznie poruszać się po drogach i korzystać ze środków komunikacji, wie, jak należy się zachować w przypadku wypadku, zna telefony alarmowe.*

• **wychowanie fizyczne** – uczeń:

- *uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami,*
- *wie, że dzieci niepełnosprawne znajdują się w trudnej sytuacji i pomaga im.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Zabawę należy najpierw przeprowadzić indywidualnie, potem grupowo. Modyfikacją może być wprowadzenie elementu rywalizacji poprzez pracę na czas, do wyczerpania wszystkich posiadanych klocków. Dzieci między sobą wymieniają się „kodami” tak, by każde z nich skorzystało z jak największej ilości wariantów.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i Nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji polonistycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Burzogradobicie* (ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi).
 2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.
 3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie umiejętności uważnego słuchania,
 - ćwiczenie umiejętności reagowania na ustalone sygnały.
 4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tekst do przeczytania przez prowadzącego.
 5. **Przebieg ćwiczenia:** Zabawa może być zrealizowana na stojąco lub siedząco. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że w opowiadaniu występują dość niezwykłe postacie i kiedy się pojawi ich imię, to muszą wykonać ustaloną czynność:
 - olbrzym **Burzagradowicie** – uderzamy kilkakrotnie dłońmi o uda,
 - młynarz **Klapklapklap** – tupiemy kilkakrotnie stopami w podłogę,
 - żona **Juchuu** – wołamy głośno „juchu!” i wyrzucamy ramiona do góry.
- Olbrzym **Burzagradowicie** zgubił się pewnego dnia w lesie. Spotkał tam młynarza **Klapklapklap** i jego żonę **Juchuu**. Oboje bardzo się przerazili, kiedy olbrzym **Burzagradowicie** nagle przed nimi stanął. Chcieli uciekać, ale olbrzym **Burzagradowicie** poprosił ich, aby zostali. Nie był złym olbrzymem ten olbrzym **Burzagradowicie**. Chciał tylko wrócić do domu. Spytał młynarza **Klapklapklap** i jego żonę **Juchuu** o drogę. Ponieważ olbrzym **Burzagradowicie** był naprawdę ogromny, oboje musieli mówić bardzo głośno, żeby w ogóle ich zrozumiał. Młynarz **Klapklapklap** zaproponował olbrzymowi **Burzagradowicie**, żeby przez jakiś czas towarzyszył jemu i jego żonie **Juchuu**. I tak wszyscy troje wyruszyli w drogę...
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń korzysta z informacji; uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.
 7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
 8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
 9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji:** Jutta Bläsius, *3 minuty ruchu*, Jedność, Kielce 2007.
 10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć krótkotrwałą, analizę wzrokową; wyciszające

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Bystre oczko.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dowolnej liczby uczniów, a szczególnie dla uczniów nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:** stymulacja zmysłu wzroku, doskonalenie trwałości pamięci wzrokowej, utrwalanie pisowni wyrazów z trudnościami ortograficznymi, poszerzanie słownika czynnego, doskonalenie koncentracji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przedmioty uporządkowane tematycznie, np. owoce przybory szkolne, kolory, zabawki itp. lub dowolne niezwiązane tematycznie i niewielkie gabarytowo przedmioty, np. koc do zasłaniania przedmiotów, kartki i długopisy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje około 20 (dla młodszych dzieci może być ich odpowiednio mniej) przedmiotów codziennego użytku (mogą to być przedmioty zgromadzone tematycznie, np. owoce, przybory szkolne, kolory, zabawki itp.). Układa je na stole i przykrywa kocem. Informuje uczniów, że za chwilę odsłoni przedmioty i prosi, by zapamiętali ich jak najwięcej. Po odsłonięciu panuje absolutna cisza – dzieci obserwują uważnie przez minutę zgromadzone przedmioty. Nauczyciel zakrywa stolik i prosi uczniów o powiedzenie, co zapamiętali. Jeżeli w klasie jest duża liczba dzieci, powinni zapisać to, co zapamiętały indywidualnie na kartkach – sprawdzamy wtedy, kto zapamiętał najwięcej. Możemy ćwiczenie powtarzać do momentu podania przez uczniów wszystkich przedmiotów. Wariant drugi może dotyczyć plansz (kartek) z wyrazami zawierającymi trudność ortograficzną, np. tematycznie (przybory szkolne).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wdrażanie do samodzielności, odpowiedzialności, umiejętności koncentracji uwagi, współpracy w grupie; ćwiczenie refleksu i orientacji.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *przestrzeganie reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i w sytuacjach zadaniowych).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparci: ćwiczenia rozwijające zmysł czucia

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co czuję?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnienie funkcji poznawczych
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różne materiały
5. **Przebieg ćwiczenia:** gdy twój uczeń będzie miał już przysłonięte oczy, pozwól mu dotknąć skrawków różnych materiałów, niech dotyka wierzchem i wewnętrzną stroną dłoni. Kiedy już oswoi się z tymi tkaninami, zadaj uczniowi pytania:
 - Jaki to materiał?
 - Czy jest szorstki, miękki?
 - Czy jest gruby, cienki?
 - Czy jest lekki, miękki?
 - Przyjemny w dotyku, czy nie?
 - Co jeszcze możesz o nim powiedzieć?
 - Którą stroną dłoni więcej czujesz
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** Rozwijanie zdolności poznawczych dziecka
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – stosuje określone materiały, techniki plastyczne, posługuje się takimi środkami wyrazu jak; kształt, barwa, faktura
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** brak
9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane
10. **Imię i Nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie 2

Obszar wsparcia: analiza słuchowa, pamięć słuchowa, analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co jest w woreczku?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzoną pamięcią słuchową i brakiem umiejętności koncentrowania uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - analizowanie nagłosu i wygłosu podanych wyrazów,
 - rozszerzanie słownictwa,
 - ćwiczenie rozumienia wypowiedzi,
 - rozwijanie pamięci słuchowej,
 - rozwijanie koncentracji uwagi na słowach,
 - rozwijanie czucia.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** woreczek, zabawki, obrazki z przedmiotami.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Najpierw pokazujemy dziecku przedmioty (zabawki zwierząt), nazywamy je i prosimy, aby dziecko również je nazwało.
 - Po kilkakrotnym upewnieniu się, że dziecko jednoznacznie kojarzy nazwę z desygнатem, chowamy przedmioty do worka.
 - Następnie prosimy, aby dziecko odnalazło jedno z nazwanych zwierząt i przekazało je prowadzącemu.
 - Po prawidłowym wykonaniu zadania rozbudowujemy polecenie, np. „Daj konia, psa, kurę...”. Ważne, aby przestrzegać kolejności. Zadanie utrudniamy poprzez dodawanie kolejnych elementów.
 - W wypadku kart należy stosować druk wypukły.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka); edukacja matematyczna (wychowanie do rozumienia i poszanowania przyrody ożywionej i nieożywionej).
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagą dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia; rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** dla dziecka niewidomego – druk wypukły, dla dziecka słabowidzącego – druk powiększony.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Danuta Emiluta-Roza, *Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2006.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Przybyła.

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające wyobraźnię, myślenie, pamięć, koncentrację uwagi; usprawnianie zmysłu dotyku

1. Tytuł ćwiczenia: *Co się zmieniło?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo, z zaburzeniami w zakresie zmysłów, nadpobudliwością psychoruchową, z zaburzeniami w zakresie rozwoju myślenia, pamięci – ćwiczenie dla klasy, grupy, indywidualne.

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie wyobraźni, myślenia, pamięci,
- rozwijanie koncentracji uwagi,
- kształtowanie umiejętności współdziałania w grupie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: przedmioty z otoczenia dzieci.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci siadają w kole. Na jego środku układamy cztery przedmioty (mogą to być również wyrazy z trudnościami ortograficznymi), prosimy zapamiętanie kolejności ich ułożenia, uprzednio dokładnie omawiając każde z nich. Następnie wybrane dziecko staje poza kołem, tyłem do bawiących się. Nauczyciel lub wskazane dziecko zmienia kolejność ułożenia przedmiotów. Dziecko, które nadejdzie, ma za zadanie przedstawić przedmioty tak, jak były ułożone na początku. W podobny sposób możemy bawić się, „wydłużając” liczbę przedmiotów.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- *zna i stosuje w praktyce poznane zasady ortograficzne,*
- *potrafi zgodnie współpracować w grupie, przestrzegając obowiązujących zasad.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna – uczeń *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną, przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe; edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi i wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co słyszysz?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Ćwiczenie jest zalecane dla grupy uczniów nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - integracja grupy oraz budowanie poczucia bezpieczeństwa w grupie,
 - rozładowanie napięcia ruchowego i emocjonalnego,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi,
 - koordynacja działania w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** maty do ćwiczeń.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci kładą się na podłodze (na matach). Prosimy je o zamknięcie oczu, a następnie o to, by liczyły w ciszy, jakie słyszą dźwięki dochodzące z otoczenia. Prowadzący może pomagać dzieciom, wskazując je szeptem, np. „Teraz zatrzeszczała podłoga..., a teraz ktoś głośno odetchnął”. Po chwili przestaje podpowiadać i prosi dzieci, by liczyły same usłyszane dźwięki. Dźwięki mogą być też generowane celowo przez prowadzącego. Ćwiczenie w zależności od możliwości dzieci trwa na początku ok. 1 min. Potem można je wydłużyć. Następnie dzieci siadają i każde mówi, ile dźwięków usłyszało. Usiłują też przypomnieć sobie, jakie one były. W ćwiczeniu chodzi o trening koncentracji uwagi i jej nagrodzenie – staramy się więc, aby dochodzące do uszu dzieci dźwięki były wyraźne i na początku niezbyt liczne. Chwalimy wszystkie dzieci za zapamiętanie jakichkolwiek dźwięków. Na zakończenie ćwiczenia dzieci stają w kole i wszystkie na dane hasło zaczynają cichutko mruczeć. Prowadzący podnosi ton głosu, mruczając coraz głośniejsze i prosi, aby dzieci robiły to samo, co on. Na końcu wszyscy głośno krzyczą, np. hura!
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi oraz korzystania z informacji.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
 - edukacja społeczna – uczeń *wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe); rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku.*
 - edukacja polonistyczna – uczeń *uwaga słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie to może być również wykorzystane dla dzieci z zaburzoną percepcją słuchową, ale w tym wypadku należałoby „zainicjować odgłosy” (prowadzący puka, przesuwa krzesło itd.). Z czasem ćwiczenie można wydłużyć, wydłużając tym samym czas koncentracji dzieci nadpobudliwych.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Teresa Opolska, Elżbieta Potempska, *Dziecko nadpobudliwe. Program korekcji zachowań*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa 1999.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego:** Ewa Florkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co słyszę?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z wadą słuchu.
3. **Cel główny ćwiczenia:** uwrażliwienie na sygnały dźwiękowe.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pojemnik z produktami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Napełnij razem z dzieckiem pojemniki przygotowanymi produktami. Pozwól, aby dziecko potrząsało nimi i wsłuchiwało się w ich dźwięk. Następnie zademonstruj dziecku dźwięki w różnej kolejności – niech zgaduje, co znajduje się w każdym z pojemników. W kolejnym kroku poproś dziecko, aby z zamkniętymi oczami bardzo dokładnie wsłuchiwało się w prezentowane przez nauczyciela dźwięki. Musi ono zapamiętać kolejność ekspozycji.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie percepcji słuchowej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – *uczeń rozpoznaje dźwięki instrumentów muzycznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, pamięci, analizatora słuchowego, wzrokowego, doskonalenie umiejętności wyrażania emocji nie tylko za pomocą słów, ale także za pomocą symboli, odczytywanie emocji innych osób, kinezylogia edukacyjna, integracja polisensoryczna

1. Tytuł ćwiczenia: *Co słyszymy?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla całej klasy lub grupy uczniów z zaburzeniami słuchu fonematycznego, z niedosłuchem, z brakiem koncentracji uwagi, zaburzeniami w zachowaniu, z dysfunkcją analizatora słuchowego.

3. Cele ćwiczenia:

- wzbogacenie słownika dziecka,
- rozwój słuchu fonematycznego,
- nauka rozpoznawania i nazywania instrumentów perkusyjnych, przedmiotów z bliższego i dalszego otoczenia,
- stymulowanie do wyrażania i nazywania emocji za pomocą symboli.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: instrumenty perkusyjne, „skrzynia rekwizytów”, apaszki dla każdego dziecka przeznaczone do zawiązania oczu, kredki dla każdej pary dzieci, kartki papieru A3.

5. Przebieg ćwiczenia: Na początku ćwiczenia zapraszamy dzieci na spacer po korytarzu szkolnym. Przed wyjściem prosimy, aby każde z nich postarało się zapamiętać jak najwięcej dźwięków. Po powrocie do klasy uczniowie losują cyfry od 1 do 18. Zadaniem dzieci jest tak dobrać się w pary, aby w parze była liczba nieparzysta i liczba parzysta. Porządek liczb ma być rosnący, np. 1 z 2, 3 z 4, 5 z 6 itp. Po ustaleniu par dzieci posiadające cyfrę parzystą siadają na dywanie, w stosunkowo dużej odległości od siebie. Zadaniem dzieci posiadających cyfrę nieparzystą jest podejście do „kufra rekwizytów” i wybranie z niego przedmiotu, którego dźwięk będzie odtwarzać. Zadaniem dziecka siedzącego tyłem jest odgadnięcie nazwy przedmiotu, od którego pochodzi dany dźwięk. Dzieci podczas ćwiczenia zamieniają się rolami. Zabawa powtarzana jest kilka razy. Następnie wszystkie dzieci siadają tyłem do nauczyciela, mają zawiązane oczy, a nauczyciel bądź wybrane dziecko uderza w wybrany instrument perkusyjny. Dzieci odgadują nazwy poszczególnych instrumentów. Na zakończenie ćwiczenia na kartkach papieru uczniowie rysują za pomocą pionowych i poziomych kresek, dobierając odpowiednią kolorystykę, natężenie dźwięków, które usłyszały na korytarzu szkolnym. Ostatnim elementem jest zorganizowanie wystawy prac. Chętne dzieci wypowiadają się na temat swoich odczuć.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: rozwój intelektualny, społeczny, emocjonalny, fizyczny, estetyczny, etyczny; dbałość o to, aby dziecko mogło nabywać wiedzę i umiejętności potrzebne do rozumienia świata, w tym do zagwarantowania mu dostępu do różnych źródeł wiedzy, odróżniało dobra od zła, było świadome przynależności społecznej, umiało sobie radzić w sytuacjach codziennych.

7. Obszar podstawy programowej

• edukacja polonistyczna – uczeń:

- *obdarza uwagą dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje się w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia,*
- *w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno,*
- *uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowane literaturą,*
- *korzysta z pakietów edukacyjnych pod kierunkiem nauczyciela,*
- *rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie.*

• język nowożytny – uczeń:

- *rozumie proste polecenia i właściwie na nie reaguje,*
- *nazywa obiekty w najbliższym otoczeniu.*

• edukacja muzyczna – uczeń:

- *odtwarza proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych, wyraża nastrój i charakter muzyki, pląsając i tańcząc (reaguje na zmianę rytmu i tempa),*
- *świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swoje doznania werbalne i niewerbalne.*

• edukacja plastyczna – uczeń:

- *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura,*
- *ilustruje sceny i sytuacje realne inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką, korzysta z narzędzi multimedialnych.*

• edukacja społeczna – uczeń:

- *współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych, przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu, na ulicy,*
- *wie, gdzie bezpiecznie można organizować zabawy, a gdzie nie i dlaczego,*
- *zna zagrożenia ze strony ludzi i wie, do kogo zwrócić się o pomoc.*

• edukacja matematyczna – uczeń:

- *klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje, np. zwierzątek,*
- *w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania,*
- *sprawnie liczy obiekty, porównuje, wymienia kolejne liczebniki,*
- *radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania, odejmowania.*

• wychowanie techniczne – uczeń:

- *uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami,*
- *dba o to, aby prawidłowo siedzieć w ławce, przy stoliku,*
- *wie, że dzieci niepełnosprawne znajdują się w trudnej sytuacji i pomaga im.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Zabawa nie jest zalecana dla dzieci niesłyszących (można ewentualnie wykorzystać tylko pewne jej elementy). Na korytarz szkolny najlepiej udać się z dziećmi podczas

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

zajęć lekcyjnych. Po jakimś czasie zabawę można powtórzyć i udać się z dziećmi na spacer podczas przerwy międzylekcyjnej (porównywanie doznań, ilustracji).

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu, wspomagające analizę i syntezę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co słyszysz na początku?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów niedosłyszących oraz wszystkich mających problem ze słuchem fonematycznym.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie słuchu fonematycznego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karta pracy przygotowana przez nauczyciela.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel podaje początkową sylabę (wersja łatwiejsza) lub głoskę (wersja trudniejsza), a dziecko wyszukuje odpowiedni wyraz/ wyrazy.

- głoski: s – sz

sanki narty łyżwy sople szron bałwan szufla choinka gwiazda

Z jaką porą roku kojarzą Ci się te wyrazy? – pyta nauczyciel uczniów.

- głoski: z – ż

zebra koń żółw zając kangur zaskroniec żaba świnia żmija żyrafa

Jak jednym słowem nazwałabyś/ nazwałbyś wszystkie te wyrazy? – pyta nauczyciel dalej.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez ucznia podstawowego zasobu wiadomości i umiejętności.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedania się.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Stopień trudności ćwiczenia należy dostosować do możliwości ucznia, najlepiej zacząć od wersji łatwiejszej, a następnie przejść do trudniejszej.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Anna Chrzanowska, Katarzyna Szoplik, *Zabawy i ćwiczenia logopedyczne. Poradnik dla logopedów, nauczycieli i rodziców*, Wydawnictwo Akademickie, Kraków 2005.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie na analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co to za dźwięk?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie indywidualne lub dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:** wspieranie analizy słuchowej, koncentracji, dążenie do wyciszenia.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dowolne przedmioty, np. pęk kluczy, kartka papieru, butelka z wodą gazowaną, dziecięca grzechotka, szklanka z łyżeczką itp.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Przygotowujemy kilka przedmiotów, które wydają określony dźwięk. Nauczyciel, ukrywając przed dzieckiem przedmiot, wydaje nim określony dźwięk i na jego podstawie dziecko ma odgadnąć, co to jest i do czego służy. Ćwiczenie to można przeprowadzić, używając nagranych dźwięków urządzeń domowych. Zadaniem uczniów jest rozpoznanie urządzenia i określenie, do czego służy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**
Uczeń zna środowisko techniczne na tyle, że:
 - a) *orientuje się w sposobach wytwarzania przedmiotów codziennego użytku („jak to zrobiono?”): meble, domy, samochody, sprzęt gospodarstwa domowego,*
 - b) *rozpoznaje rodzaje maszyn i urządzeń: transportowych (samochody, statki, samoloty), wytwórczych (narzędzia, przyrządy), informatycznych (komputer, laptop, telefon komórkowy); orientuje się w rodzajach budowli (budynki mieszkalne, biurowe, przemysłowe, mosty, tunele, wieże) i urządzeń elektrycznych (latarka, prądnica rowerowa),*
 - c) *określa wartość urządzeń technicznych z punktu widzenia cech użytkowych (łatwa lub trudna obsługa), ekonomicznych (tanie lub drogie w zakupie i użytkowaniu), estetycznych (np. ładne lub brzydkie).*
7. **Obszar podstawy programowej:** zajęcia techniczne.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi i pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co to za zdanie?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Jest to przykład ćwiczenia indywidualnego.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie koncentracji uwagi i pamięci.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różne wyrazy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wypowiada słowa z danej grupy. Uczeń ma dwa zadania. Po pierwsze musi powtórzyć te słowa, ale w kolejności od najkrótszego do najdłuższego (decyduje o tym liczba głosek, a nie liter), po drugie – spróbować ułożyć z nich sensowne zdania.

Przykłady:

- ma, szyję, żyrafa, długą;
- nisko, jaskółki, niezwykle, latają;
- mnóstwo, na kolorowych, polanie, jest, kwiatów;

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie uwagi i pamięci.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *dostrzega różnicę pomiędzy głoską a literą, układa zdania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: zabawa słuchowa wspomagająca pamięć i koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co ukrywasz w worku?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla całej klasy; do przeprowadzenia w okolicach Mikołaja.
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - rozpoznaje instrumenty lub przedmioty,
 - reaguje na sygnały akustyczne,
 - uczy się improwizowania akompaniamentu do piosenki.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** instrumenty alternatywne i instrumenty perkusyjne, nagranie z piosenką o Mikołaju.
5. **Przebieg ćwiczenia:** W czasie nagrania dziecko (Mikołaj) chodzi z workiem na plecach. W worku znajdują się przedmioty wydające dźwięki (instrumenty alternatywne i instrumenty perkusyjne). Osoba, do której podejdzie Mikołaj, ma za zadanie rozpoznać, na jakim przedmiocie (instrumencie) zagra Mikołaj. Mikołaj wkłada do worka rękę i gra na przedmiocie, którego dotknie. Jeżeli dziecko poprawnie nazwie instrument, otrzymuje go od Mikołaja. Po powtórnym odtworzeniu piosenki z płyty osoby, które zdobyły instrumenty, improwizują do niej akompaniament.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *pobudzanie i rozwijanie wyobraźni, stworzenie przyjaznej atmosfery w celu rozładowania napięcia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, współpracuje w zabawach i sytuacjach zadaniowych. Gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy) oraz melodycznych (proste melodie i akompaniamenty).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Przewodnik metodyczny. Scenariusze zajęć, klasa 3, semestr I, wyd. Juka, scenariusz nr 58.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające funkcje wzrokowe

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co widzę?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci z zaburzeniami percepcji wzrokowej.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnienie funkcji wzrokowych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** album.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi ucznia, aby otworzył album na dowolnej stronie i uważnie na nią popatrzył przez 5 sekund. Następnie uczeń zamyka oczy i przywołuje z pamięci ogólny widok strony, a także jej szczegóły. Gdy ma problem z przypomnieniem sobie tego, co widział, może ponownie popatrzeć na tę stronę, ale tylko przez 2 sekundy. Czy teraz przypomniał sobie więcej? Nauczyciel znów prosi ucznia, aby przez 2 sekundy popatrzył na stronę i ponownie zamknął oczy (niech uzupełni obraz w swojej wyobraźni o dostrzeżone detale). Czynność tę można powtarzać tak długo, dopóki uczeń nie nabierze przekonania, że zapamiętany obraz odpowiada już w pełni zdjęciu w albumie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie spostrzegania, uwagi i pamięci.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *wyszukuje informacje.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** brak.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. Tytuł ćwiczenia: *Ćwicz uwagę.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Ćwiczenie jest przydatne w pracy z dziećmi mającymi trudności z koncentracją uwagi oraz dla dzieci z dysleksją rozwojową. Skorzystają z niego również uczniowie niecierpliwi oraz ci, którym zdarza się porzucać zadania przed ich zakończeniem. Można je wykonywać z całą klasą.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie zdolności koncentracji uwagi,
- usprawnianie percepcji wzrokowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karta pracy, stoper.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci otrzymują karty pracy. Zliczają umieszczone w tabeli symbole tego samego rodzaju, wyniki wpisują w niebieskiej części tabeli. Mierzą czas potrzebny do wykonania zadania.

β	*	@	β	*	♥	Φ	♦	Φ	♠	♠	β
δ	Ω	♥	β	@	@	☺	#	Φ	♠	#	♥
*	*	♠	*	☺	♥	♥	@	♦	♥	Ψ	δ
δ	Ω	β	Φ	Ω	♥	δ	Ψ	Φ	β	*	♥
♦	#	Ω	*	@	♠	Ω	#	δ	#	β	☺
@	♦	Ω	*	♦	Ω	#	♠	β	@	♠	*
Ψ	β	δ	*	Ω	#	♠	Φ	@	♦	☺	♥

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy; sprawnie liczy obiekty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci nadpobudliwe mogą potrzebować wsparcia i zachęty.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** A. Jurek, *Skoncentruj się. Zestaw ćwiczeń dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych ze wskazówkami jak uczyć się skutecznie*, Harmonia, Gdańsk 2011.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czego brakuje?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów nauczania zintegrowanego z zaburzeniami koncentracji i funkcji analizatora wzrokowego.
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie funkcji analizatora wzrokowego i koncentracji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przedmioty różnej wielkości.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Rozkładamy przedmioty na stole bądź dywanie (musi być to ograniczona przestrzeń) i prosimy, aby dziecko przyjrzało się uważnie leżącym przedmiotom. W pierwszej fazie zadania prosimy o ułożenie przedmiotów od największego do najmniejszego. Prosimy, aby dziecko jeszcze raz dobrze przyjrzało się przedmiotom i odwróciło się tyłem, po czym zabieramy 2–3 przedmioty (w zależności od liczebności zbioru). Zadaniem dziecka jest wymienienie przedmiotów, których brakuje. Zabawę powtarzamy 3-krotnie z tymi samymi przedmiotami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń układa obiekty w serie rosnące i malejące, wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** U dzieci z dużym deficytem funkcji analizatora wzrokowego proponuję zaczynać od małej liczby przedmiotów i z czasem ją zwiększać. Przy tym ćwiczeniu można dołączyć utrwalanie znaczenia liczby w aspekcie porządkowym (którego elementu z kolei brakuje?).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji muzycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czego oczy nie widzą, tego uszy słuchają.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie umiejętności słuchania,
 - rozwijanie umiejętności koncentracji uwagi,
 - kształtowanie umiejętności porównywania i rozpoznawania dźwięków.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** instrumenty (dla każdego dziecka inny), chusta do zawiązania oczu.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Wariant I: Uczestnicy siadają w kręgu, każdy ma inny instrument. Jedno dziecko z zawiązanymi oczami siada w środku. Każde dziecko po kolei gra na swoim instrumencie, a osoba siedząca w kręgu rozpoznaje dźwięki i nazywa dany instrument. Jeśli nie rozpozna prawidłowo, jego miejsce zajmuje dziecko, które grało na tym instrumencie.

Wariant II: Uczestnicy siadają w kręgu, każdy ma inny instrument. Jedno dziecko z zawiązanymi oczami siada w środku. Prowadzący podaje nazwę „poszukiwanego” instrumentu, np. trójkąt. Kiedy wszystkie „instrumenty” zaczynają grać, osoba siedząca w środku stara się usłyszeć dźwięk podanego instrumentu i wskazuje kierunek, z którego ten dźwięk dochodzi.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne).*
7. **Obszar podstawy programowej:** I etap edukacyjny, klasy I–III (edukacja muzyczna) – uczeń kończący klasę III (w zakresie odbioru muzyki) *zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej: gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Prowadzący musi się upewnić przed realizacją ćwiczenia, czy wszyscy uczestnicy znają nazwy instrumentów, na których będą grali. Jest to warunek pomyślnego przebiegu ćwiczenia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Ger Storms, *Gry przy muzyce*, Akademos, Poznań 1991.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, doskonalące zdolności porównywania, rozpoznawania i kojarzenia; stymulacja polisensoryczna – rozwijanie wrażliwości zmysłów smaku i węchu

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czy wiesz, co jesz?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy – najlepiej wykorzystać je podczas pracy w grupach.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - uwrażliwienie zmysłu smaku – poznanie właściwości produktów, rozpoznawanie smaków,
 - uwrażliwienie zmysłu węchu, rozpoznawanie zapachów,
 - uczenie koncentracji na wykonywanym zadaniu, kojarzenia i porównywania zaobserwowanych cech,
 - kształtowanie nawyku postępowania według wyznaczonych reguł.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** miseczki, gotowana marchewka, ziemniak, obrane jabłko, cukier w kostkach, sok z cytryny, łyżeczki, apaszka do zasłonięcia oczu.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje w miseczkach gotowaną, drobno startą marchewkę, niezbyt kwaśne jabłko, gotowanego ziemniaka, cukier w kostkach, sok z cytryny oraz łyżeczki i apaszkę. Prosimy jednego z uczniów o spróbowanie wszystkich produktów i odgadnięcie ich nazw (ma zawiązane oczy). Następnie prosimy go o zatkanie ręką nosa i powtarzamy degustację. Po wykonaniu zadania uczeń referuje swoje spostrzeżenia. Dzieci – przy zatkanym nosie – będą miały trudność z odgadnięciem szczególnie marchewki, ziemniaka i jabłka, ponieważ mają one podobną konsystencję, a dodatkowo język rozróżnia tylko słodki, słony, gorzki i kwaśny smak. Delikatniejsze smaki rozróżniamy dzięki zmysłowi węchu, dlatego w pierwszej fazie ćwiczenia rozpoznanie smaków nie powinno być problemem.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *doskonalenie porównywania, rozpoznawania i kojarzenia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obserwuje i prowadzi proste doświadczenia, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można zmienić kolejność produktów i polecić dzieciom, by rozpoznawały je jedynie po zapachu.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koordynacja słuchowo-ruchowa, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dłonie lub stopy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy oraz dla uczniów nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wydłużenie czasu koncentracji uwagi,
 - doskonalenie refleksu i koordynacji słuchowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** bębenek.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci stają w szeregu, jedno za drugim.
 - Nauczyciel gra na bębnieku, dzieci maszerują, równocześnie klaszcząc zgodnie z wyznaczonym rytmem.
 - Gdy nauczyciel mówi „dłonie”, dzieci przestają klaskać.
 - Jeśli nauczyciel ponownie mówi „dłonie”, dzieci znów klaszczą.
 - Jeśli mówi „stopy”, dzieci się zatrzymują. Jeśli ponownie mówi „stopy”, zaczynają maszerować.

Uwaga: Dzieci muszą dostrzec, że słowa „dłonie” i „stopy” służą zarówno do rozpoczęcia, jak i zatrzymania ruchu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń reaguje na polecenia, orientuje się w schemacie własnego ciała; poszanowanie godności dziecka; zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie, ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – uczeń *realizuje proste schematy rytmiczne (tataizację, ruchem całego ciała);* edukacja społeczna – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Kamila Merda.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenia dla grupy, koncentracja uwagi, koordynacja psychoruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Do punktu.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla grupy uczniów z zaburzeniami koncentracji uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie koordynacji psychoruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każdy uczestnik wybiera sobie dowolny punkt w klasie. Wszyscy chodzą po klasie, dopóki nie usłyszą komendy STOP. Na ten znak każdy biegnie do wybranego przez siebie punktu. Należy dać dzieciom instrukcje, w jaki sposób muszą się do danego punktu dostać, np.:
 - Powiedz cześć każdej osobie, którą spotkasz po drodze.
 - Patrz w dół, gdy idziesz.
 - Biegnij, kręcąc się w kółko.
 - Skacz, kręcąc się w kółko.
 - Idź tyłem
 - Idź z zamkniętymi oczami.
 - Idź powoli.
 - Idź prosto do celu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uważne słuchanie wypowiedzi i korzystanie z przekazywanych informacji.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *korzysta z informacji; uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: pamięć wzrokowa i koncentracja uwagi

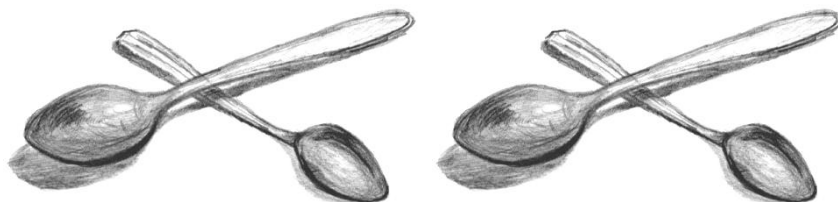
1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dobieranka-odkrywanka.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów nadpobudliwych (klasa II SP).

3. **Cele ćwiczenia:**

- rozwijanie pamięci wzrokowej,
- wdrażanie dzieci do uważnego patrzenia i obejmowania wzrokiem całej powierzchni, na której znajdują się obiekty do zapamiętania,
- ćwiczenie koncentracji uwagi.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** komplet 10 par obrazków przedstawiających, np. przedmioty codziennego użytku lub zwierzęta, rośliny, litery itd.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Obrazki leżą na stole tak, aby ilustracje nie były widoczne. Pierwsze dziecko odkrywa dwa dowolne obrazki. Jeżeli natrafi na dwa jednakowe, to zabiera parę, jeśli nie, odwraca je ponownie, pozostawiając na tych samych miejscach. Kolejne dziecko odkrywa dowolny obrazek. Jeśli jest taki sam, jak odkryty przez poprzednie dziecko, może odkryć tamten obrazek. Odkrytą parę zabiera. Dzieci grają tak długo, aż zostaną zebrane wszystkie pary ze stołu.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się i opanowania początkowej; nauka czytania i pisanie oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych.*

7. **Obszar podstawy programowej:**

- edukacja polonistyczna:
 - w zakresie umiejętności czytania i pisanie: uczeń pisze proste, krótkie zdania: *przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii).*
 - w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka – dziecko *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- edukacja matematyczna: w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki – dziecko *dostrzega symetrię (np. w rysunku motyla); zauważa, że jedna figura jest powiększeniem lub pomniejszeniem drugiej; kontynuuje regularny wzór (np. szlaczek).*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla dzieci, które mają duże trudności z pamięcią wzrokową, początkowo wprowadzamy niewielką liczbę par obrazków podczas ćwiczenia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Micorek Maria, *Materiały pomocnicze do zajęć korekcyjno-kompensacyjnych z dziećmi sześciolletnimi i siedmioletnimi*, WOM, Bielsko-Biała 1995.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Florkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – analiza słuchowa i koncentracja

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dodaję to, co słyszę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla klas 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** koncentracja uwagi, analiza słuchowa, motywacja do nauki i koncentracji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** monety, szklana butelka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na czas trwania zabawy dzieci zamykają oczy. Nauczyciel wrzuca pewną liczbę monet do butelki. Następnie robi przerwę i ponownie wrzuca monety. Zadaniem dzieci jest uważnie słuchać, liczyć wrzucane monety, a następnie dodać dwie liczby do siebie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie do 10, poprawnie zapisuje te działania.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag i zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Ćwiczenie zmodyfikowane na podstawie zabawy ze strony www.educarium.pl.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dom dżdżownic.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 1 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój zmysłów wzroku, węchu, dotyku.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** miska z ziemią uprawną, lupa, żywe okazy dżdżownic, tunel z tkaniny.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci oglądają pod lupą żywe dżdżownice przyniesione przez nauczyciela. Odpowiadają na problemowe pytania nauczyciela: „Po co istnieją dżdżownice na świecie?”, „Do czego służy spulchniona przez dżdżownice ziemia?”, „Jaki byłby świat przyrody bez dżdżownic?”. Później poznają wielozmysłowo „dom dżdżownic” – nauczyciel stawia w kręgu miskę z ziemią uprawną, dzieci wążają ziemię, oglądają, dotykają jej, wkładają ręce do miski z ziemią, oglądają ją pod lupą. Po chwili nauczyciel prosi, by palce dzieci „zamieniły się” w dżdżownice: „Róbcie w ziemi korytarze, spulchniajcie ziemię, tak jak to robią dżdżownice. Po umyciu rąk, dzieci zamieniają się w „dżdżownice”: tak jak dżdżownice robią w ziemi tunele, tak dzieci mają przechodzić przez tunel z tkaniny.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wie, jaki pożytek przynoszą zwierzęta środowisku: spulchnianie gleby przez dżdżownice.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Po zakończeniu ćwiczenia dzieci z nauczycielem wynoszą do grodu szkolnego miskę z ziemią i dżdżownicami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Domek ślimaka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenia dla grupy.

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowania nawyku uważnego słuchania poleceń nauczyciela,
- wdrażanie do wytrwałości w podjętych działaniach,
- zwracanie uwagi na prawidłowe trzymanie narzędzia piszącego,
- uczenie dokonywania własnych wyborów.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: szary papier, bramki z klocków, obrazki z częścią ślimaka, klej, kredki, kolorowe kartoniki, karty ze „ślimakami”.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki szarego papieru i poleca zrobić z nich kule.
 - Uczniowie turlają kule do ustawionych na dywanie bramek (każdy po 5 razy). Nauczyciel wraz z uczniami ustalają, które dziecko trafiło najwięcej razy do bramki. Kolejnym zadaniem jest zwiniecie szarego papieru w cieniutkie wałeczki. Następnie dzieci muszą z wykonanych wałeczków uformować ślimaka i przykleić do podstawy przygotowanej przez nauczyciela. Potem następuje ocena wykonania prac przez dzieci.
 - Dzieci rysują kredką kreski, tak aby nie „dotknąć” ścianek
- rysowanie kredką kreski, tak aby nie „dotknąć” ścianek tunelu (wzór ślimaczej muszli)
- ocena atrakcyjności zajęć poprzez wybór odpowiedniego koloru kartonika: czerwony – ciekawe, łososiowy – obojętne, czarny - nieciekawe

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągnięcia wartościowych i trudnych celów.*

7. Obszar podstawy programowej: *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: rozwiązywania problemów w sposób twórczy...*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: wspomaganie koncentracji

1. Tytuł ćwiczenia: *Domino wyrazowe.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci nadpobudliwych psychoruchowo, rozpraszających się przy różnych bodźcach, szybko męczących się, o obniżonej motywacji do nauki, często przenoszących myśli w sferę wewnętrznych obrazów.

3. Cele ćwiczenia: wzbudzenie gotowości do przyswajania nowych wiadomości, podwyższenie uwagi, wyostrenie zmysłów, kształcenie umiejętności uważnego słuchania.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: brak.

5. Przebieg ćwiczenia

Dzieci siedzą w kręgu i pierwszy gracz wymienia jakieś wyrazy, np. jabłkowy mus. Teraz jego sąsiad musi znaleźć słowo, które zaczyna się od ostatniej litery, a więc „s” (np. „słońce”). W ten sposób od gracza do gracza jedno słowo następuje po drugim, jak w grze domino. Za prawidłową odpowiedź dziecko otrzymuje żeton. Ten, kto ma najwięcej żetonów wygrywa.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wyposażyc uczniów w wiedzę i umiejętności, w trakcie zajęć integrujących treści poszczególnych edukacji należy rozwijać procesy poznawcze uczniów: spostrzeganie, wyobrażenia, uwagę, pamięć, logiczne myślenie, kreatywność, mowę.*

7. Obszar podstawy programowej: ogólne założenia podstawy programowej.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Będzie trudniej i ciekawiej, jeśli dozwolone będą tylko określone wyrazy, np. przymiotniki lub słówka angielskie.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Charmaine Liebertz, *Zabawy do nauczania integracyjnego*, Jedność, Kielce 2002.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agnieszka Żugaj.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające wyobraźnię, myślenie, pamięć, koncentrację uwagi, usprawnianie zmysłu dotyku.

1. Tytuł ćwiczenia: „Dopasuj do...”

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: ćwiczenia dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo, z zaburzeniami w zakresie zmysłów, nadpobudliwością psychoruchową, z zaburzeniami zachowania, ćwiczenia dla klasy, grupy, indywidualne.

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie wyobraźni, myślenia, pamięci,
- rozwijanie koncentracji uwagi,
- współdziałanie w grupie,
- usprawnianie zmysłu dotyku.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

Materiał przyrodniczy np. różne rodzaje szyszek, owoców-nasion drzew liściastych, figury geometryczne (w zależności od potrzeb edukacyjnych).

5. Przebieg ćwiczenia:

Pod kocik lub chustę np. Klanza, kładziemy różne przedmioty, może być materiał przyrodniczy np. szyszki, żołędzie, kasztany, figury geometryczne. Zadaniem dzieci jest rozpoznanie przedmiotów dotykając ich. Dopasowujemy owoc- nasiono do liścia lub odwrotnie.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Potrafi rozpoznać np. drzewa liściaste po owocach- nasionach, liściach.

7. Obszar podstawy programowej:

1. Edukacja społeczna. P.p. I. 5.2.

5.2) współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.

2. Edukacja przyrodnicza. P.p. I. 6.a)

6.a) rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:

9. Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i Nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kaczmarek-Domagalska

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dopasuj obrazki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą.
3. **Cele ćwiczenia:** analiza wzrokowa, koncentracja.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** obrazki o różnej tematyce.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci otrzymują możliwie dużą liczbę małych obrazków o różnorodnej tematyce. Zadaniem uczniów jest dobranie obrazków parami tak, aby miały ze sobą coś wspólnego.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedzania się.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. Tytuł ćwiczenia: *Dotknij, posłuchaj, znajdź.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla klasy II.

3. Cele ćwiczenia:

- aktywizowanie do nazywania różnych zmysłów,
- zachęcanie do trafnego i poprawnego nazywania uczuć,
- ćwiczenie umiejętności dłuższego koncentrowania uwagi,
- kształtowanie umiejętności wyróżniania liczb parzystych i nieparzystych,
- kształtowanie umiejętności czytania ze zrozumieniem,
- zachęcanie do wyrażania własnego zdania.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: gałązki wierzby i forsycji, nagranie muzyczne, kartoniki z nazwami różnych zwiastunów wiosny, znaczki z buźkami.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Uczniowie (siedzący w kręgu) rozpoznają oznaki wiosny za pomocą różnych zmysłów.
- Nauczyciel poleca uczniom zamknąć oczy i podaje gałązkę forsycji, którą dzieci „badają” i podają dalej. Po zakończeniu rundy dzieci opowiadają o swoich wrażeniach. Następnie powtarzają „badanie”, mając otwarte oczy.
- Uczniowie wymieniają swoje spostrzeżenia.
- Uczniowie słuchają muzyki (z zamkniętymi oczami), rozmawiają o swoich odczuciach, nazywają zmysły, które angażowały w tym zadaniu.
- Uczniowie dobierają się losowo w pary (odliczamy kolejno i tworzymy pary liczb: 1 – 3, 2 – 4, 5 – 7, 6 – 8 itd.) i otrzymują kartoniki z różnymi wyrazami (wśród nich są wyrazy oznaczające zwiastuny wiosny). Ich zadanie polega na odnalezieniu w określonym czasie jak największej liczby wyrazów związanych z wiosną. Następnie porównują liczby znalezionych wyrazów i typują zwycięzców.
- Uczniowie słuchają muzyki relaksacyjnej – ptasie trele.
- Uczniowie oceniają atrakcyjność zajęć (sygnałem oceny jest wybór znaczka z buźką zadowoloną, obojętną lub smutną).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwijać umiejętności dziecka poznawania siebie oraz otoczenia rodzinnego, społecznego, kulturowego, technicznego i przyrodniczego dostępnego jego doświadczeniu.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 7. Obszar podstawy programowej:** *Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych itp.).*
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Pomysłów dostarczyły inspirujące warsztaty klas I–III.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające poczucie bezpieczeństwa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Drzewo.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów klas I–III.

3. **Cele ćwiczenia:**

- aktywizowanie sfery wyobraźni i fantazji, rozwijanie ekspresji słownej i plastycznej,
- stymulowanie procesów emocjonalnych i intuicyjnych,
- zachęcanie dzieci do wczuwania się w istotę drzewa – odwoływanie się do obrazów.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** miejsce do odpoczynku (dywanik, materace), magnetofon, płyta z muzyką relaksacyjną, kartki A4, kredki olejne.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Na starcie nauczyciel mówi: „Zapraszam cię na wędrowkę w świat wyobraźni. Proszę, usiądź wygodnie. Znajdź jak najwygodniejszą pozycję. Zamknij oczy. Zrób kilka wdechów i wydechów, ale głębszych niż zwykle. Postaraj się, żeby w twoim ciele nie pozostało ani trochę zużytego powietrza. Rozluźnij się, odpręż”. Następnie włącza muzykę relaksacyjną i kontynuuje rozpoczęty wcześniej wątek myślowy: „Dzisiaj na zajęciach masz możliwość, przynajmniej w swojej wyobraźni, przemienić się... w jabłoń. Wsłuchaj się w swój oddech.... Wyobraź sobie, że jesteś drzewem.... masz korzenie w ziemi.... solidny, mocny, ale nie duży pień, z którego wyrastają konary, gałązki.... Jest piękna wiosna.... słońce mocno świeci, jego promyki ogrzewają twoje gałązki, pień.... ziemię wokół ciebie.... Poczuj to ciepło... Końcówki twoich gałązek zaczynają pęcznieć.....wyrastają z nich śliczne zielone listki... inne pączki też się rozwijają... w bladoróżowe kwiatki.... Całe drzewo pokrywa się delikatnymi kwiatkami.... Słońce świeci. Nagle, zupełnie niespodziewanie zaczyna padać ciepły, majowy deszczyk... Czujesz, jak na ciebie spadają krople deszczu... obmywają twoje gałązki... kwiaty.... nawilżają ziemię. Ciągniesz soki z ziemi – karmisz listki i owoce, które powstają z kwiatów po zapyleniu przez pszczoły. Ciągniesz te soki i ciągniesz, a owoce na twoim drzewie rosną, rosną.... stają się większe, okrągłe, nabierają barwy... Jabłka są coraz większe, coraz bardziej rumiane, bardziej soczyste... Słońce maluje je na kolor czerwono-żółto-zielony... Mija czas.... Dni robią się chłodniejsze, a ty czujesz, że jest ci ciężko od nadmiaru owoców. Jesteś nieszczęśliwy, że masz tyle owoców, chcesz obdarować nimi ludzi. Dni robią się coraz zimniejsze, a ty z radością myślisz o czekającym cię śnie pod puchową pierzynką.... zasypiasz.... otulone śniegiem”. Muzyka zostaje wyciszona (nauczyciel powinien pozwolić dzieciom pobyc przez chwilę w ciszy). Następnie zadaje im kilka pytań: „Zastanów się, kiedy czułeś się najlepiej, będąc drzewem? Czy latem, jak twoje jabłka nabierały barwy i świeciło słońce? Jesienią, kiedy rozdawałeś owoce ludziom? Czy może zimą, kiedy zmęczony odpoczywałeś w śnieżnej scenerii?”. Po tych pytaniach nauczyciel mówi do uczniów: „Otwórzcie oczy, wracamy do rzeczywistości. Każdy z was usiądzie teraz na swoim miejscu i narysuje odpowiedzi na kartce”. Po skończonej pracy nauczyciel prowokuje uczniów do wypowiadania się, jak się czuły jako drzewo, kiedy było im najmilej, a kiedy najgorzej i dlaczego. Zwieńczeniem lekcji może być wystawka prac plastycznych pt. *Jabłoń w czterech porach roku*.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *stwarzać warunki do rozwoju wyobraźni i ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej; zapewniać warunki do harmonijnego rozwoju psychicznego i fizycznego oraz zachowań prozdrowotnych; rozwijać zdolność odróżniania świata rzeczywistego od wyobrażeniowego oraz postaci historycznych od fantastycznych.*

7. Obszar podstawy programowej:

Szkola w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności naukę poprawnego i swobodnego wypowiadania się, rozwijania zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności...

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmierzają do tego, aby uczniowie w szczególności: rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Podróże w świat wyobraźni rozwijają u moich uczniów naturalną zdolność do obrazowego myślenia, wspomagają rozwój cielesny, umysłowy i duchowy. Wzmacniają poczucie własnej wartości, jak i zwiększają poczucie bezpieczeństwa. Pozwalają także identyfikować się ze złożonymi zjawiskami.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: różnorodna modyfikacja bajek wizualnych dla własnych potrzeb.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Agata Baranek-Wiecha.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie słuchowe, ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu oraz dzieci bez deficytów, poprawiające ich zdolność koncentracji, wyciszające

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dźwięki zwykłe i niezwykłe.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z wadą słuchu, jak również dla dzieci bez deficytów.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie funkcji słuchowych, wydłużenie czasu koncentracji na zadaniu, wyciszenie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** szalik.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel zasłania jednemu z dzieci oczy i wykonuje najróżniejsze czynności (odsuwa i dosuwa krzesło, otwiera okno, puka w ławkę, pisze kredą po tablicy, nalewa wody do szklanki, wertuje książkę, przechadza się po klasie ...). Zadaniem dziecka jest odgadnięcie tych czynności. Dzieci z niedosłuchem odgadują czynności „głośne”, wykonywane przez nauczyciela nawet w przesadny sposób. Po kilku zagadkach nauczyciela dzieci mogą przejąć jego rolę i wymyślać czynności (zagadki) dla swoich kolegów i koleżanek. Kiedy dzieciom skończą się pomysły na czynności, mogą odgadywać głosy koleżanek i kolegów. Umawiamy się na proste zdania, np. „Dzisiaj jest ładna pogoda” i dzieci mówią tylko to zdanie, każdorazowo z taką samą intonacją.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez ucznia podstawowego zasobu wiadomości i umiejętności.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć, myślenie, wrażliwość zmysłową – słuch.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dźwiękogra.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo, z zaburzeniami w sferze zmysłów (słuch), z nadpobudliwością psychoruchową, z zaburzeniami zachowania. Ćwiczenie można zastosować w klasie, grupie i podczas pracy indywidualnej.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształcenie wyobraźni, myślenia, pamięci, słuchu,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - usprawnianie zmysłu słuchu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** fragmenty poznanych piosenek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel podaje trzy fragmenty poznanych piosenek – dzieci starają się zapamiętać ich kolejność. Kiedy dzieci opanują zapamiętywanie trzech z nich, można stopniowo zwiększać ich liczbę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń śpiewa w zespole piosenki ze słuchu, powtarza prostą melodię.
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – uczeń *powtarza prostą melodię; śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, wykonuje śpiewanki i rymowanki.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zamiast piosenek – można wykorzystać odgłosy z otaczającego świata, odgłosy zwierząt.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dźwiękowe memory.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci 6–7-letnich, u których percepcja słuchowa rozwija się prawidłowo, lecz wymaga stymulacji oraz dla dzieci, u których rozwój funkcji słuchowych przebiega wolniej lub jest zaburzony.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie percepcji słuchowej oraz koncentracji słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pojemniki po zabawkach od jajek z niespodzianką, materiały sypkie, np.: ryż, groch, fasola, makaron, kasza, sól.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Prowadzący przygotowuje pojemniki po zabawkach od jajek z niespodzianką, wsypuje do nich ryż, groch, fasolę, makaron, kaszę, sól (po dwa pojemniki wypełnione tym samym). Dwa pojemniki zostawia puste. Dziecko, które rozpoczyna grę, wybiera dwa rekwizyty i po kolei nimi potrząsa. Jeżeli wydają taki sam odgłos, odkłada je na bok i szuka następnej pary. Jeżeli wydają różne dźwięki, kładzie je z powrotem między pozostałymi pojemniczkami, a zabawę kontynuuje kolejny uczestnik zabawy. Wygrywa dziecko, które wskaże najwięcej par.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** rozwijanie wrażliwości słuchowej na dźwięki – *uczeń potrafi rozróżnić dźwięki i odgłosy akustyczne w jego otoczeniu.*
7. **Obszar podstawy programowej** edukacja muzyczna – *uczeń rozróżnia podstawowe elementy muzyki – wysokość dźwięku, aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Anna Tońska-Mrowiec, Iwona Pojmał, *Zabawy słuchowe. Ćwiczenia dla uczniów klas 0 i I–III*, Harmonia, Gdańsk 2007.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Emocjonalne domino.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla dzieci 7-letnich lub starszych nieśmiałych i zahamowanych emocjonalnie.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształcenie umiejętności wyrażania emocji oraz odczytywania ich u innych osób,
 - nazywanie emocji wyrażanych przez ruch, mimikę, kolor i dźwięk,
 - wdrażanie do uważnego obserwowania i rozumienia mowy niewerbalnej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartoniki z nazwami emocji, kartki kolorowego papieru, instrumenty perkusyjne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kole. Zabawę rozpoczyna nauczyciel, losując z koperty kartonik z wyrazem nazywającym emocję. Za pomocą mimiki i ruchu ciała przedstawia ją. Dzieci starają się odgadnąć, o jaką emocję chodzi, a potem osoba stojąca po prawej stronie nauczyciela stara się powtórzyć gesty towarzyszące nazwanej emocji (nauczyciel zwraca uwagę na zmianę w wyglądzie oczu, brwi i ust). Uczeń musi również wybrać kartki w odpowiednich kolorach oraz instrumenty, z którymi kojarzy mu się dana emocja. Jeżeli dziecko wykona zadanie poprawnie (decydują o tym także inne dzieci), losuje kolejny wyraz i zachowuje się tak, jak poprzednio nauczyciel. Zabawa trwa do momentu, w którym nauczyciel odwzoruje emocje swojego sąsiada z lewej strony.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *doskonalenie umiejętności odgrywania roli, ilustrując ją mimiką i gestykulacją.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *obdarza uwagą dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują. Uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślnego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Małgorzata Małyska, *Rozmawiamy o uczuciach*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2007.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Emocjonalne ekspresje.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci w wieku szkolnym, mających trudności z umiejętnością wyrażania uczuć.
3. **Cele ćwiczenia:** kształtowanie i doskonalenie umiejętności wyrażania uczuć gestem, mimiką, głosem, integracja różnorodnych form ekspresji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z nazwami uczuć, kartki z krótkimi frazami, zgłoskami.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Ćwiczenia oddechowe – uczniowie nabierają powietrze nosem i na wydechu powtarzają wielokrotnie wybrane przez nauczyciela zgłoski („pa”, „li”, „zu”, „mo”). Następnie wypowiadają na wydechu krótki wyraz („bok”, „ruszt”, „krowa”, „magia”). Uczniowie powtarzają na wydechu krótką frazę, zwrot lub wyrażenie („Błądny rycerz”, „Ala ma kota”, „Wół i kareta”).
 - Ćwiczenia mimiczne – uczniowie losują kartki z nazwami uczuć i pokazują je twarzą (np. smutek, ból, nieśmiałość, znudzenie, strach). Reszta grupy próbuje odgadnąć, jakie to uczucia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń potrafi wyrażać uczucia gestem, mimiką, głosem.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna określenia: wyraz, litera, głoska, zdanie, sylaba; rozumie sens prostych historyjek (wspieranie obrazkami, gestami).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Emocjonalne karty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów z problemami emocjonalnymi oraz niedostosowaniem społecznym.
3. **Cele ćwiczenia:** umiejętność rozpoznawania i nazywania emocji oraz ćwiczenie ich wyrażania w sposób społecznie akceptowalny.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty do gry.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Gra przebiega w czteroosobowych grupach. Karty z symbolicznymi ilustracjami emocji leżą na środku stolika (jedna talia dla jednej grupy). Uczestnicy gry kolejno biorą karty i nazywają emocję przedstawioną za pomocą symbolu. Jeśli nadana emocji nazwa zgadza się z opisem umieszczonym na odwrocie karty, uczestnik gry otrzymuje punkt. Jeżeli nie udało się uczniowi trafnie rozpoznać i nazwać emocji – nie otrzymuje punktu. Jeżeli trzy razy z rzędu uczeń popełnił błąd w nazwaniu emocji – musi oddać fant.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń rozpoznaje u siebie i innych ludzi radość, smutek, gniew, strach, złość itp. oraz potrafi nazwać te emocje; rozumie, że emocje – zarówno pozytywne, jak i negatywne – są cechą przystosowawczą ludzi.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych, przestrzega reguł obowiązujących społeczność dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci w młodszym wieku szkolnym potrafią współpracować ze sobą w ograniczonym zakresie, dlatego nauczyciel powinien nadzorować przebieg tej gry. Wygrana, przegrana, czy odzyskiwanie fantów to doskonała okazja do zachowań emocjonalnych. Należy to uwzględnić i wykorzystać w nauce radzenia sobie z niektórymi emocjami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Małgorzata Małyska, *Rozmawiamy o uczuciach*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2007.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Enigma*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów nauczania zintegrowanego z zaburzonymi funkcjami analizatora słuchowego.
3. **Cel główny ćwiczenia:** wspomaganie analizy słuchową.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zadanie polega na układaniu (deszyfrowaniu) zdania prostego według kodu podanego przez nauczyciela. Zakładając, że uczniowie układają zdanie proste, nauczyciel wyznacza kod, np.: LLL, co oznacza, że wszystkie wyrazy w ułożonym przez uczniów zdaniu mają zaczynać się od litery L, np.: „Lidka lubi lody”, „Lekarz leczy ludzi” itp. Zdania zostają zapisane przez uczniów w zeszytach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie*.
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie można dowolnie modyfikować, np. dokładając element rywalizacji, współpracy (dzielić klasę na grupy). Kody nie muszą się składać z tych samych liter. Ważne jednak, aby przemyśleć dobór liter pod kątem liczby zdań, które można utworzyć.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Figurki z masy solnej.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzoną sprawnością manualną (również dla dzieci nadpobudliwych).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie małych ruchów ręki: dłoni, nadgarstka, palców oraz ich współdziałania,
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej, analizy i syntezy wzrokowej,
 - kształtowanie umiejętności rozładowywania negatywnych napięć, emocji i agresji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** mąka, sól, woda, nożyk, ryż, kasza, makaron, miniaturowe kubki po galaretkach, drewniana wykałaczka, wyciskacz do czosnku.
5. **Przebieg ćwiczenia:** W punkcie wyjścia przypominamy dzieciom składniki masy solnej. Wyrabiamy z dzieckiem ciasto w dużej misce. Formujemy kształt tułowia na kubeczku – dziecko toczy na stole wałki o grubości ok. 1, 5 cm, płaszczy go palcami i okleja nim kubeczek, aby przypominał różne kształty, np. kształt sukienki. Następnie modeluje w obu dłoniach kulę na głowę i dokleja za pomocą wody. Włosy wykonuje przy pomocy wyciskacza do czosnku i przymocowuje je do głowy. Oczy i buzię może wycisnąć drewnianą wykałaczką. Ręce i nogi formuje z wałeczków i kulek. Na koniec dekorujemy sukienki (np.: makaronem, kaszą, ryżem) i inne elementy danej postaci. Pracę odkładamy do wyschnięcia. Jeśli mamy taką możliwość, wypiekamy „pracę” w piekarniku o temp. 100°C przez ok. 40 min. Dziecko może wykonać pracę według własnej inwencji.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *ćwiczenie ogólnej sprawności ruchowej i sprawności manualnej (dla dzieci nadpobudliwych: stwarzanie przyjaznej atmosfery w celu rozładowania napięć).*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – uczeń *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Alina Arciszewska Binnebesel, *ARTeterapia. Szczęśliwy świat tworzenia*, BEA, Toruń 2008.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, motorykę małą i dużą

1. Tytuł ćwiczenia:

Gazetowe kule.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie jest zalecane dla klasy, grupy, dla uczniów nadpobudliwych, mających problem z motoryką małą i dużą oraz dla uczniów z zaburzoną koordynacją psychoruchową.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie motoryki małej i dużej,
- ćwiczenie celności,
- ćwiczenie koordynacji oko-ręka,
- integracja grupy,
- rozładowanie emocji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- dużo gazet, czasopism,
- duże kosze plastikowe, wiadra bądź kartony.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel dzieli klasę (grupę) na 2–3 podgrupy (w zależności od liczby osób) po 4–5 osób.
- Każdej grupie daje gazety.
- Na hasło: „Start” grupy mają 30 sekund, by zrobić jak najwięcej papierowych kul.
- Po upływie czasu nauczyciel przerywa zadanie.
- Jedna osoba z każdej grupy zbiera kule do worka lub pojemnika i stawia przed swoją drużyną.
- W tym samym czasie nauczyciel rozstawia kosze w jednej linii, kilka metrów przed każdą z drużyn.
- Zadaniem każdej z grup jest umieszczenie – poprzez rzuty – jak największej liczby kul w koszu.
- Każdy z graczy rzuca po trzy razy i zmienia się z kolejną osobą aż do wyczerpania swoich kul.
- Wygrywa ta drużyna, która wrzuci do celu jak najwięcej papierowych kul.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym.

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi; uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy

- wychowanie fizyczne – kształtowanie sprawności fizycznej dzieci i edukacja zdrowotna; uczeń (...) *potrafi rzucać do celu.*
- etyka – przybliżanie dzieciom ważnych wartości etycznych na podstawie baśni, bajek i opowiadań, a także obserwacji życia codziennego; uczeń *przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i w sytuacjach zadaniowych).*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Ćwiczenie nie nadaje się dla uczniów z dużą niepełnosprawnością w obrębie kończyn górnych.
- Odległość między uczniem a koszem powinna być dopasowana do uczniów słabszych, z gorszą koordynacją ruchową, by mogli odnieść sukces.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć krótkotrwałą, analizę wzrokową; wyciszające

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gdzie jest MIŚ?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dowolnej liczby uczniów.
3. **Cele ćwiczenia:** kształtowanie umiejętności prawidłowego reagowania na polecenia nauczyciela, utrwalenie stronności ciała oraz orientacji w przestrzeni (pravo, lewo, przód, tył, góra, dół), troska o zachowanie bezpieczeństwa i dystansu względem innych dzieci podczas wykonywania ćwiczeń i poleceń.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pluszowa zabawka – miś, ewentualnie apaszki lub szaliki do zawiązania oczu.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci stoją w luźnej gromadce w sali. Nauczyciel na środku sali sadza misia – pluszową zabawkę. Uczniowie mają zamknięte oczy (można oczy zawiązać apaszką, szalikiem), w ciszy i skupieniu słuchają poleceń nauczyciela i je wykonują.

Proszę wykonać:

- 2 kroki w przód,
- obrócić się dwa razy dookoła siebie w prawo,
- zwrot w lewo,
- 5 przysiadów,
- 1 krok w tył i 3 pajacyki,
- 1 skok obunóż w lewo itp.

Na koniec nauczyciel wydaje polecenie: „Pokaż prawą ręką, gdzie według ciebie znajduje się teraz miś”. Dopiero teraz dzieci otwierają oczy i sprawdzają, czy nie straciły orientacji. Zabawę należy powtarzać, zaczynając od małej liczby poleceń i systematycznie je rozbudowywać (utrudniać, uatrakcyjnić). To samo ćwiczenie można wykonać z jednym uczniem.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *ćwiczenie zręczności, refleksu i orientacji; pobudzanie i rozwijanie wyobraźni.*
7. **Obszar podstawy programowej:** kształtowanie sprawności fizycznej dzieci i edukacja zdrowotna: *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami; w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki: wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, umiejętność radzenia sobie z frustracją i stymulację polisensoryczną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gdzie jesteś?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 2 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie zmysłu dotyku, rozwijanie koncentracji uwagi i wyobraźni przestrzennej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opaska na oczy, wiele zróżnicowanych przedmiotów pod względem wielkości, kształtu, faktury (wyposażamy w nie boisko szkolne lub klasę).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Ćwiczenie można przeprowadzić na boisku szkolnym, w klasie lub innym miejscu w szkole. Warunkiem jest to, by miejsce ćwiczenia było wyposażone w wiele ciekawych przedmiotów. Nauczyciel opaską zawiązuje dzieciom oczy, po czym prowadzi je w dowolne miejsce w szkole, wyposażone w różne przedmioty. Dziecko ma dowolną ilość czasu na zbadanie tego miejsca rękami. Gdy dziecko jest gotowe do odpowiedzi, mówi gdzie się znajduje, po czym zdejmuje opaskę i sprawdza prawidłowość lub niepoprawność swojej odpowiedzi. Niezależnie od tego, czy prawidłowo zgadnie, nauczyciel zakłada opaskę innemu dziecku i ćwiczenie zostaje powtórzone. Powtarzamy je, dopóki dzieci nie poczną się znudzone i zmęczone. W trakcie ćwiczenia nauczyciel prowadzi swobodną dyskusję na temat odczuć osób niewidzących lub niedowidzących oraz o tym, by nie krzywdzić innych, lecz im pomagać.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń nie krzywdzi innych, pomaga potrzebującym.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Nauczyciel zezwala na to, by dzieci, które nie czują się komfortowo z zawiązanymi oczami, nie musiały wykonywać tego ćwiczenia. Dbą także o to, by przedmioty, których dotykają uczniowie, były bezpieczne, nie miały ostrych krawędzi, itp.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynacja wzrokowo-ruchowa, koncentracja uwagi, umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gdzie kto jest?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami grafomotorycznymi, z koordynacją wzrokowo-ruchową, dla uczniów nadpobudliwych, ćwiczenie dla grupy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie orientacji przestrzennej,
 - kształtowanie umiejętności współdziałania w grupie,
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** papier pakowy, taśma klejąca i pięć kawałków kredy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzielimy uczestników na dwie grupy po pięcioro dzieci.
 - Na ścianie umieszczamy pięć arkuszy papieru pakowego.
 - Przy każdym arkuszu staje jedno dziecko. Wszystkie dzieci z tej grupy zamykają oczy i przyjmują jakąś postawę.
 - Dzieci z drugiej grupy obrysowują kredą sylwetki swoich kolegów.
 - Uczestnicy, którzy mieli zamknięte oczy, otwierają je, oddalają się trochę i muszą rozpoznać swoją sylwetkę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *poszanowanie godności dziecka; zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie, ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy; edukacja plastyczna – uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Kamila Merda.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koordynacja słuchowo-wzrokowo-ruchowa, koncentracja uwagi, pamięć, umiejętność podejmowania decyzji

1. Tytuł ćwiczenia:

Gdzie się ukryło „ó”?

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo, dla klasy.

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie umiejętności stosowania zasad ortograficznych,
- wydłużenie czasu koncentracji uwagi,
- uczenie reagowania na sygnały dźwiękowe.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

kartki z wyrazami zawierającymi „ó” wymienne (tymi, które dzieci poznały na lekcji), kartki z wyrazami bez litery „ó”, płyta CD *Cztery pory roku* Vivaldiego.

5. Przebieg ćwiczenia:

Nauczyciel rozkłada na podłodze kartki z wyrazami zawierającymi „ó” wymienne i wyrazy bez litery „ó”. Dzieci poruszają się w rytm muzyki (*Cztery pory roku* Vivaldiego – muzyka sprzyjająca podsumowaniu i powtórce wiadomości). Gdy muzyka cichnie, szukają kartek, na których są zapisane wyrazy z „ó” i stają obok nich. Zadaniem dzieci jest odmienienie wskazanego wyrazu.

Uwaga: Kartek powinno być tyle, ile jest dzieci w klasie lub więcej, by istniała możliwość wyboru.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- *zna i stosuje w praktyce poznane zasady ortograficzne;*
- *potrafi zgodnie współpracować w grupie, przestrzegając obowiązujących zasad.*

7. Obszar podstawy programowej:

- **edukacja polonistyczna** – uczeń *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną; przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe.*
- **edukacja społeczna** – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:
źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:
Kamila Merda.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające stymulację polisensoryczną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gdzie żyją te zwierzęta?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 2 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie zmysłów dotyku i wzroku.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** naczynie z zimną wodą, śniegiem lub lodem oraz naczynie z piaskiem, opaska na oczy, kredki, kolorowanki z konturami zwierząt: niedźwiedź polarny, pingwin, mors, foka, wielbłąd, lew, małpa, słoń, żyrafa.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi, by dzieci wylosowały kartkę z konturami zwierzątka żyjącego w ciepłym lub zimnym klimacie, o którym mają powiedzieć 2 zdania: „Jakie zwierzątko jest na kartce i gdzie ono żyje?”. Później dzieci siadają przy stolikach i kolorują obrazki przedstawiające zwierzęta żyjące w ciepłym i zimnym klimacie. W trakcie kolorowania dzieci wypowiadają się na temat klimatu zimnego i gorącego oraz mówią, jakie zwierzęta żyją w określonym klimacie i dlaczego. Następnie nauczyciel zawiązuje oczy wybranemu dziecku i mówi, że za chwilę poprosi je, by na chwilę włożyło ręce do przygotowanego naczynia (z piaskiem lub wodą), a następnie określiło, jakie zwierzęta mogą żyć w takiej temperaturze. Ćwiczenie jest powtarzane, dopóki dzieci wykazują zainteresowanie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń prowadzi proste doświadczenia przyrodnicze, opisuje życie w wybranym ekosystemie (rozpoznaje i nazywa niektóre zwierzęta egzotyczne).*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W jednym z etapów ćwiczenia (włożenie rąk do naczynia z zimną wodą, śniegiem lub lodem) nie muszą brać udziału dzieci wrażliwe na zmianę temperatury.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Geometryczne obrazki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci z zaburzoną koncentracją uwagi i grafomotoryką.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wdrażanie do samodzielności i koncentracji uwagi,
 - doskonalenie zdolności rozpoznawania i kojarzenia,
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru, nożyczki, klej, przygotowane do wycięcia wzory podstawowych figur geometrycznych (odrysowane na kartce z bloku – mogą być kolorowe), gotowe obrazki wykonane z figur geometrycznych.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci dostają kartkę z przygotowanymi do wycięcia figurami geometrycznymi. Nauczyciel wiesza na tablicy pierwszy wzorcowy obrazek – zaczynamy od prostych wzorów. Omawia go z dziećmi, które następnie – nazywają figury, liczą, ile jest kół, kwadratów itd. Zakrywamy obrazek, po czym zadaniem dzieci jest wycięcie potrzebnych do jego wykonania figur i ułożenie ich zgodnie ze wzorem oraz przyklejenie na kartce. Systematycznie pokazujemy coraz trudniejsze obrazki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *pobudzanie i rozwijanie wyobraźni.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty (również nietypowe, położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć wzrokową i słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gimnastyka pamięci.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane dla dzieci w wieku przedszkolnym.
3. **Cele ćwiczenia:** wzmacnianie zdolności koncentracji uwagi, stymulacja rozwoju intelektualnego dziecka, rozwijanie funkcji wzrokowych i słuchowych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** rysunek lalki, dwa identyczne rysunki, płyta z nagraniami zwierząt, magnetofon.
5. **Przebieg ćwiczenia**
 - Pokazujemy dziecku rysunek lalki i prosimy, aby przez 30 sekund wnikliwie mu się przyglądało i koncentrowało na nim swoją uwagę. Następnie zabieramy rysunek i prosimy o odpowiedź na pytanie: „Co zapamiętałaś/eś z obrazka?”. I dalej:
 - „Ile było piłek na obrazku?”,
 - „W jakie wzory były te piłki?”,
 - „Jakiego koloru była sukienka lalki?”,
 - „Co trzymała lalka w ręku?” itp.
 - Przedstawiamy dziecku dwa prawie identyczne rysunki i prosimy, aby odnalazło i dorysowało szczegóły, którymi różnią się te rysunki.
 - Powtarzamy dziecku 10 razy pewną sekwencję słów (na przykład: KOMIN, KACZKA, KANAPA, KRZESŁO, KROWA, KOT, KACZKA, KOGUT, KURA), a następnie prosimy, aby powtórzyło wyrazy w tej samej kolejności.
 - „Zwierzęta” – puszczaemy dziecku nagrane na taśmie odgłosy zwierząt (na przykład: konia, koguta, kaczkę, psa, krowy, kota, kukułki itp.) i prosimy je, aby odgadło, jakie zwierzęta wydawały te odgłosy, jednocześnie je naśladując.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń potrafi *rozróżnić i zapamiętać to, co przedstawia obrazek.*
7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń *potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeńowe), aby rozróżnić i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gimnastyka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cel główny ćwiczenia:** wspomaganie koordynacji psychoruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dywan.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie stoją w rozсыpcie i wykonują ćwiczenie zgodnie z treścią wiersza:

*Gimnastyka to zabawa
To dla zdrowia ważna sprawa
Ręce w górę
Potem w bok
Jeden podskok
Szybki krok
Wdech głęboki
Wydech długi
Nisko przysiad jeden drugi
Marsz dokoła
Gra muzyka i skończona gimnastyka*

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*
7. **Obszar podstawy programowej:** wychowanie zdrowotne – *kształtowanie sprawności fizycznej dzieci i edukacja zdrowotna.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie to zawiera przeciwwskazania dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. Tytuł ćwiczenia:

Głoski do domu.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną koncentracją uwagi – kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie koncentracji uwagi,
- ćwiczenie umiejętności reagowania na dany sygnał.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

kartoniki z literkami, koła czerwone i niebieskie jako domki dla samogłosek i spółgłosek.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I wersja: Dzieci biegają po sali. Na hasło „samogłoski do domu” wbiegają na czerwone koła (może być kilkoro dzieci na jednym kole). Dźwięk tamburyna ponownie zaprasza dzieci do wyjścia z domku i biegania po sali. Na kolejne hasło „spółgłoski do domu” dzieci wbiegają do domków niebieskich.
- II wersja: Dzieci biegają po sali. Na hasło „a do domu” wbiegają na czerwone koła (może być kilkoro dzieci na jednym kole). Dźwięk tamburyna zaprasza ponownie do wyjścia z domku i biegania po sali. Na kolejne hasło, np. „s do domu”, dzieci wbiegają do domków niebieskich. Ćwiczenie jest powtarzane kilka razy. Za każdym razem prowadzący wymienia inną głoskę.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

rozróżnianie samogłosek i spółgłosek.

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja polonistyczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

zabawa ruchowa *Głoski do domu*.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza i synteza sylabowa, umiejętność podejmowania decyzji, wrażliwość zmysłową – słuch

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gra słowna.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klasy, dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo, dla uczniów nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształcenie syntezy i analizy sylabowej,
 - wydłużenie czasu koncentracji uwagi,
 - uczenie zdolności kojarzenia słów z rytmem,
 - uwrażliwianie zmysłu słuchu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siadają w kręgu oprócz jednego, które staje pośrodku. Dziecko stojące pośrodku staje przed jednym z siedzących w kręgu i klaszcze: raz, dwa, trzy albo cztery razy. Siedzące dziecko musi natychmiast powiedzieć słowo na jedną, dwie, trzy lub cztery sylaby. Na przykład: na jedno klaśnięcie dziecko odpowiada: ŚWIERSZCZ, na dwa klaśnięcia dziecko odpowiada: MOTYL itd. Jeśli dziecko potrafi znaleźć odpowiednie słowo, zamienia się z dzieckiem, które jest pośrodku i zabawa toczy się dalej.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisania, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Kamila Merda.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: analiza wzrokowa, analiza słuchowa, koncentracja uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Gra w domino.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Dla dzieci z ograniczonym słownictwem i dla dzieci z opóźnionym rozwojem analizy wzrokowo-słuchowej (klasa III).

3. Cele ćwiczenia:

- utrwalanie znajomości pojęcia *rzeczownik*,
- analiza wzrokowo-słuchowa wyrazów,
- bogacenie słownictwa,
- kształtowanie umiejętności koncentracji uwagi,
- rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karty do gry w domino – każda karta zawiera nazwy przedmiotów, zwierząt, roślin; obrazki potrzebne do odmiany.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Rozdanie kart – karty należy ułożyć w taki sposób, aby nazwa następnej karty zaczynała się literą, która kończy poprzedni wyraz.
- Wyjaśnienie zasad gry.
- Podsumowanie gry,
- Wygrywa ten uczeń, który ułoży swoje domino.
- Odmianą (trudniejszą) tej gry jest zabawa z samymi obrazkami.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- *dostrzega różnicę pomiędzy literą i głosek,*
- *dzieli wyrazy na sylaby,*
- *oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście,*
- *rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy,*
- *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty,*
- *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie,*
- *rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (w zakresie umiejętności czytania i pisania) i przyrodnicza (w zakresie rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt).
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla dziecka słabowidzącego – druk powiększony i wypukły.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Joanna Domaradzka-Kowalkowska, *Przewodnicy w świecie ciszy*, Impuls, Kraków 2008.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Przybyła.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: analiza słuchowa, analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gramy w karty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie można wykorzystać dla uczniów, którzy mają problemy z analizą słuchową wyrazów lub dla dzieci słabosłyszących (klasa I).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - analizowanie nagłosu i wygłosu podanych wyrazów, np. rzeczotka,
 - analizowanie słuchowe wyrazów w nagłosie i wygłosie,
 - ćwiczenie wymowy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty z obrazkami.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel rozkłada karty z obrazkami. Liczba kart jest dowolna. Im starsze dziecko, tym liczba może być większa. Na obrazkach figurują, np.: nazwy roślin, zwierząt, elementy pogody oraz nazwy związane z przerabianym słownictwem.
 - Dziecko wybiera jedną kartę i ustala dźwięk, na który rozpoczyna się dana nazwa.
 - Kolejnym jego zadaniem jest wyszukanie 1, 2 lub 3 innych kart, których nazwy również zaczynają się taką samą głoską.
 - W innej wersji tej zabawy można wykorzystać obrazki kończące się takim samym dźwiękiem. Karty mogą być wybrane spośród wyszczególnionych powyżej, lecz trzeba je oznaczyć (np. domkiem), co jest sygnałem, że służą do pracy z wyglosem.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (w zakresie umiejętności czytania i pisania).
7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy; posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** dla dziecka niewidomego – druk wypukły; dla dziecka słabowidzącego – obrazy powiększone.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Przybyła.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Grupowy obrazek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problemy z przystosowaniem się do środowiska szkolnego i przyswojeniem panujących w nim norm i zasad.
3. **Cele ćwiczenia:** zintegrowanie zespołu klasowego, uświadomienie konieczności przestrzegania ustalonych norm i zasad, uczenie współpracy w celu osiągnięcia wspólnego celu, pogłębienie świadomości bycia częścią grupy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka z dużego bloku rysunkowego, przybory do rysowania.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każde dziecko otrzymuje kartkę z dużego bloku. Prowadzący podaje temat pracy i wszyscy zaczynają go rysować w sposób całkowicie dowolny. Po krótkim czasie, na sygnał, każde dziecko przekazuje swoją kartkę sąsiadowi. Ten dodaje do obrazka kolejne detale i znów na sygnał przekazuje go dalej. Każdy obrazek musi dotrzeć do dziecka. Po skończonej zabawie prace wieszamy na wystawie. Są one pretekstem do dyskusji nad tym, czy każdy starał się pracować zgodnie z tematem, aby jak najlepiej pomóc w wykonaniu nie własnej, lecz wspólnej pracy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *poznawanie reguł współżycia i współdziałania w społeczności szkolnej, kształcenie umiejętności współdziałania w różnych sytuacjach w celu osiągnięcia wspólnego celu, poznawanie zasad bycia dobrym kolegą.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Aleksandra Dobrzyńska, Małgorzata Jurga, *Gry i zabawy na lekcji. Propozycje do wykorzystania w klasach 1–3*, G&P Oficyna Wydawnicza, Poznań 2001.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Guzikowe węże.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla całej klasy lub grupy.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie motoryki małej,
- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- rozwijanie koncentracji na wykonywaniu zadania zgodnie z poleceniem,
- układanie rytmów z powtarzających się elementów.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: zbiór guzików – ich liczba zależy od liczby uczestników zabawy, nieostre igły do wyszywania, nawlekacze, kordonek lub grubsze nici.

5. Przebieg ćwiczenia: Do wykonania tego ćwiczenia potrzebne są guziki, grube nici i niezaostrzone igły do wyszywania na kanwie, nawlekacze. Dzieci w początkowej fazie uczą się nawlekać igły za pomocą nawlekaczy i zawiązywać pętelki na końcu nici. Zadanie polega na nawleczeniu jak największej liczby guzików w określonym czasie wg określonego klucza, np.: „Nawlecz 20 guzików z dwoma dziurkami, nawlecz 15 brązowych, nawlecz na przemian guzik mały i duży”.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *uczeń realizuje proste schematy rytmiczne, zna ogólne zasady działania i wykorzystywania prostych urządzeń domowych, przyborów i potrafi je wykorzystywać.*

7. Obszar podstawy programowej: w zakresie wychowania technicznego: *uczeń zna ogólne zasady działania i wykorzystywania prostych urządzeń domowych, przyborów i potrafi je wykorzystywać;* w zakresie edukacji muzycznej: *uczeń realizuje proste schematy i formy muzyczne, rytmizacja.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Magdalena Jagiełło.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzenia grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Haftowanie na tekturce z dziurkami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci o obniżonej sprawności manualnej, jak również dla dzieci o obniżonej koncentracji uwagi i niskiej koordynacji wzrokowo-ruchowej.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie końców palców, ćwiczenie chwytu pęsetowego (ujmowanie drobnych przedmiotów końcami palców – wskazującego i kciuka), ćwiczenie precyzji ruchów, doskonalenie koncentracji wzrokowo-ruchowej, wyciszenie i koncentracja na zadaniu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pomoc dydaktyczna „wyszywanki bez igły” – gotowe tekturki z kolorowymi, prostymi, wydziurkowanymi rysunkami (duże odstępy między dziurkami), np. miś, sowa, mysz, kolorowe sznurówki, ewentualnie tekturki przygotowane przez nauczyciela, igła i kolorowy kordonek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zaczynamy od podania instrukcji i poszczególnych ruchów rąk. Często niezbędne jest ułożenie rąk dziecka, przytrzymanie lub kierowanie jego ruchami kilkakrotnie do uzyskania oczekiwanego efektu. Dziecko przeciąga sznurówkę lub igłę z nitką systematycznie przez kolejne dziurki raz od wierzchu, raz od spodu kartonika. Postępuje tak, aż do zakończenia sznurówki i uzyskania haftu. Wszelkie pomyłki w przeciąganiu sznurówki są od razu widoczne i wymagają poprawki. Ćwiczenie odwrotne to wyplatanie haftu z dziurek.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *ćwiczenie uwagi i spostrzegawczości, sprawności rąk niezbędnej w nauce pisania.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Teresa Gąsowska, Zofia Pietrzak-Stępkowska, *Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu*, WSiP, Warszawa 1978.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: wspomaganie koncentracji uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Halo, pobudka!*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci nadpobudliwych psychoruchowo, rozpraszających się przy różnych bodźcach, szybko męczących się, o obniżonej motywacji do nauki, często przenoszących myśli w sferę wewnętrznych obrazów.
3. **Cele ćwiczenia:** wzbudzenie gotowości do przyswajania nowych wiadomości, podwyższenie uwagi, wyostrenie zmysłów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Często siedzicie przed dziećmi, które bez energii patrzą przed siebie, są jakby nieobecne, a do ich głów wydaje się nic nie „wchodzić”. W takich sytuacjach wskazana jest mała pobudzająca zabawa na zewnątrz (na świeżym powietrzu) lub przy otwartym oknie: „Wstańcie, proszę, wszyscy i wyciągnijcie lewe ramię w bok na zewnątrz. Teraz uderzcie prawą ręką w wyciągnięte lewe ramię. Zaczynajcie przy dolnym końcu ramienia i powoli uderzajcie w górę aż do klatki piersiowej. Tam zmieńcie rękę. Uderzajcie lewą ręką w prawe ramię. Aby wszystkie części ciała należą się obudzić, musicie uderzać obiema rękami w przednie części ciała – piersi, brzuch, uda aż do stóp. Gdy już tam dotrzecie, wróćcie do góry. Ale teraz zajmijcie się odwrotną częścią ciała, tzn. tylnymi podudziami i udami aż do pupy”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** wyposażać uczniów w wiedzę i umiejętności, w trakcie zajęć integrujących treści poszczególnych edukacji należy rozwijać procesy poznawcze uczniów: spostrzeganie, wyobrażenia, uwagę, pamięć, logiczne myślenie, kreatywność, mowę.
7. **Obszar podstawy programowej:** ogólne założenia podstawy programowej.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji:** Charmaine Liebertz, *Zabawy do nauczania integracyjnego*, Jedność, Kielce 2002.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi oraz percepcję słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Historia o królu.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów: nadpobudliwych, łatwo się dekoncentrujących, z obniżoną percepcją słuchową.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie percepcji słuchowej oraz zwiększenie czasu koncentracji na zadaniu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opowiadanie przygotowane przez nauczyciela, krzeselka (w zależności od liczby dzieci).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą na krzesłach w dość dużych odległościach od siebie. Nauczyciel opowiada bajkę. Za każdym razem, gdy dzieci usłyszą słowo król w jakiegokolwiek formie (królewski, królewskiej, królewskiemu itp.) wstają i obiegają krzesło.

Dawno, dawno temu, za siedmioma górami i za siedmioma lasami żył sobie pewien król. Król ten mieszkał w ogromnym królestwie. Nie miał dzieci, ale miał piękną i modną żonę. Żona króla uwielbiała się stroić; kupować nowe suknie na królewskie bale i zakładać drogą biżuterię na królewskie orędzia. A król, ponieważ żonę kochał ponad życie, zawsze dawał się namówić na drogie zakupy. Pewnego dnia żona rzecze do króla: „Ach królu, królu mój drogi, w twoim królestwie nie ma już dla mnie pachnidła i strojów, jedźmy do sąsiedniego królestwa”. Król wtedy wołał woźnicę i bez mrugnięcia okiem jechali do sąsiedniego królestwa na drogie zakupy. Żona króla była bardzo zadowolona, ale z każdym dniem jej wymagania rosły. Nowe stroje na królewskie bale i droga biżuteria na królewskie orędzia z czasem pochłonęły cały majątek królewski. Jak skończyła się historia o królu i jego modnej żonie? Tego możemy się tylko domyślać, ponieważ królewski kronikarz nie dokończył opisywać tej historii. Jego etat został zlikwidowany z powodu królewskich oszczędności...

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń reaguje ruchem na puls rytmiczny; uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Opowiadanie można zmieniać w zależności od potrzeb, wymyślać historię do danego tematu. Jeśli nie ma miejsca na ustawianie krzeseł lub zabawa odbywa się na świeżym powietrzu, zamiast obiegania krzeseł można robić przysiady, obiegać drzewo itp.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: zabawa ludowa, źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Idę z przewodnikiem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przydatne w pracy ze wszystkimi grupami dziecięcymi, w których chcemy polepszyć jakość stosunków interpersonalnych.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - budowanie zaufania i poczucia bezpieczeństwa,
 - kształtowanie zmysłu odpowiedzialności za drugą osobę,
 - rozwijanie słuchu, uwagi i koncentracji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowe chusty, instrumenty perkusyjne, muzyka instrumentalna, np. *Łabędź* C. Saint-Saens.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Wersja I: Dzieci dobierają się parami. Wybierają dla siebie kolorową chustę, która będzie łącznikiem pomiędzy nimi. Gdy usłyszą muzykę, jedna osoba z pary zamyka oczy, druga prowadzi ją we wskazane miejsce (dzieci cały czas trzymają się za chustę).

Wersja II (Chodzenie za dźwiękiem instrumentu): Dzieci tworzą pary. Jedna osoba zamyka oczy, druga prowadzi ją, grając na instrumencie perkusyjnym.

 - A. Dzieci poruszają się pomiędzy ustawionymi przeszkodami, np. krzesłami.
 - B. Każda para ma inny instrument. Na umówiony znak wyruszają wszystkie (lub kilka) pary. Zadaniem dzieci jest podążanie za ich „przewodnikiem”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**

Ćwiczenie najlepiej wykorzystywać do pracy z grupą, w której dzieci już się znają i w której panuje nieskrępowana atmosfera.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenia zaczerpnięte z zajęć muzykoterapii prowadzonych przez L. Matuszak.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwnpl

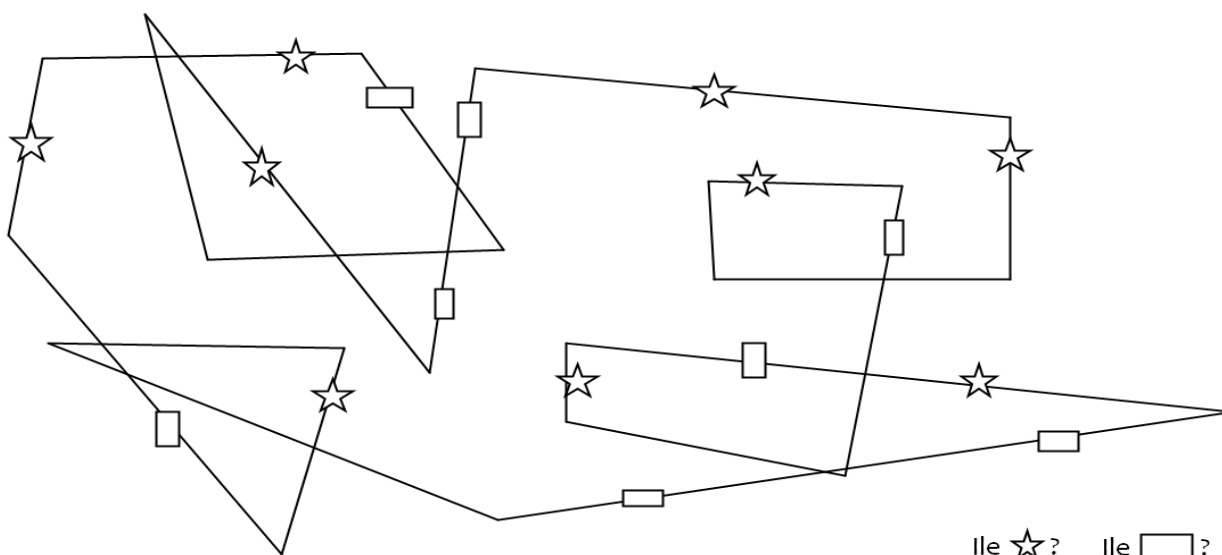
PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy lub całej klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ile jest?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przydatne w pracy z dziećmi z deficytem uwagi oraz dziećmi z niepełnosprawnością ruchową.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie zdolności koncentracji uwagi,
 - usprawnianie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty pracy lub tablica multimedialna, stoper.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci otrzymują kartę pracy. Wodzą wzrokiem (nie można pomagać sobie palcem lub innym wskaźnikiem) po narysowanych liniach i liczą wszystkie gwiazdki i kwadraty. Zapisują czas wykonania ćwiczenia.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy; sprawnie liczy obiekty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Pomysł ćwiczenia zaczerpnięty ze szkolenia „Nowoczesne techniki uczenia”, prowadzonego przez p. E. Jańczak-Obst.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: metoda polisensoryczna i sensoryczna, ćwiczenie wspomagające małą i dużą motorykę, koncentrację i uwagę; doskonalenie schematu oko-noga-ręka, analizy i syntezy słuchowo-wzrokowej, motywacji do nauki i aktywności

1. Tytuł ćwiczenia: *Indiańska ścieżka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy dzieci, do pracy indywidualnej, dla uczniów uczniów nadpobudliwych, z zaburzeniami zachowania, niepełnosprawnych poznawczo, dla uczniów z wadą słuchu, wzroku.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie techniki pisania,
- doskonalenie koordynacji oko-noga,
- wyodrębnianie w nagłosie wyrazów rozpoczynających się daną głoską,
- wdrażanie do pracy zespołowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: skakanki, tacka z kaszką manną dla każdego dziecka, kominek zapachowy, olejek zapachowy, np. geranium.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel układa na dywanie ze skakanek literę. Dzieci ustawiają się w rzędzie i jedno za drugim, stopa za stopą, chodzą po ułożonych literach. Następnie przechodzą do tacek z nasypaną kaszką manną i za pomocą palców piszą „wychodzoną” literę. Po sprawdzeniu jej poprawności przez nauczyciela uczniowie piszą, jeśli potrafią, wyraz rozpoczynający się na daną głoskę. Dzieci, które nie potrafią napisać wyrazu, mogą go narysować.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wspomaganie dziecka w rozwoju emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym, estetycznym; budowanie przynależności społecznej do rodziny, grupy rówieśniczej, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach, rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka, wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisania, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów, sprzyjanie rozwojowi cech dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym.*

7. Obszar podstawy programowej:

• **edukacja polonistyczna – uczeń:**

- rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji, odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne, krótkie teksty,
- zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty,
- dba o estetykę i poprawność graficzną pisma,
- pisze proste, krótkie zgania, przepisuje, pisze z pamięci,
- posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- **edukacja plastyczna** – uczeń:
 - *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
- **edukacja społeczna** – uczeń:
 - *potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; wie, że warto być mądrym i odważnym, pomagać potrzebującym; wie, że nie należy kłamać lub zatajać prawdę,*
 - *wie gdzie bezpiecznie można organizować zabawy, a gdzie nie i dlaczego.*
- **edukacja matematyczna** – uczeń:
 - *wyprowadza kierunki od siebie i innych osób, określa położenie obiektów względem obranego obiektu, orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje, rysować strzałki we właściwym kierunku.*
- **edukacja techniczna** – uczeń:
 - *utrzymuje ład i porządek wokół siebie/ na swoim stoliku, w sali zabaw, szatni, ogrodzie, sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymaniu porządku.*
- **wychowanie fizyczne** – uczeń:
 - *uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami,*
 - *wykonuje ćwiczenia równoważne na bez przyboru, z przyborem, na przyrządzie,*
 - *przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w trakcie zajęć, posługuje się przyborami zgodnie z ich przeznaczeniem.*
- **etyka** – uczeń:
 - *zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć nie krzywdząc innych, stara się nieść pomoc potrzebującym.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Podczas zabawy należy zwracać uwagę, aby ćwiczenia były wykonywane zarówno prawą, jak i lewą ręką, a na końcu obiema. Jeśli dzieci mają ochotę zjeść odrobinę kaszki, to nie zabraniajmy im tego. Można wówczas wykorzystać to doświadczenie do analizy smaku, struktury danego produktu, porównać go z innymi. Podczas tego rodzaju ćwiczeń należy jednocześnie korzystać z aromaterapii.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć, analizę słuchową i wzrokową, motywację do nauki i aktywności; stymulacja polisensoryczna, kinezylogia edukacyjna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Indiańskim szlakiem.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla klasy, grupy, dla dzieci z niepełnosprawnością poznawczą, wadą słuchu, nadpobudliwych psychoruchowo, z zaburzeniami w zachowaniu. Można je wykorzystać w nauczaniu indywidualnym.

3. **Cele ćwiczenia:**

- utrwalenie pisowni wyrazów z trudnością ortograficzną,
- doskonalenie pamięci, uwagi, koncentracji,
- rozwój dużej i małej motoryki,
- rozwój koordynacji psychoruchowej.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** arkusze szarego papieru z umieszczonymi na nich konturami wyrazów, np. chmura, rów, góra; materiały piśmiennicze do wyboru.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Na podłodze rozkładamy duże arkusze szarego papieru. Na nich zapisane zostaje słowo z trudnością ortograficzną, np. góra. Dzieci na początku ćwiczenia zamalowują kontury wyrazu za pomocą ukośnych, pionowych, poziomych kresek. Następnie zadaniem dzieci jest przejście po wyrazie na czworakach, w ruchach naprzemiennych, pełzając, skacząc, chodząc do przodu, tyłu (można wykorzystać różne warianty).

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wspomaganie dziecka w rozwoju emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym, estetycznym, budowanie przynależności społecznej do rodziny, grupy rówieśniczej, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznania i rozumienia świata, nauka odróżniania dobra od zła, poszanowanie godności dziecka, zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności, radzenia sobie w codziennych sytuacjach, pracy i rozwoju dziecka dostosowanym do jego indywidualnego tempa i możliwości uczenia się, sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa dziecka w życiu społecznym, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV–VI szkoły podstawowej, rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka, wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisanie, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej:**

- edukacja polonistyczna – uczeń:

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski,
 - wyszukuje w tekście potrzebne informacje i w miarę możliwości korzysta ze słowników i encyklopedii przeznaczonych dla dzieci na I etapie edukacyjnym,
 - pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną,
 - przepisyuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu,
 - przepisyuje wyrazy i zdania.
- **edukacja przyrodnicza** – uczeń:
 - obserwuje i prowadzi proste doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem.
 - **edukacja matematyczna** – uczeń:
 - rysuje drugą połowę figury symetrycznej; rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu; kontynuuje regularność w prostych motywach (np. szlaczki, rozety).
 - **edukacja techniczna** – uczeń:
 - dba o bezpieczeństwo własne i innych,
 - utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy,
 - właściwie używa narzędzi i urządzeń technicznych.
 - **wychowanie fizyczne** – uczeń:
 - dba o bezpieczeństwo własne i innych,
 - utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy,
 - właściwie używa narzędzi i urządzeń technicznych.
 - **etyka** – uczeń:
 - wie, że jest częścią przyrody, chroni ją i szanuje; nie niszczy swojego otoczenia.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: umiejętność radzenia sobie z emocjami

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jak poradzę sobie ze złością?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie można przeprowadzić w każdej grupie czy zespole klasowym. Obszar emocji i umiejętność ich kontrolowania jest podkreślany jako szczególnie ważny w rozwoju człowieka.
3. **Cele ćwiczenia:** uświadomienie dzieciom, że emocje i uczucia należy werbalizować, zachęcanie uczniów do częstszego mówienia o emocjach i ich wyrażania w formie społecznie akceptowalnej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowe kartki o różnych kształtach geometrycznych: trójkąt, kwadrat, prostokąt, koło, arkusz szarego papieru, klej.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci losują kolorowe kartki, na których wpisują swój sposób radzenia sobie ze złością. Po wykonaniu zadania dzieci podnoszą kartki do góry i szukają osób, które wylosowały kartkę o tym samym kształcie, tworząc w ten sposób grupę dyskusyjną. Następnie grupa siada na dywanie i rozmawia o swoich sposobach radzenia sobie ze złością. Po skończonej dyskusji przyklejają swoje kartki z propozycjami na przygotowany wcześniej duży arkusz papieru. Tworzą w ten sposób plakat pod tytułem „Jak radzimy sobie ze złością”. Wybrana osoba z grupy dyskusyjnej przedstawia pomysły kolegów. Na zakończenie klasa próbuje wybrać propozycje, które są godne naśladowania i nie sprawiają przykrości innym. Plakat umieszczamy na ścianie w widocznym miejscu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *dostrzeganie swej indywidualności w sferze emocjonalnej – rozpoznawanie i nazywanie różnych emocji, wyrażanie własnych stanów emocjonalnych w formach werbalnych i niewerbalnych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – *budowanie pozytywnego obrazu siebie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Aleksandra Dobrzyńska, Małgorzata Jurga, *Gry i zabawy na lekcji. Propozycje do wykorzystania w klasach 1–3*, G&P, Poznań 2001.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jak poradzić sobie z emocjami?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy lub całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poznawanie różnych sposobów rozwiązywania problemów,
 - rozwijanie logicznego myślenia i wyciągania wniosków,
 - kształtowanie odporności emocjonalnej i adekwatnego zachowania się w trudnych sytuacjach.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karteczki z wypisanymi sytuacjami, które dzieci muszą odegrać w małych zespołach (np. „Kolega na korytarzu popchnął cię i uciekł”, „Dostałeś słabszą ocenę z kartkówki. Inne dzieci śmieją się z ciebie” itp.).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie dzielą się na małe zespoły. Losują karteczki z przygotowanymi sytuacjami, które muszą odegrać. Wymyślają sposób na poradzenie sobie z trudną sytuacją opisaną w ich scenie. Prezentują swoje pomysły radzenia sobie z emocjami, a następnie zapisują je na szarym papierze.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *pokazanie sposobów rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – uczeń *potrafi odróżnić dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenie dla grupy.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jak to było w czasach Piastów?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z niedosłuchem, nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:** aktywizowanie grupy, ćwiczenie w zakresie koordynacji słuchowej i ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opowiadanie przygotowane przez nauczyciela.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci ilustrują ruchem swojego ciała opowiadanie czytane przez nauczyciela. Nauczyciel powinien czytać tekst stosunkowo wolno, aby dzieci miały czas na zilustrowanie go ruchem.

Za czasów pierwszych Piastów życie codzienne ludzi było bardzo ciężkie. Mężczyźni brali udział w polowaniach na dziki, borsuki, a nawet niedźwiedzie. Skradali się po cichu, spokojnie, powoli i kiedy zwierzę niczego się nie spodziewało – atakowali go dzidą. Strzelali z łuków do ptaków i drobnej zwierzyny. Kobiety zajmowały się gospodarstwem domowym: gotowały jedzenie, zbierały w lesie jagody i grzyby, szyły ubrania. Zadaniem dzieci było np. polowanie na zające. Dzieci kucały na ziemi przy zajęczych norkach i cierpliwie czekały, aż pokażą się w nich długie słuchy zająca. A wtedy cap! łapały zajączkę i zanosiliły do domu.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *Przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Tekst opowiadania można zmieniać w zależności od tematu lekcji.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koncentrację uwagi, wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jaka jest ta piłka?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy lub grupy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności dzielenia się własnymi spostrzeżeniami, doświadczeniami i przeżyciami,
 - rozwijanie wyobraźni i twórczego myślenia,
 - ćwiczenie umiejętności rozluźniania mięśni dłoni i redukcji napięcia jako warunków przygotowania do pisania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** piłka terapeutyczna „Jeżyk”.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu porannym. Podając sobie piłeczkę (języka) i ściskając ją (masując wewnętrzne strony dłoni), mówią kolejno, jaka jest ta piłka. Określenia nie mogą się powtarzać, w związku z czym uczniowie uważnie przysłuchują się wypowiedziom kolegów. Zabawa ta może mieć różne warianty: podajemy piłeczkę, ale jednocześnie mówimy o tym, jak się dziś czujemy, w jakim nastroju przyszliśmy dziś do szkoły itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się; dbałość o kulturę języka.
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka: *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – rozwijanie wyobraźni przez dotyk

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jaki to był przedmiot?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla klas 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** wyciszenie uczniów i skoncentrowanie ich uwagi na rozpoznawaniu przedmiotów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dowolne przedmioty.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Chętnemu dziecku zawiązujemy oczy i dajemy mu jeden z przedmiotów, które poprzednio ułożyliśmy na stoliku. Dajemy dziecku dowolną ilość czasu na zbadanie tego przedmiotu rękoma. Jeśli dziecko jest już gotowe, odkładamy przedmiot na stół i odwiązujemy oczy. Zadaniem dziecka jest wskazanie przedmiotu, który badało.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenie zmodyfikowane w oparciu o zabawę ze strony www.educarium.pl
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu na dopasowywanie końcówek fleksyjnych, ćwiczenie usprawniające percepcję wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jaki?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów: z wadą słuchu, szybko dekoncentrujących się, nadpobudliwych, z osłabioną percepcją wzrokową.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie umiejętności dopasowywania końcówek fleksyjnych,
 - usprawnianie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** papierowe klocki z wyrazami w odpowiednich kolorach i obrazkami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Rozcinamy klocki. Odwracamy je, aby były dla ucznia niewidoczne i po kolei losujemy (forma bardziej atrakcyjna dla dziecka). Układamy je w ten sposób, aby do obrazka dopasować odpowiednie przymiotniki. W układance bardzo ważny jest układ kolorów: niebieski, czerwony, zielony.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez ucznia podstawowego zasobu wiadomości i umiejętności.*
7. **Obszar podstawy programowej:** wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się – uczeń *w jasny sposób komunikuje swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Dorota Dybel, *Jaki? Jaka? Jakie? Przymiotnik*, Epideixis, Kraków 2010.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: analizę słuchową, analizę wzrokową, wyrażanie emocji i stymulację polisensoryczną.

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, jakie to zwierzę?*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 1 (integracyjnej).
- 3. Cele ćwiczenia:** rozwój zmysłów słuchu, wzroku, dotyku i koordynacji ruchowej.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** obrazki przedstawiające zwierzęta: konia, kota, psa, krowy, pszczoły, świnki, indyka, owcę, kozę, węża, kaczki, gęsi, wróbla itp.; opaska na oczy, 2 odtwarzacze płyt CD, płyta CD z muzyką taneczną oraz płyta CD z głosami ww. zwierząt.
- 5. Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu, nauczyciel rozkłada na podłodze (na środku kręgu) odwrócone ilustracje z podobiznami zwierząt. Wybrany przez nauczyciela uczeń podchodzi i wybiera jeden z obrazków tak, by inne dzieci nie widziały ilustracji. Dziecko powinno wydać dźwięk charakterystyczny dla zwierzątka przedstawionego na ilustracji. Pozostałe dzieci odgadują jego nazwę i mówią, gdzie odgadnięte zwierzątko żyje (w jakich warunkach). Gdy wszystkie ilustracje zostaną omówione, uczniowie wręczają obrazki nauczycielowi. Nauczyciel prosi, by jedno z dzieci usiadło w środku kręgu, następnie zawiązuje mu oczy opaską. Jedno z dzieci siedzących w kręgu podchodzi do nauczyciela i losuje obrazek ze zwierzątkiem, staje przed siedzącym na środku kolegą i wydaje z siebie odgłosy charakterystyczne dla wylosowanego zwierzątka. Uczeń z zawiązanymi opaską oczami odgaduje, jakie to zwierzę. Niezależnie od tego, czy prawidłowo zgadnie, czy nie, po wykonaniu zadania wstaje, a na krześle zastępuje go kolega, który poprzednio udawał dane zwierzę i zabawę rozpoczynamy powtórnie. Powtarzamy ją kilkakrotnie, dopóki dzieci wykazują zainteresowanie. Na zakończenie ćwiczenia nauczyciel z płyty CD puszcza wesołą, taneczną muzykę, w której rytm dzieci pływają i tańczą. Po chwili z drugiego odtwarzacza puszcza płytę CD z odgłosami, jakie wydają zwierzęta przedstawione na ilustracji. Dzieci udają dane zwierzątko: naśladują jego ruchy i głos. Po chwili nauczyciel znów puszcza muzykę taneczną i tak na zmianę, dopóki dzieci nie ujawnią, iż są znudzone i zmęczone ćwiczeniem.
- 6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *rozpoznaje zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: las, łąka, ogród, działka (gospodarstwo rolne); wyraża nastrój i charakter muzyki, pływając i tańcząc.*
- 7. Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza i edukacja muzyczna.
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W niektórych elementach ćwiczenia nie muszą brać udziału dzieci z dużym niedosłuchem lub dzieci nieczujące się komfortowo w opaskach zawiązanych na oczach.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jakie znasz słowa?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Jest to ćwiczenie indywidualne.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** wyrazy na kartce.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel pisze na kartce wyraz w następujący sposób: STOKROTKA (stokrotka), AKTORKOTS (stokrotka – wspak). Dziecko próbuje utworzyć słowa rozpoczynające i kończące się takimi głoskami, jak słowo wyjściowe (STOKROTKA → SOWA).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie spostrzegania, uwagi i pamięci.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *dostrzega różnicę pomiędzy literą a głoską, dzieli wyrazy na sylaby.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-ruchowa, umiejętność współpracy

1. Tytuł ćwiczenia: *Jesienne bukiety.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów z zaburzoną koordynacją wzrokowo-ruchową.

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- podporządkowuje czynności ruchowe kontroli wzroku,
- rozpoznaje nazwy drzew liściastych,
- zgodnie współpracuje,
- umiejętnie dzieli się zadaniami,
- potrafi wyrazić swoje zdanie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: liście, kręgle, ilustracja borowika, farby plakatywne, pędzle, wiadro z wodą, ręczniczki papierowe.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel rozkłada na podłodze kręgle (drzewa), rozsypuje liście klonu i dębu, ustawia borowika w rogu sali. Zadaniem uczniów jest dotarcie – slalomem obok drzew – do grzyba i zebranie po drodze 3 liści dębu i 3 liści klonu. Dzieci muszą rozpoznać nazwy drzew, z których pochodzą zebrane liście. W dalszej fazie ćwiczenia nauczyciel dzieli uczniów na 2 grupy 4-osobowe. Przedstawiciel grupy wybrany przez kolegów losuje technikę wykonania pracy:

I – stemplowanie liśćmi,

II – stemplowanie dłońmi.

Pierwsza i druga grupa robi na dwóch dużych arkuszach papieru jesienny bukiet. Praca polega na tym, aby farbami pomalować liście i zrobić stemple na papierze – liśćmi i dłońmi. Całość musi utworzyć jesienny bukiet. Należy ograniczyć dzieciom gamę barw do wyboru. Ważne jest, by uczniowie zgodnie współpracowali i próbowali cierpliwie oczekiwać na swoją kolej. Po zakończeniu zadania nauczyciel dzieli dzieci na grupki 2-osobowe i przydziela im miejsca, które muszą doprowadzić do porządku. Finalnym elementem ćwiczenia jest prezentacja prac wykonanych przez poszczególne grupy, wyrażenie opinii na temat obrazu, zawieszenie prac na gazetce.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie.*

7. Obszar podstawy programowej: *Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmagają się z tym, aby uczniowie w szczególności: kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Czajkowska J., Herda K., *Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole*, WSiP, Warszawa 1989.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Aleksandra Stechlińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: pamięć słuchowa i wzrokowa

1. Tytuł ćwiczenia:

Jesienne miesiące.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną pamięcią słuchową i wzrokową – kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

usprawnianie pamięci słuchowej i wzrokowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

kołatka.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I wersja: Dzieci poruszają się po sali przy dźwiękach kołatki. Kiedy nauczyciel przestaje grać, dzieci zatrzymują się i słuchają nazwy miesiąca, którą nauczyciel wymienił. Jeżeli jest to miesiąc jesienny, to przykucają. Jeżeli nie – stoją w miejscu. Na dźwięk kołatki ponownie spacerują po sali.
- II wersja: Przebieg podobny do pierwszej wersji. Z tą różnicą, że na hasło danego miesiąca dzieci wbiegają do danego domku z porami roku.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

uczestniczenie w zabawach ruchowych; nazywanie miesięcy jesiennych.

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja przyrodnicza.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Drugą wersję wprowadzamy później, gdy dzieci poznają już wszystkie miesiące z przynależnością do pory roku.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-ruchowa

1. Tytuł ćwiczenia:

Jesienne zbiory.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną koordynacją wzrokowo-ruchową, kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- rozwijanie sprawności fizycznej przez działalność ruchową.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

dary z sadu – śliwki, jabłka, gruszki, wiśnie, brzoskwinie i inne (takie, które nie są darami z sadu), szarfy, rakiетка do tenisa stołowego, worki.

5. Przebieg ćwiczenia:

Dzieci dzielą się na zespoły i ustawiają w rzędzie 5-osobowym. Pierwsze osoby z zespołów mają rakiетkę do tenisa stołowego. Na sygnał prowadzącego biegną po prostej do wyznaczonego miejsca (szarfy, w której są różne przedmioty). Tam wybierają jeden, ten, który jest darem z sadu. Kładą go na rakiетkę i przenoszą do swojego worka – na metę. Gdy pierwsza osoba z zespołu ukończy bieg, zaczyna kolejna – zabawa trwa aż do zebrania wszystkich darów z sadu. W tej konkurencji liczy się nie tylko szybkość, ale i dokładność (przedmiot nie może spaść z rakiетki).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- *uczestniczenie w zabawach ruchowych,*
- *rozumienie prostych reguł,*
- *dbanie o prawidłową postawę w chodzie, biegu,*
- *rozpoznawanie roślin charakterystycznych dla sadu.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja przyrodnicza i ruchowa.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

W szarfach musi być po równo darów sadu dla każdego zespołu.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. Tytuł ćwiczenia: *Jesienny obraz.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla klas 1–3.

3. Cele ćwiczenia: wspomaganie rozwoju manualnego przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynacji psychoruchowej, koncentracji uwagi, umiejętności współpracy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: blok rysunkowy biały A3, pastele, nożyczki, klej, muzyka.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Łączymy stoły, przy każdym krześle przyklejamy taśmą kartkę bloku (poziomo), na środku stawiamy pojemnik z pastelami.
- Każdy uczeń na polecenie nauczyciela wybiera kolor żółty.
- Uczniowie w rytm muzyki rysują szerokie linie od lewej strony do prawej, zaczynając od góry kartki.
- Następnie zmieniają kolor kredki na: niebieski, pomarańczowy, czerwony, zielony, brązowy.
- W efekcie końcowym cała kartka musi być zamalowana poziomymi szerokimi pasami w kolorystyce jesiennej (tło obrazu).
- Następnie obrysowują swoje stopy na kolejnej białej kartce i wycinają.
- Malują ją pionowo w jesienne barwy również pasami.
- Na zakończenie przyklejają stopy na tło (przybierają one kształt drzew), dorysowują brakujące elementy (gałęzie, pnie, grzyby itp.) – w ten sposób powstaje jesienny obraz.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: uczeń *podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne), współpracuje z innymi w zabawie, pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja plastyczna – w zakresie ekspresji przez sztukę,
- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi,
- edukacja polonistyczna – tworzy wypowiedzi.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak zaleceń.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane (udział w szkoleniu – „Edukacja przez ruch”).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, umiejętność podejmowania decyzji

1. Tytuł ćwiczenia:

Jesteśmy znakami interpunkcyjnymi.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, dla dzieci z zaburzeniami pamięci oraz koncentracji uwagi.

3. Cele ćwiczenia:

- poznawanie i kształtowanie umiejętności praktycznego stosowania znaków interpunkcyjnych,
- kształcenie pamięci,
- rozwijanie koncentracji uwagi.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia

brak.

5. Przebieg ćwiczenia:

Dzieci swobodnie poruszają się po sali. Na podane przez nauczyciela hasło (**wykrzyknik**) uczniowie zatrzymują się i klaszczą nad głową, na sygnał **znak zapytania** – robią skłon, na hasło **kropka** – kucają i obejmują rękami kolana.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisania, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów.

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna

(w zakresie umiejętności czytania i pisania) – *uczeń rozumie sens kodowania i dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Kamila Merda.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jeż.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klas 1–3 (szczególnie dla uczniów nadpobudliwych).
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie: rozwoju manualnego przy zaburzeniach grafomotorycznych, koncentracji uwagi, umiejętności podejmowania decyzji; motywowanie do nauki i aktywności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** masa solna, wykałaczki, tektura.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Uczniowie wykonują masę solną z produktów przyniesionych z domu.
 - Na tekturze starają się wyrzeźbić jeża.
 - Wykałaczki wbijają jako koce.
 - Po zakończonej pracy układają jeże na parapecie celem ich wysuszenia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu, jak: kształt, faktura, barwa.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – *wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: wspomaganie umiejętności radzenia sobie z frustracją

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Kartki złości.*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci nieśmiałych, zamykających się w sobie, niepotrafiących mówić o własnych uczuciach i emocjach.
- 3. Cele ćwiczenia:** rozładowanie nieprzyjemnych napięć i emocji w sposób kulturalny, niekrzywdzący innych.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** „kartki złości”, „kosz złości”.
- 5. Przebieg ćwiczenia:** W jednym z miejsc w sali kładziemy „kartki złości”. Są one do dyspozycji zawsze wtedy, kiedy jakieś dziecko czuje się urażone, zdenerwowane i kiedy nie potrafi lub nie chce bezpośrednio mówić o swoich uczuciach. W takich przypadkach stanowią one pierwszą pomoc służącą odreagowaniu. Dziecko bierze jedną z kartek i zapisuje lub rysuje, co w danym momencie czuje, używając takich słów lub rysunków, które właśnie przychodzą mu do głowy. Potem gniecie lub drze tę kartkę i wrzuca do „kosza złości”. Można przeprowadzić rozmowę o tym, co czują dzieci przed wykonaniem, a co po wykonaniu ćwiczenia.
- 6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *dostrzeganie swej indywidualności w sferze emocjonalnej – rozpoznawanie i nazywanie różnych emocji, wyrażanie własnych stanów emocjonalnych w formach werbalnych i niewerbalnych; nabywanie umiejętności hamowania emocji negatywnych i zachowań agresywnych.*
- 7. Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – budowanie pozytywnego obrazu siebie.
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Inną wersją tej zabawy jest pisanie „wściekłych listów”, w których dzieci informują o swojej złości.
- 9. Źródło danego ćwiczenia w oparciu, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Aleksandra Dobrzyńska, Małgorzata Jurga, *Gry i zabawy na lekcji. Propozycje do wykorzystania w klasach 1–3*, G&P Oficyna Wydawnicza, Poznań 2001.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. Tytuł ćwiczenia:

Kim jestem?

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z potrzebą stymulowania zmysłu słuchu – kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

- stymulacja słuchu dziecka,
- różnicowanie dźwięków instrumentów perkusyjnych,
- doskonalenie pamięci i spostrzegawczości słuchowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

instrumenty perkusyjne: tamburyn, trójkąt, grzechotka, bębenek, kołatka itp.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I wersja: Dzieci wybierają dla siebie instrument perkusyjny. Ustawiają się w danym miejscu sali. Jedno dziecko odchodzi od grupy, zamyka oczy (może je zakryć opaską). Prowadzący wskazuje dziecko, które mówi *Kim jestem* i rozpoczyna grę na instrumencie. Zadaniem dziecka z opaską na oczach jest odgadnięcie nazwy instrumentu.
- II wersja – podobny przebieg jak w pierwszej wersji, z tą różnicą, że prowadzący wskazuje dziecko, które gra na swoim instrumencie dany rytm. Dziecko z opaską na oczach podaje nazwę tego instrumentu.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- *poznanie nazw instrumentów perkusyjnych;*
- *realizacja rytmu na instrumentach perkusyjnych.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja muzyczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Ćwiczenia nie stosujemy w grupie, w której jest dziecko z dużym niedosłuchem. Ostatecznie angażujemy je tylko do gry na instrumencie perkusyjnym – (gra dowolny rytm).

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Klaskanie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przydatne w pracy z dziećmi z zaburzeniami percepcji słuchowej i deficytem uwagi. Można je z powodzeniem wykonywać z całą klasą.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie czynności analizatora słuchowego i kinestetyczno-ruchowego,
 - rozwijanie umiejętności koncentrowania uwagi,
 - kształcenie zdolności hamowania i inicjowania ruchu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** wybrany instrument perkusyjny.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci dzielimy na dwie podgrupy, które siadają w niewielkim oddaleniu od siebie. Nauczyciel – jak metronom – wystukuje na instrumencie regularny, spokojny rytm. Na umówiony znak dzieci zaczynają klaskać. Pierwsza grupa klaszcze „na pięć”, druga „na trzy”, licząc od pierwszego uderzenia. Każda grupa cicho odlicza rytm i czeka na swoją kolej. Gdy obie grupy klaszczą bezbłędnie, wybrany uczeń otrzymuje polecenie, by klaskać w złym momencie. Do roli „kawalarza” można wybierać coraz to inne dzieci. I znowu zabawa trwa do momentu, w którym wszyscy będą klaskali właściwie. Potem można podzielić dzieci na trzy podgrupy – grupa pierwsza klaszcze „na pięć”, grupa druga „na cztery”, a grupa trzecia „na trzy”. Uczniowie nie powinni się mylić, dopóki ktoś nie zacznie im przeszkadzać. Tempo stopniowo można zwiększać.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń realizuje (...) gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć krótkotrwałą, analizę wzrokową; wyciszające

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kleksiaki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:** pobudzanie wyobraźni, kształtowanie umiejętności prawidłowego wypowiadania się, kształtowanie umiejętności zagospodarowania całej przestrzeni na kartce.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru, farby plakatowe, plastikowe talerzyki, rurki koktajlowe, mazaki, kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki papieru, rozrobione farby i rurki koktajlowe. Dzieci robią plamę na kartkach i rozdmuchują ją za pomocą słomek w jakiś fantazyjny kształt do momentu, aż rozprowadzą i wykorzystają całą rozlaną farbę. Następnie biorą mazaki i starają się objechać dokładnie kontur po krawędzi powstałego kształtu. Dalej mogą dorysowywać lub domalować kolejne elementy tak, aby powstała ilustracja i wymyślają do niej tytuł lub krótką historyjkę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna: *uczeń ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można tę zabawę wykorzystywać tematycznie do zajęć, np.: „Drzewa liściaste”, „Zwierzęta domowe” itp.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające integrację sensoryczną

1. Tytuł ćwiczenia: *Kółka i kółeczka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla całej klasy lub grupy.

3. Cele ćwiczenia:

- dążenie do spójności wykonywanych przez dzieci ćwiczeń (współwykonywanie lub jednoczesność),
- ćwiczenie sprawności kreślenia owali w różnych kierunkach i w wyznaczonej przestrzeni,
- kształtowanie umiejętności synchronizowania pracy mózgu,
- usprawnianie motoryki małej,
- budowanie sytuacji, w których dziecko może samodzielnie wykryć i odczuć możliwość samodzielnego wpływu na kierunek poruszania ręką.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: duże arkusze szarego papieru, kolorowe kartki A4, pastele olejne, kolorowe konfetti (różna wielkość kólek), kleje w sztyfcie, a także płyta CD *Zbieram Poszukuję Badam – Edukacja przez ruch.*

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci chodzą swobodnie po sali, kreślą rytmicznie (przy muzyce) oburącz mniejsze lub większe owale w dowolnym miejscu na kartkach A4 (kartki są przyklejone narożnikami do stołu taśmą malarską) – w przeciwnych lub takich samych kierunkach. Nauczyciel bawi się z dziećmi, pokazuje ruchy rąk, raz jeden, raz drugi. W trakcie zabawy (różne tempa muzyki – wolna lub szybka) uczniowie na hasło mogą zamieniać kredki na kleje i mazać nimi owale. Następnie dzieci w takt muzyki swobodnie rozsypują konfetti na powstały obrazek – jest to przykład dość spontanicznego i swobodnego ćwiczenia kompozycyjnego, zawierającego wiele wartościowych pierwiastków: współpraca, rozmowa, doświadczenie, poszukiwanie i odkrywanie. Potem następuje przyprasowanie rękoma konfetti do kartki, zsypanie pozostałych konfetti na stolik i ich pozбиieranie. Kolejnym punktem ćwiczenia jest montowanie i komponowanie wspólnego obrazka *Kółka i kółeczka* na arkuszu szarego papieru (4 osoby przy stoliku). Uczniowie współdziałają, współpracują, wypowiadają się swobodnie, wyrażają swoje emocje. Do obrazka można tworzyć różnorodne pytania: „Co robią kółeczka? „Skąd się wzięły?”. Wykonana przez dzieci praca może posłużyć, np. do twórczej inspiracji. Uczniowie mogą być ekspertami, którzy tłumaczą prawdziwe i fantastyczne losy kropek i kótek.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozbudzać i rozwijać wrażliwość estetyczną i moralną dziecka oraz jego indywidualne zdolności twórcze; stwarzać warunki do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych; stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie.*

7. Obszar podstawy programowej:

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie.

(...) Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, przygotowania do publicznych występów, efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm.

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Należy pamiętać, że podczas rytmicznego kreślenia oburącz nauczyciel oprócz muzyki stosuje sygnały – wskazówki (np. *hop – kreśl teraz*). Słowo *hop* ułatwi zabawę i szybką integrację ruchów dzieci, gdyż nie wszystkie mają poczucie rytmu.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** inspiracja zaczerpnięta z zajęć z Dorotą Dziamską – *Edukacja przez ruch*.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Agata Baranek-Wiecha.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową, umiejętność podejmowania decyzji

1. Tytuł ćwiczenia:

Kółko i krzyżyk.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie jest przeznaczone dla uczniów z zaburzoną koordynacją psychoruchową, dla uczniów z zaburzeniami koncentracji oraz nadpobudliwych.

3. Cele ćwiczenia:

- rozładowanie napięcia mięśniowego oraz psychicznego,
- ćwiczenie koncentracji uwagi,
- ćwiczenie celności i precyzji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

papierowa taśma klejąca, woreczki do ćwiczeń wypełnione kaszą bądź grochem z dwoma oznaczeniami (kółko i krzyżyk).

5. Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie ma takie same zasady, jak standardowa gra w *Kółko i krzyżyk*. Prowadzący za pomocą taśmy klejącej robi plansze do gry na podłodze bądź dywanie (może to być chodnik lub boisko – w zależności od pogody). Rozdaje parze uczniów bądź dwóm zespołom woreczki. Przy pomocy monety losowana jest kolejność rozpoczęcia gry. Zadaniem graczy jest trafienie trzech kwadratów w rzędzie, licząc pionowo, poziomo lub po skosie. Jeśli żaden z graczy tego nie zrobi, gra kończy się remisem.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Celem edukacyjnym tego ćwiczenia jest wspomaganie rozwoju fizycznego jak i społecznego ucznia.

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi;
- etyka – przybliżanie dzieciom ważnych wartości etycznych na podstawie baśni, bajek i opowiadań, a także obserwacji życia codziennego;
- wychowanie fizyczne – kształtowanie sprawności fizycznej dzieci i edukacja zdrowotna; uczeń (...) *potrafi rzucać do celu.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- A. Jeśli pracuje się z uczniami, którzy łatwo rezygnują, źle przyjmują porażki, można zadbać o drobne nagrody dla każdego uczestnika.
- B. Jeśli ktoś z dzieci ma problem z celnością, to pozwalamy mu stanąć nieco bliżej.
- C. Gra nie nadaje się do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi ruchowo w obrębie kończyn górnych.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

Gra zaczerpnięta z książki *Gry i zabawy dla dzieci*, autor Penny Warner, wydawnictwo Zielona Sowa.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: wspomaganie zapamiętywania zasad ortograficznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolorowa ortografia.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy lub grupy uczniów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalenie zasad ortograficznych,
 - ćwiczenie pamięci,
 - zwiększenie aktywności dzieci nieśmiałych, biernych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowe kartki – kolory zgodne z kolorową ortografią; karteczki z wypisanymi wyrazami, w których jest luka w miejscu trudności ortograficznej.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Przygotowujemy kolorowe kartki z bloku – zgodnie z kolorową ortografią, które wieszamy w różnych częściach sali lub na tablicy. Wykorzystujemy wierszyk:

*ó – różowe od dziś będzie
granatowe rz wszędzie
ż zielone niezawodnie
h – brązowe bardzo modnie
wyjątki czerwone
u i ch czarnym posmolone*

Dzieci losują karteczki z wyrazami zawierającymi trudności ortograficzne – w miejscu trudności jest luka, np. po....eczka. Ich zadanie polega na umieszczeniu swojego wyrazu na kartce w odpowiednim kolorze (symbol trudności ortograficznej). Jeśli jakieś dziecko nie radzi sobie z wyrazem, który wylosowało – pomagają mu inne dzieci. Zabawę można kontynuować, dopisując w puste miejsca odpowiednią trudność ortograficzną. Można również układać zdania z tymi wyrazami.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *opanowanie zasad ortograficznych i umiejętności ich stosowania w praktycznych działaniach.*
7. **Obszar podstawy programowej** edukacja polonistyczna – uczeń *dba o poprawność ortograficzną.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: ćwiczenie skonstruowane na podstawie programu edukacyjno-terapeutycznego „ORTOGRAFFITI” (Wydawnictwa OPERON).

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Renata Begierska.

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji plastycznej

1. Tytuł ćwiczenia: *Kolorowy deszcz.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów wykazujących zaburzenia grafomotoryczne.

3. Cele ćwiczenia:

- ćwiczenie prawidłowego trzymania przyborów do rysowania i wycinania,
- zapoznanie uczniów z nową techniką plastyczną,
- ćwiczenie utrzymywania właściwego napięcia mięśniowego dłoni,
- uwalnianie na sztukę,
- rozwijanie wyobraźni i kreatywności.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: papier dowolnego formatu, farby plakatowe, pędzel, szczoteczka do zębów, nożyczki, tektura, fartuch i gazety do zabezpieczenia ubioru i miejsca pracy.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Na tekturze należy narysować dowolny kształt (np. rybkę, rozgwiazdę).
- Dzieci muszą wyciąć szablon, ułożyć na grubej kartce papieru i przykleić na niewielkiej ilości kleju, żeby się nie ruszał.
- Muszą pamiętać o tym, by spryskiwać kartkę farbą za pomocą potrząsania pędzlem lub przeciągania palcem po włosiu szczoteczki do zębów.
- Gdy farba wyschnie, dzieci muszą usunąć kartonowe szablony z rysunku i praca plastyczna gotowa.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Zamiast kartonowych szablonów można używać naturalnych, np. liści, suszonych roślin itp. Warto również wykorzystać podkład muzyczny pasujący do wybranej tematyki pracy plastycznej w ramach muzykoterapii.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Sue Nicholson, Deri Robins, *Wielka księga prac plastycznych*, Papilon, Poznań 2009.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Katarzyna Wagner.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność podejmowania decyzji oraz umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolory tęczy* (zabawa integracyjna).
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalenie nazw kolorów występujących w tęczy,
 - wyodrębnianie nazw barw podstawowych i pochodnych,
 - przypomnienie metrum na cztery,
 - rytmiczne przekazywanie piłki na „raz”.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** płyta CD1 – piosenka *Świat w kolorach* (klasa 2, Juka) lub inna piosenka o kolorach tęczy w metrum na cztery.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Przed przystąpieniem do zabawy przypominamy piosenkę i określamy jej metrum (takt na 4). Potem uczniowie odpowiadają, z jakich kolorów składa się tęcza. Wszyscy stoją w kręgu i na „raz” w każdym takcie przekazują sobie piłkę. Po zatrzymaniu nagrania uczeń z piłką podchodzi do wybranej osoby i rzuca do niej piłkę, wymieniając dowolny kolor. Jeżeli jest to jeden z kolorów tęczy, dziecko ma za zadanie złapać piłkę, jeśli inny kolor – nie łapie piłki. Jeżeli się pomyli, odchodzi z zabawy na dwie kolejki. Zabawę powtarzamy. Wygrywają osoby, które ani razu nie odpadną z zabawy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *realizowanie sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem prostych rytmów i wzorów rytmicznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna (w zakresie odbioru muzyki): *uczeń zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej: realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Przewodnik metodyczny. Scenariusze zajęć*, klasa 3, semestr I, Juka, scenariusz nr 36.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: rytmizacja nazw kolorów tęczy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolory tęczy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rytmizacja nazw,
 - wykonanie zapisanego ciągu rytmicznego bez zatrzymywania się,
 - umiejętne posługiwanie się instrumentami perkusyjnymi,
 - prawidłowe reagowanie na polecenia nauczyciela.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartoniki z napisami: *ta, ti, ta-a*, instrumenty perkusyjne, ilustracja tęczy umiejscowiona w widocznym miejscu.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Wspólnie układamy rytm do nazwy każdego koloru i zapisujemy go sylabami rytmicznymi (rytm ma się składać ze znanych dzieciom wartości rytmicznych nut i pauz: ćwierćnuta – *ta*, ósemka – *ti*, półnuta – *ta-a*, pauza ćwierćnutowa – *sza*). Po opracowaniu wszystkich siedmiu rytmów zapisujemy je na tablicy jeden za drugim i wykonujemy cały ciąg rytmiczny bez zatrzymywania się (głosem, na instrumentach perkusyjnych, klaszcząc, tupiąc, uderzając rękoma o uda czy ławkę).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *realizowanie sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem prostych rytmów i wzorów rytmicznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna (w zakresie odbioru muzyki) – *uczeń zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej: realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Przewodnik metodyczny. Scenariusze zajęć, klasa 3, semestr I, Juka, scenariusz nr 36.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – stymulacja zmysłów dotyku, węchu, smaku

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kosz pełen skarbów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów klas 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** stymulowanie zmysłów dotyku, węchu, smaku.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kosz, owoce, warzywa.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Na stole stoi kosz z warzywami i owocami.
 - Uczeń ma zawiązane oczy. Dotyka, wącha, smakuje (jeśli chce) owoców i warzyw (nauczyciel może odkroić kawałek owocu lub warzywa).
 - Zadaniem ucznia jest odgadnięcie nazwy danego owocu lub warzywa.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środkach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka); współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
 - edukacja przyrodnicza – w zakresie rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt,
 - edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, współpracę w grupie

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kosztowna siódemka.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.

3. **Cele ćwiczenia:**

- doskonalenie sprawności rachunkowej,
- wdrażanie do umiejętności koncentracji uwagi,
- pogłębianie wiary we własne możliwości,
- wyrabianie poczucia sprawiedliwości i zdrowej rywalizacji.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kostki do gry, kartki papieru, ołówki.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci otrzymują kartkę z wypisanymi pionowo kilkoma rzędami liczb od 2 do 12, tak aby mogły zagrać kilka razy. W parach (może być więcej dzieci w zespole) rzucają dwoma kostkami i sumują oczka. Jeśli suma oczek wyniosła 6, w pierwszym zestawie liczb dzieci skreślają szóstkę, jeśli suma w drugim rzucie wyniosła 4 – skreślają czwórkę, itd. Jeśli suma oczek wyniosła 7 – wtedy gracz skreśla trzy najniższe wolne nominały (np. 12, 11, 10 albo 12, 10, 9). W dalszej grze skreśla nominały od góry (np. 2, 3, 4, albo 3, 5, 6). Wygrywa osoba, która ma najmniej skreśleń i najdłużej utrzyma się w grze.

2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** wdrażanie do koncentracji uwagi, współpracy w grupie.

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna i edukacja społeczna.

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy

1. Tytuł ćwiczenia:

Kot i myszki.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z niską umiejętnością współpracy – kl. 3.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnienie umiejętności współpracy.
- rozwijanie logicznego rozumowania.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

plansza z czarnymi i białymi polami, maski kota i myszek.

5. Przebieg ćwiczenia:

Plansza jest odwzorowaniem planszy szachowej. Cztery myszki stoją na czarnych polach w swojej części planszy, a jeden kot stoi na czarnym polu w swojej części planszy. Wszyscy poruszają się tylko po czarnych polach – po skosie po jednym polu (kolejno kot lub jedna z myszek). Kot porusza się tak, by przejść przez całą planszę i nie dać się zamknąć myszom. Myszy z kolei poruszają się tak, by złapać kota i nie dać mu przejść przez swoją zaporę. Kot może poruszać się po planszy zarówno do przodu, jak i do tyłu. Myszy natomiast poruszają się tylko do przodu.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- *kształtowanie wyobraźni;*
- *uwagne słuchanie wypowiedzi i korzystanie z przekazywanych informacji.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja matematyczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Zabawę przeprowadzić najlepiej na boisku szkolnym i poprzedzić grą na szachownicy *Wilk i owce*.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

wzorem do modyfikacji była gra planszowa *Wilk i owce*.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotoryki, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, analizę słuchową; stymulacja polisensoryczna, elementy Metody „Dobrego Startu”, elementy kinezylogii edukacyjnej

1. Tytuł ćwiczenia: *Kreska, kreska...*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla całej klasy, grupy, do pracy indywidualnej, dla uczniów nadpobudliwych, dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą, ruchową, niedosłuchem, niedowidzeniem.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie małej motoryki i koordynacji słuchowo-wzrokowej,
- doskonalenie umiejętności koncentracji uwagi, orientacji przestrzennej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki papier A2, materiały piśmiennicze dla każdego dziecka: kredki, ołówek, węgiel do rysowania, pędzle różnej grubości, flamastry, płytoteka.

5. Przebieg ćwiczenia: Uczniowie siedzą na dywanie, przed nimi ołówki, węgiel do rysowania, flamastry, pędzel, farba plakatowa dowolnego koloru. Zadaniem dzieci jest na podstawie słuchanego utworu muzycznego wytupanie rytmu, wyklaskanie poprzez uderzanie o uda, uderzanie rękoma o podłogę, a następnie za pomocą kresek rysowanych, malowanych, pionowych, poziomych – rysowanie w rytm słuchanego utworu. Za każdym razem zapowiadamy rodzaj rysowanych kresek (pionowe, następnie poziome). Ćwiczenie wykonują uczniowie raz prawą, raz lewą ręką, na końcu obiema.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwój intelektualny, społeczny, emocjonalny, fizyczny, estetyczny, etyczny; poszanowanie godności dziecka, zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności, radzenia sobie w codziennych sytuacjach, pracy i rozwoju dziecka dostosowanym do jego indywidualnego tempa i możliwości uczenia się, sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa dziecka w życiu społecznym.*

7. Obszar podstawy programowej:

• **edukacja polonistyczna** – uczeń:

- *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje się w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia,*
- *w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno,*
- *rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie,*
- *odtwarza z pamięci teksty dla dzieci, np. wiersze, piosenki, fragmenty prozy.*

• **edukacja muzyczna** – uczeń:

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- *rozdziela podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz),*
- *aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy: rozdziela i wyraża środkami pozamuzycznymi charakter emocjonalny muzyki, rozpoznaje utwory wykonane: solo i zespołowo, na chór i orkiestrę; orientuje się w rodzajach głosów ludzkich (sopran, bas) oraz w instrumentach muzycznych (fortepian, gitara, skrzypce, trąbka, flet, perkusja),*
- *rozpoznaje podstawowe formy muzyczne – AB, ABA (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części),*
- *tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki.*

• **edukacja plastyczna** – uczeń:

- *podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).*

• **edukacja społeczna** – uczeń:

- *zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je; uczestniczy w szkolnych wydarzeniach.*

• **wychowanie techniczne** – uczeń:

- *dba o bezpieczeństwo własne i innych, utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Ćwiczenie nie nadaje się dla dzieci niedowidzących oraz głuchych. Należy zadbać o to, by dzieci miały odpowiednią ochronę ubrań przed pobrudzeniem. Gdy wprowadzamy ćwiczenie po raz pierwszy, należy dzieciom odtwarzać utwory przez nich lubiane, dobrze im znane. Z czasem możemy puszczać utwory mniej znane. Możemy się pokusić również o utwory z rodzaju muzyki poważnej. Ważne jest również, by zadbać o dobrą atmosferę podczas ćwiczeń.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji plastycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kreski, kropki, plamy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów wykazujących zaburzenia grafomotoryczne.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie prawidłowego trzymania przyborów do rysowania i pisania,
 - eksperymentowanie z siłą nacisku w czasie rysowania – poczucie sprawstwa,
 - utrzymywanie właściwego napięcia mięśniowego dłoni,
 - uwrażliwianie na sztukę.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** miękki ołówek, pastele, długopis, węgiel drzewny, kartki A4, gumka do mazania.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Przygotowanie ww. przyborów do rysowania.
 - Eksperymentowanie z kreskowaniem w kratkę i kreskowaniem półkolistym, używaniem krótkich kresek oraz wielu linii dla uzyskania efektu zacieniania.
 - Cieniowanie szybkimi pociągnięciami.
 - Rozmazywanie linii narysowanych miękkim ołówkiem, zbadanie zależności między jakością rysunku a siłą nacisku, jaką trzeba użyć do rozmazywania linii wykonanych pastelami lub węglem
 - Cieniowanie kropkami obszarów otoczonych konturem.
 - Wymazywanie gumką części cieniowania dla uzyskania efektu rozjaśnienia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie to można realizować, stosując dodatkowo elementy muzykoterapii bądź chromoterapii.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na podstawie którego dokonano adaptacji i modyfikacji:** Sue Nicholson, Deri Robins, *Wielka księga prac plastycznych*, Papon, Poznań 2009.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające percepcję wzrokową i orientację przestrzenną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kształtowanie percepcji wzrokowej i orientacji przestrzennej.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane do pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym z zakłóconym analizatorem wzrokowym i zaburzeniami orientacji w przestrzeni.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie percepcji wzrokowej,
 - ćwiczenie spostrzegawczości,
 - utrwalenie różnicowania prawej i lewej strony ciała,
 - ćwiczenie orientacji przestrzennej,
 - kształtowanie orientacji przestrzennej,
 - ćwiczenie kierunku ruchu zgodnego z kierunkiem pisania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** woreczki z grochem, plansza z labiryntem, plansze ze szlaczkami, kalka techniczna (komplet dla każdego dziecka).
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci otrzymują polecenia: „Pokażcie prawą rękę, weźcie woreczek do prawej ręki, podnieście lewą nogę, połóżcie woreczek na prawej nodze” itp.
 - Dzieci otrzymują labirynt i śledzą wzrokiem drogę prowadzącą do danego przedmiotu, np. kwiatek – wazon, kotek – miska. Dzieci mogą pomagać sobie, wodząc po drodze palcem.
 - Dzieci otrzymują plansze, na których są narysowane szlaczki oraz kalkę techniczną. Zadaniem dzieci jest przekalkowanie szlaczek.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń potrafi rozróżnić stronę lewą i prawą, określić kierunki, ustalić położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, także w odniesieniu do innych obiektów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną – uczeń rozróżnia stronę lewą i prawą, określa kierunki i ustala położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, a także w odniesieniu do innych obiektów; dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć, myślenie, wrażliwość zmysłową – powonienie.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kto dużo smakuje, ten wszystko zapamiętuje.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie indywidualne.

3. **Cele ćwiczenia:**

- uwrażliwianie zmysłu powonienia,
- rozróżnianie liter kształtopodobnych.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zapach drzewa różanego (litera **d**), zapach pomarańczy (litera **p**), zapach olejku bazyliowego (litera **b**), płatki różane, wysuszone skórki pomarańczy, liście bazylii lub przyprawa, szablony liter pisanych.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Schemat:

- a) wodzenie po śladzie,
- b) wyklejanie jednej literki,
- c) kojarzenie literki z zapachem,
- d) wskazywanie literki ruchem ciała.

A) Dziecko wodzi po śladzie każdą literę po kolei, następnie wykleja przygotowanym materiałem asocjacyjnym.

B) Dziecko wykleja literki:

Literę **d** wykleja płatkami różanymi.

Literę **p** wykleja zasuszonymi skórkami pomarańczy,

Literę **b** wykleja liśćmi bazylii lub zaszuszoną przyprawą.

C) Przygotowujemy trzy naczynia z olejkami zapachowymi. Dziecko próbuje skojarzyć zapach z literką, następnie ponownie wodzi palcem po śladzie, utrwalając kształt literki.

D) Wskazanie poszczególnych literek ruchem ciała, np.:

d – siad skulny,

p – pozycja skorygowana, ręce na biodrach (przy chwycie kciuk z przodu), łopatki mocno ściągnięte,

b – siad skulny, ramiona w górę.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

- *zna wszystkie litery alfabetu,*
- *przyjmuje postawę skorygowaną.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty*; wychowanie fizyczne – uczeń *dba o prawidłową postawę, np. siedząc w ławce, przy stole*.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, pamięć, myślenie

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kto ruch ręki wykorzystuje, ten pasma górskie zapamiętuje.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci z zaburzeniami pamięci, myślenia, mowy, nadpobudliwością psychoruchową; ćwiczenie dla klasy, grupy, do pracy indywidualnej.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej,
 - zapamiętywanie pasm górskich w Polsce,
 - doskonalenie pamięci,
 - wydłużenie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** mapa Polski.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zapamiętywanie pasm górskich, gór w Polsce. Połączenie każdej nazwy z ruchem ręki (tyle fal, ile sylab), np.:
PR – Karpaty – uczeń wskazuje linię falistą na wysokości klatki piersiowej.
LR – Tatry – uczeń porusza ręką w przód linią falistą.
PR – w górę Rysy.

Mówimy z odpowiednią prozodią.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *nazywa charakterystyczne elementy typowych krajobrazów Polski: górskiego.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza – uczeń *nazywa charakterystyczne elementy typowych krajobrazów Polski: nadmorskiego, nizinnego, górskiego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Małgorzata Młynarska, Tomasz Smereka, *Psychostymulacyjna metoda kształtowania i rozwoju mowy oraz myślenia* (elementy metody Dyna-Lingua M.S.), Warszawa 2000.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, koordynację psychoruchową, umiejętność radzenia sobie z sytuacjami trudnymi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kto ruchami rąk wskazuje, wnet ortografię zapamiętuje.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, dla całej klasy, grupy, do pracy indywidualnej.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wdrażanie do praktycznego stosowania poznanych zasad ortograficznych,
 - wydłużanie czasu koncentracji uwagi,
 - rozwijanie wyobraźni,
 - utrwalanie pisowni wyrazów z trudnościami,
 - wdrażanie do samokontroli.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zestaw wyrazów z trudnościami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauka wyrazów z trudnościami przy zastosowaniu ruchów rąk, np.

U – dłonie złożone na wysokości nadgarstków, rozłączone na wysokości palców w kształcie litery „u”.

Ó – wykonanie ruchów oburącz i zamknięcie dłoni nad głową w kształcie litery „ó”.

Rz – dwie zamknięte dłonie na wysokości klatki piersiowej, na kształt serca.

Ż – zamknięta dłoń.

Podajemy wyrazy z trudnościami, dzieci wskazują trudność ortograficzną przy pomocy rąk.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *zna i stosuje w praktyce poznane zasady ortograficzne,*
 - *potrafi zgodnie współpracować w grupie, przestrzegając obowiązujących zasad.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną, przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe;* edukacja społeczna – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Małgorzata Młynarska, Tomasz Smereka, *Psychostymulacyjna metoda kształtowania i rozwoju mowy oraz myślenia* (elementy metody Dyna-Lingua M.S.), Warszawa 2000.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć, myślenie, wrażliwość zmysłową – słuch

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kto śmieci segreguje, ten przyrodę szanuje.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami w zakresie zmysłów – słuch, z nadpobudliwością psychoruchową, z zaburzeniami zachowania (ćwiczenie dla klasy, grupy, do pracy indywidualnej z uczniem).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - uwrażliwianie na potrzeby środowiska, w szczególności na potrzebę segregacji odpadów,
 - doskonalenie reakcji na sygnały dźwiękowe,
 - doskonalenie koordynacji słuchowo-ruchowej,
 - wspomaganie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** *chusta np. klanza z kolorami:*
niebieski – makulatura,
zielony – białe szkło,
żółty – plastik, aluminium,
czerwony - metal.
oraz muzyka marszowa, np. *Marsz Triumfalny* z opery *Aida* (Giuseppe Verdi).
5. **Przebieg ćwiczenia:**
Dzieci przy muzyce chodzą na paluszkach po obwodzie koła (chusty). Kiedy muzyka cichnie, nauczyciel wypowiada słowo, np. plastik, a dzieci siadają na właściwym kolorze – na chuście.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**
 - *rozbudzanie świadomości ekologicznej,*
 - *uwrażliwianie na potrzeby środowiska.*
7. **Obszar podstawy programowej:** **edukacja** przyrodnicza – uczeń *zna zagrożenia dla środowiska przyrodniczego ze strony człowieka: wypalanie łąki, ściernisk, zatrucie powietrza i wód, pożary lasów, wyrzucanie odpadów i spalanie śmieci itp.; chroni przyrodę: nie śmieci, szanuje rośliny, zachowuje ciszę w parku i w lesie, pomaga zwierzętom przetrwać zimę i upalne lato; wie, że należy segregować śmieci; rozumie sens stosowania opakowań ekologicznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. Tytuł ćwiczenia: *Kwadrat liczbowy.*

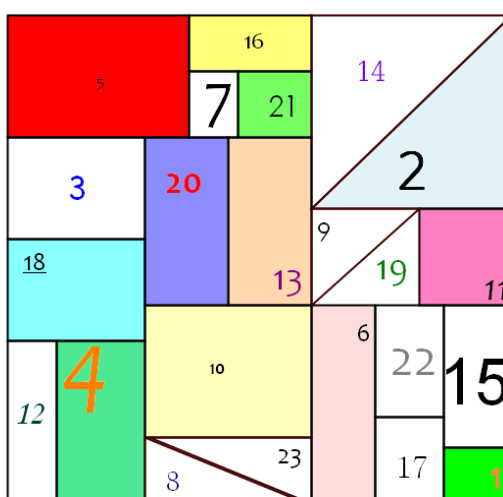
2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie jest przydatne w pracy z dziećmi z deficytem uwagi i dziećmi z zaburzeniami percepcji wzrokowej.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie zdolności koncentracji uwagi,
- usprawnianie percepcji wzrokowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karty pracy, stoper.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci otrzymują karty pracy. Wodząc wzrokiem, odszukują kolejne liczby od 1 do 22. Zapisują czas potrzebny do wykonania zadania. Mogą liczby porządkować również w kolejności malejącej, czyli od 22 do 1.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy”; liczy (w przód i w tył) od danej liczby.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł ćwiczenia zaczerpnięty ze szkolenia „Nowoczesne techniki uczenia”, prowadzonego przez p. E. Jańczak-Obst.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny, koordynację oko-ręka, wydłużające koncentrację uwagi, usprawniające pamięć, analizę wzrokową

1. Tytuł ćwiczenia:

Łańcuchy choinkowe.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie jest przeznaczone dla uczniów z zaburzoną motoryką małą, dla uczniów nadpobudliwych, z problemami z koncentracją i pamięcią, z zaburzoną analizą wzrokową i wzrokowo-ruchową.

3. Cele ćwiczenia:

- ćwiczenie motoryki małej,
- wydłużanie czasu koncentracji,
- ćwiczenie koordynacji oko-ręka,
- ćwiczenia pamięci.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- kolorowe koraliki,
- makaron – różne kształty i kolory,
- sznurek,
- karta z wzorami łańcuchów.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel rozkłada przed uczniem/uczniami kolorowe materiały do wykonania łańcuchów oraz kartkę z wzorami, jakie mają wykonać.
- Zadaniem ucznia jest wykonanie kilku łańcuchów na choinkę, które będą później zawieszone na klasowym drzewku.
- Nauczyciel pokazuje uczniowi pierwszy wzór łańcucha choinkowego, np.: trzy czerwone koraliki, dwa niebieskie i znów trzy czerwone – zadaniem ucznia jest powtarzanie wzoru na swoim sznurku.
- Kolejny wzór to, np.: pięć rurek z makaronu, trzy koraliki i dwie muszelki z makaronu itd.
- Na zakończenie zadania można wraz z uczniami lub uczniem ubrać klasową choinkę.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym.

7. Obszar podstawy programowej:

- Edukacja polonistyczna. Wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się. Dbłość o kulturę języka. Początkowa nauka czytania i pisania. Kształtowanie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych. Uczeń *w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat,*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno.

- Edukacja matematyczna. Wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci. Uczeń *dostrzega symetrię (np. w rysunku motyla); zauważa, że jedna figura jest powiększeniem lub pomniejszeniem drugiej; kontynuuje regularny wzór (np. szlaczek).*
- Zajęcia techniczne. Wychowanie do techniki (poznawanie urządzeń, obsługiwanie i szanowanie ich) i działalność konstrukcyjna dzieci. Uczeń *utrzymuje porządek wokół siebie (na swoim stoliku, w sali zabaw, szatni i w ogrodzie), sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymywaniu porządku.*

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:

Ćwiczenie można dopasowywać do pór roku. Nie jest koniecznym robienie łańcuchów choinkowych. Można równie dobrze robić łańcuchy na walentynki, na Wielkanoc i je zawiesić w klasie bądź korytarzu szkolnym. Podczas pracy z uczniem z niepełnosprawnością ruchową, który sam nie zdoła nawlekać koralików, można koraliki nawlekać za niego bądź dać mu do współpracy innego ucznia, jednak jego zadaniem jest mówienie nam, co mamy robić i w jakiej kolejności. Wówczas jest to również ćwiczenie współpracy i komunikacji.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:
pomysł własny.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:
Barbara Trela.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: pamięć wzrokowa

1. Tytuł ćwiczenia:

Łańcuszek z figur.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną pamięcią wzrokową – kl.1.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie pamięci wzrokowej,
- uczenie zapamiętywania kształtu figur geometrycznych,
- odwzorowywanie z pamięci ciągu figur geometrycznych.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

koła, trójkąty, kwadraty, kartki z narysowanym łańcuszkiem figur.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I wersja: Dzieci siedzą w parach naprzeciw siebie. Jedno z nich układa łańcuszek 3, 4, 5 figur. Drugie dziecko z pary przygląda się ułożonemu wzorowi. Po chwili układa ten sam łańcuszek figur (nie widząc wzoru). Po kilku próbach następuje zmiana zadania. Dziecko, które układało łańcuszek figur, musi go odwzorować.
- II wersja: Dzieci dostają kartki z narysowanymi figurami jedna za drugą. Po dokładnym przyjrzeniu się zakrywają kartkę i odwzorowują ten sam łańcuszek figur z gotowych elementów.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- *słuchanie ze zrozumieniem prostych poleceń;*
- *rozpoznawanie i nazywanie kształtów podstawowych figur geometrycznych.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja matematyczna.

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:

- W I wersji należy ograniczyć liczbę figur dla tych dzieci, które mogą mieć kłopoty z wykonaniem tego ćwiczenia – stopniować trudność.
- W II wersji również stopniujemy trudność.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: pamięć wzrokowa

1. Tytuł ćwiczenia:

Literki.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną pamięcią wzrokową – kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie pamięci wzrokowej,
- zapamiętywanie poznanych liter alfabetu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

kartoniki z literkami, ruchomy alfabet.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I wersja: Dzieci biegają po sali. Na hasło (np. „d”) zaczynają zbierać wszystkie literki „d” rozrzucone na podłodze. Dźwięk tamburyna przerywa ćwiczenie. Później literki są przeliczane przez dzieci. Po zliczeniu dzieci rozkładają ponownie kartki z literami na podłodze i wracają do zabawy. Na sygnał „c” – dzieci zbierają kartki z literami „c”. Ćwiczenie powtarzamy kilka razy.
- II wersja – taka sama – przy jednoczesnym pokazywaniu symbolu litery.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- *odróżnianie wszystkich poznanych liter alfabetu;*
- *liczenie od 0 do 20.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja polonistyczna i matematyczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Jeżeli mamy do dyspozycji mniejsze pomieszczenie, to najlepiej wykonywać to ćwiczenie w mniejszych grupach ze względu na swobodę poruszania się dzieci.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Usprawnianie małej motoryki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie może być wykorzystane z dziećmi w wieku przedszkolnym, mającymi trudności z nabywaniem zręczności (wyrabianie szybkości, zwinności i wytrzymałości).
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie motoryki rąk.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** arkusz papieru, kredki świecowe, pastele, koraliki, sznurek, tasiemka, sznurowadło, kamyki, miska z wodą, butelka, ryż, kasza, łyżka.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Swobodne bazgranie na dużych arkuszach papieru flamastrami, kredkami świecowymi, pastelami.
 - Nawlekanie koralików, przewlekanie sznurków, tasiemek, sznurowadeł przez różne rzeczy i otwory.
 - Zabawa kamykami, wyławianie kamyków z miski z wodą, wrzucanie kamyków przez wąski otwór do butelki itd.
 - Przesypywanie ryżu, kaszy, płatków zarówno łyżką, jak i paluszkami, np. do butelki lub garnuszka.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *potrafi sprawnie dysponować ręką, koncentruje się na wykonywanych zadaniach.*
7. **Obszar podstawy programowej:** usprawnianie motoryki małej; uczeń *dysponuje sprawnością rąk potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Mandala literowa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających trudności z koncentracją uwagi, nadpobudliwych i wykazujących różne trudności szkolne.
3. **Cele ćwiczenia:** doskonalenie umiejętności koncentracji uwagi, rozwijanie zdolności manualnych, kształcenie pamięci wzrokowej, dążenie do uspokojenia i wyciszenia dzieci nadpobudliwych psychoruchowo.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karta pracy z mandalą literową, kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel włącza muzykę relaksacyjną. Szczególny nastrój można wytworzyć, zapalając świecę zapachową. Nauczyciel rozdaje dzieciom karty pracy ze wzorem mandali literowej. Dzieci kredkami kolorują mandalę. Rysowanie mandali można zacząć zarówno od środka, jak i od jej brzegu. Dzieci robią to tak, jak jest im wygodniej. Zwracamy uwagę, by zachowały wybrany kierunek kolorowania. Po pokolorowaniu mandali dzieci wycinają ją i nakleją na kolorową kartkę z bloku. Po omówieniu prac, wieszamy je na tablicy korkowej tak, aby były w zasięgu wzroku dzieci, gdyż wywołują w dzieciach pozytywne emocje.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *rozpoznaje litery, zapisuje małe i wielkie litery, odtwarza odpowiednio ich kształty.*
7. **Obszar podstawy programowej – edukacja polonistyczna:** uczeń *zna wszystkie litery alfabetu, pisze litery, dba o estetykę i poprawność graficzną pisma*; edukacja plastyczna: uczeń *podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci podczas kolorowania mandali wybierają kolory instynktownie, bez żadnej sugestii nauczyciela.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Monika Kraszewska, *Mandale Literowe. Część 2. Litery pisane*, WIR, Kraków 2006.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów z dyskalkulią, z trudnościami w matematyce; ćwiczenie wspomagające analizę słuchową i wzrokową, motywację do nauki i aktywności

1. Tytuł ćwiczenia:

Matematyczne bingo.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:

Ćwiczenie dla wszystkich uczniów, zwłaszcza tych z dyskalkulią i z trudnościami w matematyce.

3. Cele ćwiczenia:

- motywowanie i zachęcanie do obliczeń matematycznych,
- rozbudzenie chęci do nauki matematyki,
- doskonalenie techniki dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia,
- usprawnianie analizatora słuchowego i wzrokowego.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- piłeczki pingpongowe z działaniami matematycznymi lub karteczki (zależy od grupy wiekowej; młodsze klasy – niższy przedział liczbowy),
- kwadratowe plansze – 10/10 pól z ułożonymi losowo liczbami od 1 do 100 (liczby mogą się powtarzać w zależności od wyników działań zamieszczonych na piłeczkach),
- płaskie okrągłe „monetki” wykonane z tektury bądź plastikowe – do zakrywania pól na planszach,
- pojemnik na piłeczki lub karteczki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel rozdaje uczniom plansze z liczbami i „monetki”, którymi na planszy będą zakrywać poprawne wyniki. Rozpoczyna zabawę, losując pierwszą piłeczkę z działaniem matematycznym i odczytując to działanie.
- Uczniowie mają minutę (30 sekund – w zależności od możliwości i umiejętności uczniów) na obliczenie i zakrycie prawidłowego wyniku.
- Nauczyciel losuje piłeczki z działaniami do momentu, aż usłyszy „bingo”.
- Wygrywa ten uczeń, który jako pierwszy ułoży w pionie, poziomie lub po skosie trzy „monetki”.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym (...) dąży się do ukształtowania systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach IV-VI szkoły podstawowej.

7. Obszar podstawy programowej:

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- edukacja matematyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci;
- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:

- W ćwiczeniu tym należy tak dobierać grupy bądź tak stopniować trudność działań, aby wszystkie dzieci były w stanie odnieść sukces.
- Dla dzieci z wadą słuchu należy dodatkowo zapisywać na tablicy odczytane z piłeczek działania.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

Pomysł bazuje na grze bingo – autor nieznany.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. Tytuł ćwiczenia: *Matematyczne Bingo.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci 8-letnich i starszych z niepełnosprawnością poznawczą.

3. Cele ćwiczenia:

- stymulowanie procesów poznawczych: spostrzegania, uwagi, pamięci, myślenia,
- poprawianie umiejętności koncentracji uwagi,
- ćwiczenie pamięciowego opanowywania tabliczki mnożenia poprzez zabawę.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karty matematyczne *Tabliczka mnożenia*, kartka, długopis.

5. Przebieg ćwiczenia: W grze może uczestniczyć od 3 do 7 osób. Uczestnicy gry siedzą przy stole. Prowadzący tasuje talię kart czerwonych i rozdaje pozostałym uczestnikom gry po 9 kart. Grający odkrywają karty i układają je na stole w 3 rzędach po 3 karty. Prowadzący tasuje czarną talię kart i układa na stole w stos zakryty. Bierze kartę z wierzchu, pokazuje uczestnikom gry i odczytuje, np. „Pięć razy siedem, siedem razy pięć”. Grający, który zobaczył u siebie kartę, na której jest liczba równa wynikowi odczytanego mnożenia, wskazuje palcem na tę kartę (w tym przypadku „35”) i zgłasza: „Mam”. Jeśli prowadzący stwierdzi, że grający nie popełnił błędu, mówi: „Tak”. Wówczas zgłaszający odwraca tę kartę. Gdy zgłaszający popełnił błąd, prowadzący mówi: „Nie”. W tym wypadku wskazana karta pozostaje nadal odkryta, a prowadzący zapisuje na kartce sobie i pozostałym uczestnikom po 1 punkcie. Następnie prowadzący bierze kolejną czarną kartę, pokazuje i odczytuje mnożenie. Grający zgłaszają: „Mam” lub zachowują milczenie, gdy nie mają odpowiedniej karty. Kiedy jeden z grających ma tylko jedną odkrytą kartę (np. 20) i prowadzący mówi „Pięć razy cztery, cztery razy pięć”, to ten, kto ma kartę „20”, ogłasza: „Bingo”. Gdy prowadzący stwierdzi, że w zgłoszeniu nie ma błędu, wówczas powtarza „Bingo” i kończy rozgrywkę. Następnie oblicza punkty:

- Zgłaszający „Bingo” otrzymuje 10 punktów.
- Pozostałe osoby otrzymują tyle punktów, ile mają zakrytych kart.

Rozpoczyna się kolejna rozgrywka. W każdej kolejnej rozgrywce rolę prowadzącego pełni inna osoba. Gra trwa do momentu, gdy wszyscy uczestnicy poprowadzili grę. Na koniec uczestnicy dodają zdobyte punkty. Zwycięża ten, kto uzyskał najwięcej punktów.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: uczeń *biegle mnoży w pamięci w zakresie 100; korzysta w obliczeniach z własności przemienności mnożenia.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania; podaje z pamięci iloczyny w zakresie tabliczki mnożenia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Andrzej Grabowski, *Gry, zabawy i ćwiczenia z tabliczką mnożenia*, WKM „Rachmistrz”, Szczecinek 1996.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Modelowanie w plastelinie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci o słabej sprawności manualnej, mających duże trudności z trzymaniem ołówka, kredek; o dużym lub zbyt słabym napięciu mięśniowym, wiotkich i słabych palcach, mających problemy z trzymaniem drobnych przedmiotów.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie końców palców, poprawa koordynacji wzrokowo-ruchowej i współdziałania obu rąk.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plastelina, (modelina, glina), podkładka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** W początkowym etapie zapoznajemy dzieci z różnymi sposobami formowania. Pokazujemy, jak toczyć kule, wałeczki oraz łączyć ze sobą poszczególne części. Następnie proponujemy lepienie miseczek. Toczmy kulkę, ustawiamy na podstawce i wygniatamy palcem wgłębienie. Możemy tworzyć wzory z cienkich wałeczków. Dziecko toczy plastelinę w długi wałeczek, z którego może układać: szlaczki, elementy literopodobne, litery, napisy, ramki do obrazka, formy przedstawiające różne przedmioty. Lepienie różnych form odbywa się po wcześniejszym ustaleniu, jakie elementy składowe są potrzebne, np. bałwanek z trzech kulek, filiżanka z uchem. Figurki z gliny po wyschnięciu można malować.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *ćwiczenie sprawności rąk niezbędnej w nauce pisania.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (klasa pierwsza, okres przygotowawczy).
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** brak.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: zabawa doskonaląca porównywanie, rozpoznawanie i kojarzenie oraz rozwijająca wrażliwość zmysłów smaku i węchu.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Moja druga połówka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie wrażliwości zmysłów: smaku i węchu,
 - rozwijanie umiejętności prawidłowego dobierania właściwej połówki,
 - doskonalenie porównywania i kojarzenia,
 - utrwalanie nazw owoców, warzyw, kolorów, kształtów,
 - zwiększenie aktywności dzieci nieśmiałych, biernych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** świeże owoce i warzywa, plastikowe miseczki, szaliki lub apaszki dla każdego dziecka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzące w kręgu mają zawiązane oczy tak, aby nie widziały i nie podglądały, co otrzymały. Nauczyciel rozdaje każdemu z nich w plastikowej miseczce (miseczka ograniczy nieco dostęp do produktu, ale daje większą gwarancję, że owoc czy warzywo nie spadnie) połówkę warzywa lub owocu, np.: papryki, pomidora, banana. Wszyscy wąchają to, co dostali. Następnie do koła wchodzi z pomocą nauczyciela dziecko, które ma również zawiązane oczy i w miseczce swoją połówkę owocu lub warzywa (wcześniej dokonało ono jego analizy węchowej i ewentualnie smakowej). Zadaniem dziecka jest odszukanie za pomocą węchu swojej drugiej połówki. W ten sposób odnajdują się partnerzy, którzy wspólnie omawiają kształt, kolor, dopasowują połówki owocu czy warzywa do siebie. Na koniec zabawy para dzieci może wspólnie zjeść drugie śniadanie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *doskonalenie porównywania, rozpoznawania i kojarzenia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki) – uczeń *klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje; dostrzega symetrię.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenia dla uczniów z zaburzeniami zachowania

1. Tytuł ćwiczenia: *Moje emocje.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów klasy III.

3. Cele ćwiczenia:

- rozpoznawać i nazywać emocje oraz uświadamiać sobie swoje własne emocje,
- rozbudzać potrzeby wyrażania emocji z wykorzystywaniem ekspresji ruchowej,
- budować umiejętności kontrolowania własnego ciała w kontekście różnorodnych przeżyć emocjonalnych,
- rozwijać wrażliwość emocjonalną.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: tablice przedstawiające emocje, kolorowe czasopisma, nożyczki, kartony, kleje.

Przebieg ćwiczenia: Dzieci siedzą w kręgu. Nauczyciel pokazuje kolejno tablice ze zdjęciami przedstawiającymi dziewczynkę, której twarz wyraża: smutek, radość, żal, gniew, zdziwienie, obrzydzenie. Wszyscy wspólnie oglądają obrazki. Mogą nawet wspólnie wybrać imię dla swojej koleżanki. Następnie próbują rozpoznać i nazwać emocje przedstawione na zdjęciach. Dzieci wstają i rozkładają zdjęcia w środku kręgu. W tym czasie naśladują różne zachowania nauczyciela (wyrażające emocje) i powtarzają jego słowa, posiłkując się zdjęciami:

- Gniewam się jak tygrys.
- Jestem smutny jak kotek.
- Jestem radosny jak motyl.
- Jestem zdziwiony jak pawian.
- Jestem przestraszony jak ślimak.
- To obrzydliwie śmierdzi.

Uczniowie ponownie wracają do kręgu. Nauczyciel rozdaje im kolorowe czasopisma, kleje, nożyczki i sześć kartonów. Prosi, żeby uczniowie odnaleźli zdjęcia zwierząt i ludzi, które kojarzą im się z poszczególnymi emocjami przedstawionymi na tablicach. Dzieci samodzielnie ustalają, na którym kartonie będą poszczególne emocje, tytułują je i wykonują plakaty. Nauczyciel nadzoruje pracę uczniów, w razie wątpliwości dziecka pomaga odczytać daną emocję. Po zawieszeniu plakatów i omówieniu nauczyciel proponuje uczniom zabawę ruchową:

- Użycie gestów do wyrażenia radości.
- Użycie całego ciała do wyrażenia radości.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Użycie gestów do wyrażenia smutku.
- Użycie całego ciała do wyrażenia smutku.
- Zróbcie tak, aby ciało wyrażało smutek, a mina radość.
- Zróbcie tak, aby ciało wyrażało radość, a mina smutek.

5. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtować potrzeby i umiejętności dbania o własne ciało, zdrowie i sprawność fizyczną; wyrabiać czujność wobec zagrożeń dla zdrowia fizycznego, psychicznego i duchowego; rozwijać umiejętności dziecka poznawania siebie oraz otoczenia rodzinnego, społecznego; uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.*

6. Obszar podstawy programowej:

Szkola w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie, poznawanie zasad rozwoju osobowego i życia społecznego.

(...) Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm, odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków.

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmierzają do tego, aby uczniowie w szczególności: kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów.

7. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

8. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

9. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Agata Baranek-Wiecha.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: zabawa doskonaląca analizę i syntezę wzrokową oraz słuchową; ćwiczenia indywidualne

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Moje imię.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej,
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej,
 - utrwalenie pojęcia zdania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki i długopisy dla uczniów.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń zapisuje kolejne litery swojego imienia na kartce, ale każda z nich jest umieszczona pod poprzednią. Jego zadanie polega na wymyśleniu zdania, którego kolejne wyrazy będą zaczynały się kolejną literą imienia, np. Magda: **Ma**ła **anty**lopa **goni** **duż**ego **alig**atora.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisania, w wiadomości potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń pisze proste, krótkie zdania; posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci mogą wykonywać to zadanie na dowolnych wyrazach podawanych przez nauczyciela, np. z trudnościami ortograficznymi.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla dzieci nadpobudliwych

1. Tytuł ćwiczenia: *Moje uczucia.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla całej klasy.

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wyrażać uczucia i je nazywać,
- dokonywać właściwego wyboru,
- uzasadniać swoje zdanie,
- koncentrować uwagę przez dłuższą chwilę.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kostka z nazwami różnych uczuć, etykiety z nazwami zwierząt, karteczki do notowania, narzędzia do pisania.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel wybiera dziecko, które na powitanie zademonstruje jakąś śmieszną lub wesołą minę (uczniowie siedzą w kręgu). Nauczyciel prezentuje kostkę uczuć, wspólnie z grupą nazywa i określa wszystkie uczucia, jakie przedstawione są na kostce, np.: „To jest uczucie smutku. Smutek można przeżywać, gdy ktoś powie nam przykre słowo lub gdy nie chce się z nami bawić”. Następnie uczestnicy kują do siebie kostkę. To uczucie, którego symbol zostanie wyrzucony przed odbiorcą kostki, musi zostać przez niego nazwane i przedstawione za pomocą mimiki. Nauczyciel rozwiesza w różnych punktach sali duże arkusze papieru z nazwami zwierząt, np. lew, kukłka, mysz, koń. Każde z dzieci ma utożsamić się z jednym z prezentowanych zwierząt i stanąć obok karty z jego nazwą. Następnie w grupach dzieci wypisują przymiotniki kojarzące się z danym zwierzęciem. Uczestnicy przyczepiają do ubrania wizytówki z imieniem i dobranym do niego przymiotnikiem zaczerpniętym z przygotowanej listy. Wszyscy siadają w kręgu, prezentują osobie z prawej strony swą wizytówkę oraz wyjaśniają, dlaczego użyli danego przymiotnika. Na końcu uczniowie oceniają atrakcyjność zajęć, wyrażają swoją opinię. Pożegnanie – uczniowie umiejscawiają się w kręgu w taki sposób, że każdy ma przed sobą plecy koleżanki lub kolegi. Ich ostatnie zadanie polega na napisaniu jednej litery na plecach kolegi lub koleżanki. Literę tę przekazujemy dalej, nic nie mówiąc. Ostatnie dziecko głośno mówi, jaka to była litera. Jeżeli uczeń odgadnie źle, żegnamy się poprzez ściśnięcie ramion i powolne wstanie z miejsc.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwijać poznawcze możliwości uczniów, tak aby mogli oni przechodzić od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego rozumienia świata.*

7. Obszar podstawy programowej: *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: skutecznego porozumiewania się w różnych*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, przygotowania do publicznych występów.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.
9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: ćwiczenie zasłyszane.
10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Aleksandra Stechlińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w wychowaniu fizycznym i edukacji zdrowotnej w połączeniu z elementami edukacji matematycznej i muzycznej

1. Tytuł ćwiczenia: *My ćwiczymy nóżki, a cyferki brzuszki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla całej klasy (szczególnie przydatne dla uczniów z zaburzeniami koncentracji uwagi).

3. Cele ćwiczenia:

- ćwiczenie dużych partii mięśniowych,
- usprawnianie koordynacji psychoruchowej,
- ćwiczenie koncentracji uwagi,
- ćwiczenie odpowiedniego reagowania na umówione sygnały.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: skakanka dla każdego ucznia, tamburyn dla prowadzącego.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Po ogólnej rozgrzewce każdy uczeń otrzymuje skakankę.
- Prowadzący wystukuje szybki rytm na tamburynie, podczas którego uczniowie skaczą w miejscu obunóż przez skakankę.
- Nauczyciel robi przerwę w wystukiwaniu, a uczniowie zatrzymują się, a następnie słuchają, ile razy prowadzący uderzy w instrument (0–9).
- Każdy uczeń musi jak najszybciej ułożyć ze swojej skakanki kształt podanej liczby.
- Przy wystukiwaniu przez prowadzącego szybkiego rytmu uczniowie ponownie skaczą w miejscu przez skakankę (mogą w następnym wariacie skakać na prawej bądź na lewej nodze; uczniowie mogą też dobierać się parami lub trójkami, żeby tworzyć liczby 2- lub 3-cyfrowe, ale wtedy prowadzący podaje ustnie taką liczbę).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- *skacze przez skakankę, wykonuje przeskoکی jednonóż i obunóż nad niskimi przedmiotami;*
- *zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000;*
- *realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje).*

7. Obszar podstawy programowej: wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Nad morzem.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie jest dla całej klasy.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie wyobraźni,
- ćwiczenie sprawności manualnej,
- kształtowanie umiejętności zgodnego współpracowania z grupą,
- kształtowanie zdolności przyjmowania słów krytyki.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: szary papier, pędzle, woda, farby, bibuła w różnych kolorach, magnetofon z muzyką relaksacyjną.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel dzieli uczniów na grupy 2–3-osobowe. Każdej grupie przydziela duży arkusz szarego papieru. W tle słyszeć cichą, spokojną muzykę.
- Uczniowie w swoich grupach, korzystając tylko z niebieskiej farby, malują z dużymi rozmachami rąk fale na morzu.
- Następnie gniotą małe kawałki bibuły, z których formują: łodzie, ryby, słońce, mewy.
- Przyklejanie wykonanych z bibuły elementów obrazka.
- Zabawa ruchowa: uczniowie chodzą po dywanie i na umówiony znak (wyłączenie muzyki) naśladują lecące mewy, wzburzone morze, leżenie na plaży.
- Nauczyciel i uczniowie wspólnie oceniają wykonane prace.
- Nauczyciel poleca dzieciom, aby zastanowili się, co należałoby dodać do prac wykonanych przez inne grupy, a co podobało się im najbardziej.
- Dzieci oceniają atrakcyjność (bądź jej brak) zajęć.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *stwarzać warunki do rozwoju wyobraźni i ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej, zapewniać warunki do harmonijnego rozwoju fizycznego i psychicznego oraz zachowań prozdrowotnych.*

7. Obszar podstawy programowej: *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.
9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.
10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwnpl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

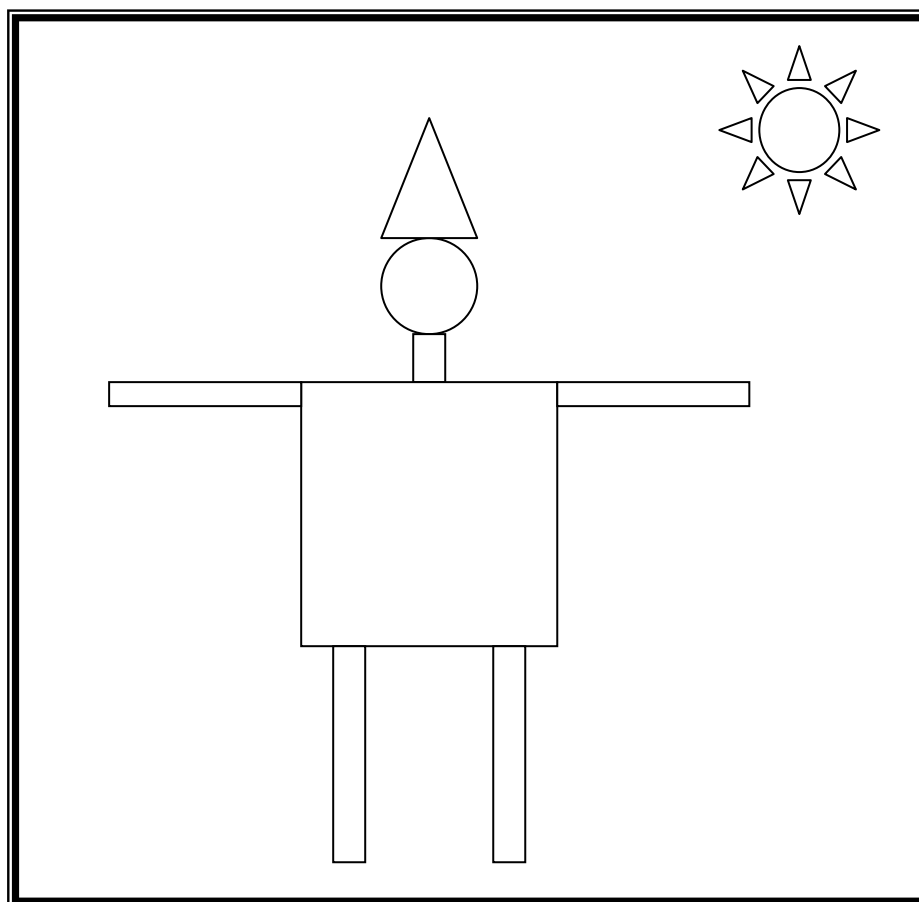
Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć, słuch, rozwijające komunikację werbalną, poszerzające zakres słownictwa i struktur składniowych, rozwój mowy i myślenia

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Narysuj to tak, jak powiem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci z zaburzeniami orientacji przestrzennej, ale również dla grupy i klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej,
 - kształcenie wyobraźni, myślenia, pamięci,
 - nabywanie kompetencji językowych,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie orientacji przestrzennej,
 - kształcenie umiejętności podejmowania decyzji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** obrazek do przekazania w formie werbalnej, przybory do pisania.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Pod kierunkiem kolegi lub nauczyciela (kolega lub nauczyciel ma obrazek, którego narysowanie ma „zlecić” w formie werbalnej osobom słuchającym), np.: **„Narysuj na samej górze trójkąt, zaraz pod nim koło. Do koła, w jego dolnej części, dorysuj mały prostokąt, ale tak, żeby dotykał koła. Teraz, narysuj duży kwadrat przy najkrótszej krawędzi prostokąta. Do najniższej położonej krawędzi kwadratu, po twojej lewej stronie, dorysuj wąski prostokąt, po prawej stronie – dokładnie taki sam. W Twoim prawym górnym rogu narysuj słoneczko”.**

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- uważnie słucha wypowiedzi innych;
- rozumie wypowiedzi innych;
- potrafi w sposób komunikatywny wypowiadać się;
- orientuje się w przestrzeni i schemacie własnego ciała.

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna – uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia; edukacja matematyczna – uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje(np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji.** Dziecko, pełniące rolę osoby opisującej obrazek, powinno dobrze komunikować się i posiadać duży zasób słownictwa.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Nic nie widzę, ale więcej czuję i słyszę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla jednego ucznia.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - trening koncentracji uwagi,
 - uwrażliwienie zmysłu dotyku i słuchu,
 - doskonalenie orientacji w przestrzeni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** chustka do przysłonięcia oczu, przedmioty, które na co dzień znajdują się w klasie.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Gdy uczeń ma przysłonięte oczy, należy wziąć go za rękę i poprowadzić do różnych znanych przedmiotów. Pytamy, co czuje, jaka jest powierzchnia tego przedmiotu, czy jest zimna, ciepła, gładka, szorstka? Czy dobrze rozpoznaje ten przedmiot? Czy wcześniej zauważył, jaka jest powierzchnia tego przedmiotu, jakie krawędzie? Co może powiedzieć o tym nowym doświadczeniu, czego się nauczył?
 - Następnie prowadzimy swojego ucznia do okna, uchylamy je i prosimy, żeby posłuchał, jakie dźwięki do niego dochodzą. Pytamy dziecko, czy wcześniej słyszało to wszystko? Dlaczego teraz słyszy więcej? Co dało mu to ćwiczenie? Jak teraz się czuje?
 - Następnie zdejmujemy chustkę z oczu dziecka. Pytamy, czy coś się zmieniło? Jak teraz się czuje? Co słyszy? Czy podobało mu się to ćwiczenie? Co było dla niego ważnego w tym ćwiczeniu?
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się; kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
 - edukacja polonistyczna – w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka uczeń *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
 - edukacja matematyczna – w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki: uczeń *w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenia tego nie należy przeprowadzać z dzieckiem ujawniającym pewne cechy, np. niepewność grawitacyjną – należy zapytać ucznia, czy zgadza się, aby zawiązać mu oczy.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** I. Sosin, *Terapia pedagogiczna uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się*, RAABE, Warszawa 2008.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Florkowska.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: wspieranie rozwoju manualnego i emocjonalnego, koordynacja psychoruchowa, wspieranie koncentracji uwagi, umiejętności współpracy, budowania poczucia bezpieczeństwa, wyrażania emocji, podejmowania decyzji, metoda sensoryczna, polisensoryczna

1. Tytuł ćwiczenia: *Niekosztowny prezent.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla klasy, grupy, dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą, zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością psychoruchową, dla dzieci niedosłyszących, z wadą wzroku.

3. Cele ćwiczenia:

- budowanie więzi pomiędzy dziećmi,
- wdrażanie do samodzielności,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności,
- wdrażanie do orientacji w schemacie własnego ciała.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: duża, pusta ramka na fotografię, masa solna dla każdego dziecka, kartka z bloku technicznego, podkładki, „skrzynka ze skarbami”, w której dziecko odnajdzie niezbędne akcesoria do upiękśnienia swojej pracy.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci stoją w kręgu i podają sobie pustą ramkę do zdjęć, wyobrażając sobie, że jest w niej zdjęcie przyjaciela, kolegi – muszą dokończyć zdanie: „Moim przyjacielem jest, moim kolegą, koleżanką jest...” (wymieniają imię osoby). Następnie przechodzą do przygotowanych stanowisk z masą solną i lepią z niej postać przyjaciela, kolegi. Na koniec ćwiczenia dzieci ustawione zostają tak, by utworzyły współśrodkowe koła – przekazują sobie „niekosztowne prezenty”, wymieniając się uśmiechem i uściskiem dłoni.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wspomaganie dziecka w rozwoju emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym, estetycznym; budowanie przynależności społecznej do rodziny, grupy rówieśniczej, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznania i rozumienia świata, nauka odróżniania dobra od zła, poszanowanie godności dziecka, zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie, ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej.*

7. Obszar podstawy programowej:

• **edukacja polonistyczna** – uczeń:

- uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji,
- dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych struktur składniowych,

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- dba o kulturę wypowiedzania się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe,
- reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowane literaturą.

• **edukacja plastyczna** – uczeń:

- wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura.
- realizuje proste projekty w ramach form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku.

• **edukacja społeczna** – uczeń:

- współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych, przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu, na ulicy,
- jest tolerancyjny wobec ludzi innej narodowości, tradycji kulturowej, wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa,
- zna prawa i obowiązki ucznia/ w tym bycia dobrym kolegą/, respektuje je i uczestniczy w szkolnych wydarzeniach.

• **edukacja matematyczna** – uczeń:

- dostrzega symetrię, zauważa, że jedna figura jest powiększeniem, pomniejszeniem drugiej, kontynuuje regularny wzór.

• **zajęcia techniczne** – uczeń:

- realizuje „drogę” powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu,
- rozumie potrzebę planowania pracy zespołowej i indywidualnej,
- dba o porządek w miejscu pracy,
- dba o bezpieczeństwo własne i innych.

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji: Jeśli w klasie znajdzie się dziecko, które stwierdzi, że nie ma żadnego kolegi w klasie, to należy go nakłonić, aby przypomniało sobie dziecko, np. z podwórka, z którym lubiło się bawić. Wówczas swoją pracę przekaże osobiście lub przez rodziców.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie usprawniające orientację w schemacie ciała, koordynację psychoruchową, umiejętność współpracy; ćwiczenia dla klasy

1. Tytuł ćwiczenia:

Nos dla bałwanka.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?:

Dla dzieci przejawiających wszystkie rodzaje zaburzeń i trudności. W szczególności ćwiczenie jest polecane uczniom z zaburzoną orientacją przestrzenną, z zaburzoną analizą słuchowo-ruchową, z zaburzeniami umiejętności współpracy w parze.

3. Cele ćwiczenia:

- poprawienie umiejętności pracy w zespole (parze),
- usprawnianie orientacji w schemacie ciała i w przestrzeni,
- usprawnianie analizatora słuchowego i słuchowo-ruchowego,
- poprawienie komunikacji między uczniami.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- opaska na oczy,
- arkusz papieru z narysowanym bałwankiem,
- nos dla bałwanka wykonany z brystolu,
- taśma klejąca dwustronna.

5. Przebieg ćwiczenia

- Prowadzący prosi uczniów, by dobrali się w pary.
- Na tablicy wiesza rysunek bałwanka bez nosa.
- Prowadzący objaśnia uczniom zasady gry.
- Wybiera pierwszą parę (ewentualnie można losować kolejność).
- Jedna osoba z pary ma zawiązane oczy, druga musi pokierować za pomocą poleceń słownych (idź w prawo, prosto, wyżej, niżej, bliżej, dalej itp.) osobę z zawiązanymi oczami.
- Zadaniem osoby z zawiązanymi oczami jest przyklepienie bałwankowi wykonanego z tektury nosa w odpowiednim miejscu.
- Wygrywa para, która wykona to zadanie najdokładniej (można zastosować element rywalizacji – gra na czas).

Zadanie może być utrudnione poprzez stworzenie toru przeszkód i liczenie czasu.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

wspomaganie dziecka w rozwoju społecznym, emocjonalnym i fizycznym.

7. Obszar podstawy programowej:

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- edukacja polonistyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisanie, kształtowanie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych;
- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

W wykonaniu zadania mogą mieć problem osoby z dużą wadą słuchu, niesłyszące.

9. Imię i Nazwisko autora ćwiczenia:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, wrażliwość zmysłowa – słuch

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Odbijaj piłkę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami w zakresie zmysłów – słuch, z nadpobudliwością psychoruchową (ćwiczenie zalecane dla grupy).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wydłużanie czasu koncentracji uwagi,
 - usprawnianie zmysłu słuchu,
 - reagowanie na zmianę tempa i dostosowanie się do niego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** bębenek, piłki do koszykówki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci ustawiają się w dowolnym miejscu, każde z piłką. Nauczyciel gra na bębnie rytm, a dzieci chodzą, odbijając piłkę zgodnie ze słyszonym rytmem. Nauczyciel zwiększa lub zmniejsza tempo grania według własnego uznania. Podczas przerw w muzyce dzieci muszą chwycić piłkę w dłonie i stać nieruchomo aż do chwili, gdy ponownie usłyszą dźwięk bębna.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *poszanowanie godności dziecka; zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie, ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – uczeń *zna i stosuje następujące rodzaje aktywności muzycznej – realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje);* wychowanie fizyczne: kształtowanie sprawności fizycznej i edukacja zdrowotna – uczeń *potrafi chwycić piłkę, rzucać nią do celu i na odległość, toczyć ją i kołować.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Kamila Merda.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Oddech i kartka papieru.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest dla uczniów z zaburzeniami koncentracji uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - ćwiczenia oddechowe.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dziecko chwyta kartkę obiema dłońmi w połowie wysokości i trzyma przed ustami, lekko opierając jej górną krawędź o nos. Obserwuje, jak kartka odsuwa się od twarzy, kiedy się na nią dmucha. Gdy kartka wróci na swoje miejsce, dziecko skupia uwagę na jej kontakcie z twarzą. Powtarza kilkakrotnie ćwiczenie z zamkniętymi oczami. Skupia uwagę na własnym oddechu, później na dotknięciu kartki. Dziecko zmienia siłę oddechu: dmucha długo i łagodnie albo krótkimi i silnymi wydechami, obserwując ruchy kartki. Kierowanie własnym oddechem uświadamia dziecku automatyzm oddychania: w kolejnych cyklach wydycha powietrze, wstrzymuje oddech, nabiera powietrza do płuc i ponownie je wydycha.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wykonuje próbę siły mięśni brzucha oraz próbę gibkości dolnego odcinka kręgosłupa; wyprowadzanie kierunków od siebie i innych osób; określanie położenia obiektów względem obranego obiektu; orientacja na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci (w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki) – *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku;* wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna (w zakresie sprawności fizycznej) – *uczeń umie wykonać próbę siły mięśni brzucha oraz próbę gibkości dolnego odcinka kręgosłupa.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, analiza i synteza słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Odgłosy natury.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z niedosłuchem oraz zdrowych, jednak wymagających ćwiczeń na analizę i syntezę słuchową.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie w zakresie analizy i syntezy słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** puzzle z sylabami, nagrania odgłosów natury.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci słuchają trzech odgłosów, następnie układają z rozsypanki sylabowej określenia słyszanych dźwięków (sylaby są wycięte, aby dzieci mogły nimi manipulować).

nie pia ta ko gu (pianie koguta)
rza mo szum (szum morza)
wa kro na twis ku pas (krowa na pastwisku)
go ta nie bul wo dy (bulgotanie wody)
ną cy pły stru myk (płynący strumyk)
głos od ka pta (odgłos ptaka)
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy; świadomie i aktywnie słucha muzyki.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Wersja oznaczona numerem 1 – łatwiejsza (dźwięki są skrajnie różne, dlatego łatwo je dopasować i ułożyć określenia z rozsypanki sylabowej). Wersja oznaczona numerem 2 – nieco trudniejsza (dwa dźwięki są do siebie podobne, dzieci muszą się więc dobrze wsłuchać, aby rozróżnić bulgotanie wody i płynący strumyk).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające słuch

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Odgłosy z ulicy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie percepcji słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** płyta CD.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wprowadza dzieci w sytuację zadaniową. Wyjaśnia, że istotą zadania jest odgadnięcie, jakie odgłosy słyszał chłopiec, idąc do kolegi. Następnie prezentuje dzieciom odgłosy z płyty CD. Dzieci odgadują zagadki dźwiękowe: zapalanie silnika samochodu, tramwaj, jadące samochody, autobus, pociąg, trąbienie, karetka pogotowia, samochód hamujący z piskiem, kroki wielu osób i rozmowy ludzi.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kojarzenie wiadomości i umiejętności z dźwiękami, rytmem i piosenkami.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – uczeń *rozdziela podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięków).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające zmysł dotyku

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Odkrywanie świata poprzez zmysł dotyku.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci w wieku przedszkolnym, mających obniżoną wrażliwość dotykową.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poznanie najbardziej podstawowego i wszechobecnego zmysłu – zmysłu dotyku,
 - odkrywanie, w jaki sposób dotyk pomaga poznawać otaczający świat,
 - rozwijanie zmysłu dotyku.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** magnetofon z płytą, pudełko z różnymi przedmiotami, tacka z przedmiotami o różnej fakturze.
5. **Przebieg ćwiczenia**
 - Zabawa ruchowa: *Dotknij.*
Dzieci bawią się przy piosence *Gwiazdeczki*. Na przerwę w muzyce nauczyciel wydaje polecenie, np. „Dotknij czegoś miękkiego”. Dzieci szukają w sali miękkie przedmioty i ich dotykają. Nauczyciel wydaje kolejne polecenia: „Dotknij czegoś śliskiego (twardego, zimnego)”.
 - Co jest w pudełku?
Nauczyciel przynosi pudło z różnymi przedmiotami. Dzieci kolejno podchodzą, wkładają do pudła rękę i próbują odgadnąć, jakiego przedmiotu dotykają.
 - Czego dotykam?
Na tacy ułożone są przedmioty odznaczające się różną fakturą, na przykład: gąbka, kamień, muszla, aksamit. Nauczyciel rozmawia z dziećmi o wszystkich tych przedmiotach i pozwala dzieciom ich dotknąć. Następnie chowa tacę, opisuje jeden z przedmiotów, a zadaniem dzieci jest odgadnięcie, o który przedmiot chodzi. Mówią na przykład: „Jest to twarde i szorstkie”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń potrafi odpowiedzieć na zadane pytania.
7. **Obszar podstawy programowej:** *budzenie zaciekawienia otaczającym światem poprzez prowokowanie pytań i dostarczanie radości odkrywania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Odrysowywanie zagięć.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przydatne w pracy z dziećmi z zaburzeniami grafomotoryki oraz dziećmi z niepełnosprawnością ruchową.
3. **Cel główny ćwiczenia:** doskonalenie płynności i precyzji ruchów rąk.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru, kredki, ołówki, pisaki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Razem z dzieckiem zginamy kartki papieru tak, by powstawały trójkąty, prostokąty i inne wielokąty. Rozkładamy papier. Dziecko wodzi po miejscach zagięć palcem wskazującym, a następnie powtarza tę czynność za pomocą ołówka lub kredki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń dba o estetykę i poprawność graficzną pisma.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** J. Lewinson, *Pomóż dziecku z... dysgrafią*, Liber, Warszawa 2006.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, pamięć, analiza słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Opowiadanie o listku.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie pamięci i analizy słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci słuchają opowiadania i wykonują ruchy zgodnie z jego treścią: „W wielkim lesie na końcu grubej gałęzi olbrzymiego dębu kołysał się łagodnie malutki listek. Listek był cały zielony i tak skrzył się w słońcu, że podziwiał go wszystkie leśne ptaki i zwierzęta. Podnosiły ku niemu wzrok wiewiórki zbierające opadłe na ziemię żołędzie, nawet sam lis zwrócił uwagę na ten najpiękniejszy w całej puszczy listek. Ale minęła wiosna, minęło lato i nadeszła jesień. Powoli kolor listka zmieniał się. I choć miejsce pięknej zieleni zajęła żółć, a później brąz, to nadal wszyscy podziwiali oświetlony słońcem listek. Niestety! Pewnego dnia powiał wiatr tak mocny, że zerwał listek z drzewa. Ten zaś uniósł się ponad sosny, brzozy i dęby. Z początku bardzo się bał, lecz wiatr wiał coraz słabiej i słabiej, aż posadził go na mięciutkim mchu, w najbezpieczniejszym miejscu w całym lesie. A jak bardzo to miejsce jest bezpieczne, przekonacie się sami, gdy podczas spaceru po wielkim lesie ujrzycie wciąż piękny, błyszczący w słońcu brązowy listek, który czeka teraz na spotkanie z wami”. Po wysłuchaniu opowiadania dzieci siadają i powoli wstają. Mogą przejść do spokojnych zabaw – malowania na dużej folii swoich wrażeń wyniesionych z opowiadania.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *sluchanie wypowiedzi i korzystanie z przekazywanych informacji.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna: uczeń *uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: koordynacja słuchowo-wzrokowo-ruchowa, koncentracja uwagi, pamięć, umiejętność podejmowania decyzji.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Orto-gra*.

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych. Można je stosować dla klasy, grupy i podczas pracy indywidualnej.

3. **Cele ćwiczenia:**

- poznawanie zasad ortograficznych i kształcenie umiejętności ich praktycznego zastosowania,
- wydłużanie czasu koncentracji uwagi,
- rozwijanie wyobraźni,
- kształtowanie umiejętności reagowania na sygnały dźwiękowe,
- wdrażanie do samokontroli.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kreda (do rozrysowania linii).

5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci ustawiają się w jednym rzędzie, na linii środkowej boiska szkolnego. Nauczyciel staje przodem do uczniów – na początku linii. Po lewej i prawej stronie, w odległości ok. 8 m, rysujemy po jednym kole (koło musi być tak duże, aby zmieściła się cała klasa – mogą to być również bramki). W każdym z nich wpisujemy jedną literkę, np. „ó” lub „u”, „rz” lub „ż”, „ch” lub „h” itd. Nauczyciel podaje wyraz z trudnością ortograficzną, wyznacza czas do namysłu, po czym daje sygnał gwizdkiem do startu. Dzieci biegną do wybranej literki i stają w wybranym przez siebie kole (bramce). Na kolejny sygnał gwizdka następuje powrót do rzędu, linii środkowej boiska. Dzieci muszą zapamiętać kolejność ustawienia (stają w tej samej kolejności jak na początku zabawy).

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

- zna i stosuje w praktyce poznane zasady ortograficzne;
- potrafi zgodnie współpracować w grupie, przestrzegając obowiązujących zasad.

7. **Obszar podstawy programowej:**

- **edukacja polonistyczna** – uczeń *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną; przepisuje teksty, pisze z pamięci i ze słuchu; w miarę swoich możliwości samodzielnie realizuje pisemne zadania domowe.*
- **edukacja społeczna** – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy;*
- **wychowanie fizyczne** – uczeń *uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: wspomaganie zapamiętywania zasad ortograficznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ortografia na wesoło.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalenie zasad ortograficznych przy pomocy „kolorowej ortografii”,
 - ćwiczenie pamięci,
 - zwiększenie aktywności dzieci nieśmiałych i biernych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** woreczki lub piłeczki w kolorach ortograficznych, wierszyk, który dzieci opanowały w kl. I:

*ó – różowe od dziś będzie
granatowe rz wszędzie
ż zielone niezawodnie
h – brązowe bardzo modnie
wyjątki czerwone
u i ch czarnym posmolone*

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Dzieci siedzą w kole na dywanie. W punkcie startu przypominamy treść ortograficznego wierszyka. Chwilę potem nauczyciel rozpoczyna grę: ma przygotowane piłeczki lub woreczki (mogą też być kłęбки kolorowej włóczki) w kolorach ortograficznych. Wybiera jeden kolor piłeczki, rzuca do dziecka, które musi szybko (np. w ciągu 5 sekund) podać wyraz zawierający daną trudność ortograficzną. Jeśli odpowie źle, nauczyciel nie przechodzi do innego dziecka, tylko rozpoczyna nową kolejkę od tego samego ucznia, dając mu jeszcze jedną szansę. Zabawę powtarzamy kilka razy. Staramy się, aby zabawa była dynamiczna. Z biegiem czasu możemy wyznaczyć ucznia do przeprowadzenia zabawy.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *opanowanie zasad ortograficznych i umiejętności ich stosowania w praktycznych działaniach.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń dba o poprawność ortograficzną.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenie skonstruowane na podstawie programu edukacyjno-terapeutycznego „ORTOGRAFFITI” (Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwnpl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: wspomaganie zapamiętywania zasad ortograficznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ortogramy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów mających szczególne problemy w zapamiętywaniu zapisu graficznego wyrazów z trudnościami.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalenie zasad ortograficznych,
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki, kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na przygotowanych kartkach papieru piszemy wraz z dzieckiem wyrazy z wybraną trudnością ortograficzną. Zastępujemy miejsce trudności ortograficznej rysunkiem ułatwiającym zapamiętanie pisowni danego wyrazu, np. w wyrazie wstążka – w miejscu litery ż rysujemy kolorową wstążkę, ułożoną w kształcie ż.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *opanowanie zasad ortograficznych i umiejętności ich stosowania w praktycznych działaniach.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *dba o poprawność ortograficzną.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenie skonstruowane na podstawie programu edukacyjno-terapeutycznego „ORTOGRAFFITI” (wydawnictwo OPERON).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy, stymulacja polisensoryczna, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Osiółek*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Bez ograniczeń wiekowych, parzysta liczba uczestników.
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie umiejętności współpracy i koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** narysowana na dużym arkuszu sylwetka osła bez ogona, zapleciony z wełny ogon (może to być także pasek materiału uszyty z miękkiej tkaniny – przypominający ogon).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczestnicy zabawy pracują w parach. Jeden z uczestników ma zawiązane oczy i stoi kilka kroków od planszy osła, przypiętej do tablicy korkowej. Postępując zgodnie ze wskazówkami swojego „widzącego” partnera (*Idź prosto dwa kroki, schyl się, wyciągnij prawą rękę przed siebie* itp.), musi najpierw odnaleźć ogon (ogona nie chowamy, ale umieszczamy pod stołem, krzesłem itp.). Po odnalezieniu ogona, stosując się do wskazówek partnera, ma za zadanie przypiąć ogon do sylwetki osiołka w odpowiednim miejscu. Po wykonaniu zadania może odstąpić oczy i przekonać się, jak udało mu się wykonać zadanie, polegając wyłącznie na partnerze i jego wskazówkach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeśli sylwetka osła będzie wykonana z papieru, to zaleca się wykonanie ogona z czegoś miękkiego (włóczki lub polaru), aby zróżnicować fakturę w dotyku i dostarczyć dodatkowych doznań. Optymalnym rozwiązaniem byłoby wykonanie sylwetki i ogona z różnych materiałów (skóra, wełna, polar itp.).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koordynacji wzrokowo-ruchowej, stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Owoce jesieni.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klasy lub grupy dzieci.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozpoznawanie i nazywanie darów jesieni,
 - doskonalenie koncentracji uwagi w aspekcie wzrokowo-słuchowo-ruchowym,
 - kształtowanie umiejętności wykonywania zadań wg podanej instrukcji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** worek, różnorodne dary jesieni (jabłka, śliwki, gruszki, kasztany, żołędzie, szyszki i inne), kartki A4, kartki szarego papieru A4, farby plakatowe, klej płynny (może być zrobiony z mąki), magnetofon, płyta CD z muzyką (*Edukacja przez ruch* Doroty Dziamskiej).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel ma przygotowane w worku różne dary jesieni. Dzieci poprzez dotyk zgadują, jakie to dary, ale nie mówią głośno ich nazw, tylko opisują wygląd. Pozostali uczestnicy zabawy poprzez słuchanie opisu szukają odpowiedniej etykiety leżącej wewnątrz kręgu na dywanie. W punkcie kolejnym następuje rozmowa z uczniami o darach jesieni i ich barwach, oglądanie okazów naturalnych i ich nazywanie, a także rozbiegnięcie się po sali w takt muzyki ze wskazanej płyty. Uczniowie dostają kartki szarego papieru i dzięki nim rozpoczyna się właściwa zabawa. Dzieci przy muzyce naśladują za nauczycielem taniec – zabawę z kartką. Należy tutaj pamiętać o stronie prawej i lewej, górze i dole, o zabawie przed ciałem, jak i za ciałem. Gdy pobawimy się kartką, zaczynamy ją gnieść (prawą ręką, potem lewą) – możemy ją później rozprostować, prasując po krawędziach (chwyt pęsetkowy) i ponownie zgnieść w kulkę oburącz. Wszystkie czynności wykonujemy przy muzyce. Następnie można kulkę podrzucać. Kolejnym działaniem nauczyciela jest podanie tematu pracy plastycznej – „Jesienne owoce” i omówienie sposobu jej wykonania, ze szczególnym zwróceniem uwagi na proporcje poszczególnych owoców, różnorodność ich kształtów i dobór kolorów. Uczniowie siadają przy stolikach, delikatnie przeprasowują kartkę – faktura zostaje pognieciona. Każdy z uczniów zastanawia się, jaki owoc chce ułożyć z pogniecionej kartki. Dzieci klejem smarują kształt owocu i nakładają na to pogniecioną kartkę szarego papieru, modelując wybrany owoc. Faktura z szarego papieru jest pomarszczona, nierówna. Gdy przeschnie, uczniowie wybierają sobie dany kolor farby, maczają palec w farbie i muskają fakturę zrobionego przez siebie owocu (owoce mają różne kolory, więc można użyć kilka kolorów, muskając fakturę). Po skończonej zabawie robimy wystawkę prac. Jeżeli starczy czasu możemy oddać się przyjemności degustowania owoców.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozвивać i przekształcać spontaniczną motywację poznawczą w motywację świadomą, przygotowywać do podejmowania zadań wymagających systematycznego i dłuższego wysiłku intelektualnego i fizycznego, prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiadania się i czytania, uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. Obszar podstawy programowej:

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: naukę poprawnego i swobodnego wypowiedzania się, pisanie i czytania ze zrozumieniem.

(...) Nauczyciele tworzą warunki do nabywania następujących umiejętności: planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią coraz większej odpowiedzialności.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Scharakteryzowana powyżej metoda plastyczna jest bardzo ciekawa i daje poczucie sukcesu wszystkim dzieciom, nawet tym z zaburzoną grafomotoryką.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Agata Baranek-Wiecha.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: usprawnianie pamięci wzrokowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pajacyk.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest dla grupy uczniów ze słabą pamięcią wzrokową.

3. **Cele ćwiczenia:**

Uczeń potrafi:

- zapamiętać kształty figur geometrycznych i je rozpoznać,
- odtworzyć z pamięci układ figur geometrycznych,
- odwzorować z pamięci proste elementy,
- spokojnie czekać na swoją kolej.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** wiadro z wodą, figury geometryczne, ręczniki papierowe, przepaski, plansze z symbolami, arkusze papieru, farby, pędzle, naczynia do wody, kolorowe znaczk.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje wiadro do połowy wypełnione wodą i wrzuca do niego klocki w kształcie figur geometrycznych. Uczniowie siedzą w kręgu z zawiązanymi oczami i po wywołaniu przez nauczyciela dane dziecko wstaje, kierując się w stronę mówiącego. Nauczyciel delikatnie podprowadza dziecko do wiadra i poleca mu „coś” z niego wyłowić. Uczeń nic nie mówiąc, wraca ze „zdobyczą” (z pomocą prowadzącego) na swoje miejsce. W ten sposób postępują kolejno wszystkie dzieci. Następnie nauczyciel poleca, aby uczniowie dotykali przez chwilę zawartości wiaderka i zastanowili się, co to za przedmiot. Na umówiony znak głośno mówią, co to jest. Uczniowie zdejmują przepaski z oczu i sprawdzają, czy dobrze rozwiązali zagadkę. Nauczyciel wyklada większą część figur geometrycznych i poleca dzieciom, aby w określonym czasie ułożyły pajacyka według pokazanego wzoru. Za poprawne wykonanie ćwiczenia uczniowie otrzymują kolorowy znaczek. Następnie nauczyciel pokazuje dzieciom plansze z różnymi symbolami. Dzieci muszą odtworzyć z pamięci dany element, malując go na dużym arkuszu papieru.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijać i przekształcać spontaniczną motywację poznawczą w motywację świadomą, przygotować do podejmowania zadań wymagających systematycznego i dłuższego wysiłku intelektualnego i fizycznego.*

7. **Obszar podstawy programowej:** *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele stwarzają uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Czajkowska I., Herda K., *Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole*, WSiP, Warszawa 1989.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy, rozwój manualny, stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Parada słoni.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci od 8 lat, podzielonych na grupy 3–4 osobowe.
3. **Cel główny ćwiczenia:** wspomaganie umiejętności współpracy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dużo gazet i resztki włóczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczestnicy pracują w drużynach złożonych z 3–4 członków. Każda z nich ma do dyspozycji dużo gazet oraz pudełko z resztkami wełny. Ich zadaniem jest uformowanie słonia z tych materiałów poprzez zginięcie i mięcie, rozrywanie i łączenie. Wszystkie zwierzęta są na koniec ustawiane obok siebie do parady słoni.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeżeli mamy do dyspozycji wiele gazet, możemy wykonać naprawdę duże zwierzęta. Jeśli zabawa spodoba się uczniom, można stworzyć całe zoo.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** I. Flemming, J. Fritz, *Zabawy na współpracę (w domu, w przedszkolu i w szkole)*, JEDNOŚĆ, Kielce 2001.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę i pamięć wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Patrzę uważnie i zapamiętuję.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzoną analizą wzrokową, mających problemy z początkową nauką czytania i pisania, mylących litery i cyfry.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie spostrzegawczości, wspomaganie dzieci w uważnym patrzeniu, organizowanie pola spostrzeżeniowego tak, aby dzieci mogły dużo zapamiętać i możliwie wiernie odtworzyć z pamięci, uczenie „fotografowania w myśli” – w celu zatrzymania w myślach spostrzeganego obrazu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** płytki z mozaiki geometrycznej lub z kompletu „klocki logiczne” oraz kolorowe kartoniki z pakietów edukacyjnych – każde dziecko powinno mieć dokładnie taki sam zestaw jak prowadzący.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Za parawanem, w atmosferze tajemniczości, układamy na płaszczyźnie wzory z kolorowych płytek: szlaczki, rozety i kompozycje gniazdowe, respektując stopniowanie trudności.
 - Na początku zajęć, gdy dzieci siedzą na swoich miejscach, prowadzący spokojnym głosem mówi – „Zamykamy oczy, pochylamy głowę”.
 - Każdy uczeń powie: „Chcę uważnie patrzeć i zapamiętać”. Pomaga to dzieciom wyciszyć się i realizować zadanie pamięciowe.
 - Prowadzący zaprasza dzieci za parawan: „Chodźcie zobaczyć, co dla Was przygotowałam”. Dzieci wchodzą za parawan. Nauczyciel nakazuje ciszę, prosi, aby dzieci uważnie patrzyły, a następnie wolnym i wyrazistym ruchem ręki pokazuje, w jakim kierunku mają przesuwać wzrok. Na koniec szerokim gestem pokazuje wzór i radzi: „Popatrzcie na kolory i kształty, teraz zrobimy zdjęcie w taki sposób (przykłada dłoń do oczu, naśladując fotografowanie): pstryk!”.
 - Nauczyciel czeka, aż wszystkie dzieci „zrobią fotografię” i mówi: „Proszę cichutko i powoli wrócić na swoje miejsca i ułożyć to, co zapamiętaliście”. Nauczyciel sprawdza, w razie pomyłek prosi, aby dziecko popatrzyło jeszcze raz lub porównało swoją „fotografię” z wzorem za parawanem i ewentualnie poprawiło.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *usprawnianie spostrzegania wzrokowego i umiejętności różnicowania podobnych obrazów wzrokowych, ćwiczenie pamięci wzrokowej, doskonalenie koncentracji uwagi.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ważne, aby dzieci nie rozmawiały i nie biegały, ponieważ każdy gwałtowny ruch i hałas przyczynia się do eliminowania z pamięci krótkotrwałej zarejestrowanej porcji informacji.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Edyta Gruszczyk-Kolczyńska, Ewa Zielińska, *Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczną naukę o szkole*, Edukacja Polska, Warszawa 2009.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: pamięć wzrokowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Patrzę uważnie i zapamiętuję.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenia dla grupy (klasa I szkoły podstawowej).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie pamięci wzrokowej,
- wspomaganie dzieci w skupianiu uwagi na tym, co trzeba zapamiętać,
- wdrażanie dzieci do uważnego patrzenia i obejmowania wzrokiem całej płaszczyzny, na której znajdują się obiekty do zapamiętania,
- organizowanie dzieciom sytuacji, w których każde może stosować taki sposób przetwarzania informacji, jaki jest dla niego wygodny w zapamiętywaniu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kolorowe kartoniki lub płytki posortowane w pojemnikach, parawan.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Prowadzący organizuje dzieciom chwilę skupienia (muszą zamknąć oczy, pochylić głowę i powiedzieć sobie: *Chcę uważnie patrzeć i zapamiętać.*)
- W aurze tajemnicy szybko układa na stoliku za parawanem szlaczek o określonej liczbie elementów (dbając o właściwy układ szlaczka) i zaprasza dzieci za parawan.
- Pomaga dzieciom ustawić się za parawanem tak, żeby widziały szlaczek.
- Dzieci skupiają uwagę na ułożonym szlaczku, a nauczyciel prowadzi ruchem ręki ich wzrok wzdłuż szlaczka i akcentuje to, na co mają zwrócić uwagę.
- Dzieci fotografują w myśli płaszczyznę, na której jest ułożony szlaczek i wracają na swoje miejsca.
- Zadanie kończy się odtworzeniem z pamięci szlaczka.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedzania się, początkowej nauki czytania i pisanie oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych.*

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja polonistyczna – w zakresie umiejętności czytania i pisanie: uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy, zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, pisze proste, krótkie zdania: przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii).
- edukacja matematyczna – w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki: uczeń *dostrzega symetrię (np. w rysunku motyla); zauważa, że jedna figura jest powiększeniem lub pomniejszeniem drugiej; kontynuuje regularny wzór (np. szlaczek).*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Szlaczki są odtwarzane w układzie pionowym, poziomym i ukośnym. Dzieci, które mają kłopot z odtwarzaniem z pamięci szlaczków, zaglądają ponownie za parawan i składają jeszcze raz szlaczek. Można zmieniać dowolnie liczbę elementów, układy i kolory, z których układamy szlaczki.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: E. Gruszczyk Kolczyńska, E. Zielińska, *Wspomaganie dzieci w rozwoju zdolności do skupiania uwagi i zapamiętywania*, WSiP, Warszawa 2005.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Florkowska.

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć analizatora słuchowego i wzrokowego, wyrażanie emocji, orientację w schemacie własnego ciała, słuch fonematyczny

1. Tytuł ćwiczenia: *Pędzelkowe tańce.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla klasy, grupy, dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo, dla uczniów z wadą wzroku, z zaburzeniami zachowania.

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie umiejętności rozróżniania prawej i lewej strony,
- wdrażanie do wyrażania własnych emocji poprzez różne formy ruchu,
- kształtowanie umiejętności przedstawiania rytmów za pomocą symboli.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: odtwarzacz CD, płytoteka, pędzle różnej grubości, farby plakatywne, kartki papieru formatu A4, kartki z kropkami dla każdego dziecka.

5. Przebieg ćwiczenia: W tle słychać muzykę. Zadaniem uczniów jest namalowanie pędzlem kresek, linii i kropek do rytmu słyszanej melodii. Uczniowie wykonują tyle ilustracji, ile chcą. Następnie prace są suszone, a dzieci w tym czasie otrzymują od nauczyciela kartki z naniesionymi na nie dużymi kropkami. Ich zadanie polega na rytmicznym oplątywaniu kropek za pomocą kredki. W tle nadal słychać muzykę. Dzieci wykonują to ćwiczenie raz prawą, raz lewą ręką, a na końcu obiema. Prace zostają zebrane przez wyznaczoną osobę. Uczniowie wracają do swoich wcześniejszych prac, które po wysuszeniu zostały zebrane i wymieszane ze sobą. Kończącym etapem ćwiczenia jest oddanie tempa i nastroju utworu za pomocą pantomimy tanecznej. Każdy występ nagradzany zostaje przez dzieci gromkimi brawami.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: wspomaganie dziecka w rozwoju: emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym, estetycznym, radzenia sobie w codziennych sytuacjach, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznania i zrozumienia świata.

7. Obszar podstawy programowej:

• **edukacja polonistyczna – uczeń:**

- *obdarza dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby,*
- *w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton wypowiedzi do sytuacji, nie mówi zbyt głośno.*
- *dba o kulturę wypowiedziania się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe.*

• **edukacja muzyczna – uczeń:**

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki (maszeruje, biega, podskakuje),
 - rozróżnia podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz),
 - tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki,
 - świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swoje doznania werbalnie i niewerbalnie,
 - realizuje proste schematy rytmiczne (tataizacją, ruchem całego ciała).
- **edukacja plastyczna** – uczeń:
 - korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora),
 - podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).
- **etyka**:
 - przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, współpracuje w zabawach i sytuacjach zadaniowych oraz świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych, podaje upuszczony przedmiot,
 - niesie pomoc potrzebującym, także w sytuacjach codziennych.
- **zajęcia techniczne** – uczeń:
 - zna zagrożenia wynikające z niewłaściwego używania narzędzi i urządzeń technicznych,
 - rozumie potrzebę organizowania działania technicznego: pracy indywidualnej i zespołowej,
 - dba o bezpieczeństwo własne i innych,
 - utrzymuje ład i porządek w miejscu pracy.
- **wychowanie fizyczne** – uczeń:
 - bierze udział w zabawach, grach terenowych, minigrach, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: umiejętność radzenia sobie z frustracją, kinezylogia edukacyjna, ćwiczenia dla grupy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Picie powietrza przez rurkę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami uwagi.
3. **Cel główny ćwiczenia:** rozwijanie umiejętności radzenia sobie z frustracją.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci leżą na plecach. Usta składają jak do picia przez rurkę i wciągają powietrze, jednocześnie wypychając lekko brzuch. Przy wydechu mówią szszsz... lub ffffff..., brzuch powoli opada, a pod koniec wydechu szybszym ruchem ściągają mięśnie brzucha, wydychając nieco energiczniej resztki powietrza. Czynność tę powtarzamy kilkakrotnie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wykonanie próby siły mięśni brzucha oraz próby gibkości dolnego odcinka kręgosłupa.*
7. **Obszar podstawy programowej:** wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna (w zakresie sprawności fizycznej): *uczeń umie wykonać próbę siły mięśni brzucha oraz próbę gibkości dolnego odcinka kręgosłupa.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, umiejętność współpracy, umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pilot w samolocie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:** kształtowanie umiejętności komunikowania się w różnych sytuacjach, kształtowanie odpowiedzialności za los innych, ćwiczenie koncentracji uwagi, stymulowanie aktywności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wybiera dwoje dzieci. Jedno jest pilotem samolotu i ma zamknięte oczy, drugie natomiast odgrywa rolę kapitana wieży kontrolnej i za pomocą słów kieruje samolotem, aby bezpiecznie wylądował na lotnisku. Pilot musi się maksymalnie skoncentrować, by sterować samolotem lecącym między ustawionymi na dywanie przeszkodami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *dobieranie właściwych form komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych; dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń tworzy wypowiedzi, dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych; dba o zdrowie i bezpieczeństwo swoje i innych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pisanie na plecach.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest szczególnie przydatne w pracy z dziećmi z zaburzeniami aspektu kierunkowego percepcji wzrokowej, a więc tymi, które mylą litery o podobnym kształcie, ale odmiennym kierunku i położeniu, np. d – b, g – p, m – w, n – u. Można je także wykorzystywać przy okazji wprowadzania liter.
3. **Cel główny ćwiczenia:** utrwalenie znajomości kształtu liter.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** duży arkusz papieru, pisak, masa klejąca wielokrotnego użytku, np. patafix.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Wersja I: Arkusz papieru zawieszamy na ścianie na wysokości oczu dziecka. Dziecko ustawia się twarzą do arkusza. Nauczyciel staje za dzieckiem i pisze na jego plecach „trudną” literę (np. „b”), jednocześnie mówiąc: „B mówi buu, ma brzuszek jak balonik”. Dziecko pisze na papierze daną literę równocześnie z nauczycielem i powtarza jego słowa. Na początkowym etapie uczymy tylko jednej litery.

Wersja II: Dziecko wodzi palcem po literach wyciętych z papieru ściernego lub pisze na tacy z piaskiem/kaszą manną.

Wersja III (Czuciowy głuchy telefon): Dzieci pracują w małych grupach. Siadają w rzędach jedno za drugim. Każde ma przed sobą plecy sąsiada. Pierwsze w rzędzie dziecko ma kartkę i pisak do notowania. Nauczyciel pisze na plecach ostatniego ucznia kolejne litery wyrazu, a dzieci przekazują je dalej. Na koniec odczytują hasło.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie wspomagające zmysł czucia i koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Poczta na plecach.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla małej grupy uczniów.
3. **Cele ćwiczenia:** wyciszenie, skoncentrowanie uwagi na rozpoznawaniu słów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siadają w kręgu, bokiem do środka koła. Nauczyciel kreśli na plecach pierwszego dziecka litery. Zadaniem ucznia jest rozpoznanie wyrazu „napisanego” przez nauczyciela i przekazanie go w ten sam sposób kolejnemu dziecku. Ostatnie dziecko pisze wyraz na kartce papieru i pokazuje go uczestnikom gry.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedzania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisanie.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W wypadku uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz uczniów z trudnościami w nauce ważne jest, aby słowa kreślone na plecach były krótkie, jednosylabowe.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji społecznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pokaż to za pomocą pacynki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzeniami zachowania.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie umiejętności nazywania i wyrażania emocji,
 - budowanie pozytywnego obrazu siebie,
 - integrowanie grupy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pacynki wykonane przez uczniów.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Pacynki zachęcają dzieci do najróżniejszych zabaw z podziałem na role (można również zorganizować teatr kukiełkowy lub teatr cieni).
 - Można korzystać z wykonanych pacynek przy występujących trudnościach, konfliktach w grupie (nieśmiałe dotąd dzieci mogą za pomocą pacynki wyrazić swoje potrzeby, uczucia, gdyż uwaga kolegów jest skupiona na pacynce, a nie na osobie dziecka, które mówi).
 - Dzieci mogą wcielać się w różne role, co pozwala łatwiej zrozumieć im punkt widzenia drugiej osoby, a przy tym umożliwia rozwiązywanie problemów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Andrea Erkert, *Zabawy dla odreagowania agresji*, Jedność, Kielce 2003.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową i koordynację psychoruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Policjant i zegarmistrz.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 1 (integracyjnej).
3. **Cel główny ćwiczenia:** rozwój zmysłu słuchu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opaska na oczy, głośno tykający zegar, puste plecaki (tornistry) dla każdego dziecka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wybiera jedno z dzieci, które będzie policjantem. „Policjant” ma zawiązane oczy opaską. Wszyscy pozostali uczniowie mają na plecach założone puste plecaki. Jeden z uczniów to nieuczciwy „zegarmistrz”, który ma w plecaku zabytkowy zegar i chce go ukraść. Zadaniem policjanta jest poruszać się wśród dzieci i, nasłuchując, szukać zegara. Gdy znajdzie „zegarmistrza”, dziecko wcielające się w jego rolę staje się policjantem i zabawa zaczyna się od początku. Przed lub po ćwiczeniu nauczyciel rozmawia z dziećmi na temat roli policjantów w każdym społeczeństwie i o poszanowaniu cudzej własności.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wie, jak ważna jest praca w życiu człowieka; wie, czym zajmuje się policjant i zegarmistrz; wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W ćwiczeniu nie muszą brać udziału dzieci z dużym niedosłuchem lub dzieci niesłyszące.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć krótkotrwałą, analizę wzrokową; wyciszające

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Posłuchaj, co to jest?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dowolnej liczby uczniów, a szczególnie dla uczniów nadpobudliwych oraz mających kłopoty z koncentracją lub nieśmiałych.
3. **Cele ćwiczenia:** pobudzanie i rozwijanie wyobraźni, nauka porównywania i kojarzenia, kształtowanie umiejętności wyciszania się i koncentracji na bodźcach słuchowych, ćwiczenie umiejętności rozpoznawania instrumentów muzycznych po odgłosach.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przedmioty codziennego użytku wydające charakterystyczne dźwięki, instrumenty muzyczne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Wybrane dzieci opuszczają klasę, pozostałe dostają od nauczyciela różne przedmioty, które wydają charakterystyczne dźwięki i odgłosy, np.: styropian, bębenek, marakasy, wodę w misce, butelkę napełnioną kaszą, flet, dzwonki, trójkąt, foliową jednorazówkę, piłkę do odbijania, gwizdek itp. Dzieci z zawiązanymi oczami wprowadzamy do klasy pojedynczo i prosimy o wysłuchanie różnych dźwięków i odgłosów oraz rozpoznanie, jaki przedmiot może je wydawać.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wychowanie do odbioru i tworzenia muzyki: śpiewanie i muzykowanie, słuchanie i rozumienie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swoje doznania werbalnie lub niewerbalnie; gra na instrumentach perkusyjnych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dobieramy przedmioty i instrumenty w zależności od celów przez nas realizowanych.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Posłuchaj i zaznacz.*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów mających trudności z analizą słuchową.
- 3. Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie w obszarze analizy słuchowej.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karta pracy składająca się z uszeregowanych liter.
- 5. Przebieg ćwiczenia:** Uczeń zaznacza litery w zależności od tego, jakie słyszy głoski w słowie. Nauczyciel kolejno wypowiada słowa:

1. sowa
2. kawa
3. czapka
4. kaczka
5. koszyk
6. Marysia
7. Tomek
8. spodenki
9. ciastko
10. krasnoludek

1. a s j i o p n y w a

2. k l d a k w i o a n

3. m c b z a l p j k a

4. l k a c z j i k u a

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5. s k i o s z u y k t

6. l m j a t r y s i a

7. t o n k m y e k o t

8. s p u o f d e n k i

9. c i j a y s n t k o

10. k y r a s n o l u d y e k

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji, posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: wyraz, głoska, litera.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** *Ćwiczenie należy dostosować do wieku i możliwości dziecka: najpierw podajemy dzieciom słowa proste fonetycznie, z czasem możemy wprowadzić do ćwiczenia dwuznaki i słowa trudne fonetycznie.*
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Maria Wrzesińska, Chęć poprawnie wymawiać – ćwiczenia logopedyczne, Abedik, Poznań 1999.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** *Monika Bednarska.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Posłuchajcie i zgadnijcie, co jest w pudełku.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cel główny ćwiczenia:** uwrażliwienie na sygnały dźwiękowe.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pudełko (prezent).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczycielka kładzie przed dziećmi pudełko zawiązane ładną wstążką. Następnie wprowadza dzieci w sytuację zadaniową. Mówi: „Odgadnijcie, wykorzystując tylko słuch, co jest prezentem w tym urodzinowym pudełku. Zwróćcie uwagę na to, jaki kształt i jaką wielkość może mieć ten przedmiot. Na koniec podajcie jego nazwę”. Każde dziecko po kolei porusza pudełkiem tak, by rozpoznać jak najwięcej cech ukrytego w nim prezentu. Gdy już wszystkie dzieci podadzą swoje propozycje, prowadzący powoli otwiera pudełko i pokazuje jego zawartość.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie percepcji słuchowej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – uczeń *rozpoznaje dźwięki instrumentów muzycznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwołakiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Powtarzające się słowa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z wadą wzroku.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zestawy wyrazów.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel czyta zestaw wyrazów. Dziecko musi usłyszeć i powiedzieć, które słowa i ile razy powtarzają się. Należy rozpocząć od zestawu, w którym powtarza się jedno słowo, a następnie przechodzić do coraz trudniejszych.

Zestaw 1: kot, krowa, słoń, miś, królik, kot, foka, ryba, nosorożec, żyrafa, kot, tygrys, koń, wąż, kot.

Zestaw 2: stokrotka, konwalia, tulipan, bez, róża, goździk, stokrotka, niezapominajka, malwa, żonkil, róża, nasturcja, irys, aster, pelargonia, róża, begonia, stokrotka.

Zestaw 3: Oliwia, Daria, Pola, Nikola, Laura, Oliwia, Ola, Sylwia, Maja, Roksana, Daria, Anastazja, Kornelia, Oliwia, Laura, Kaja, Julia, Vanessa, Oliwia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie spostrzegania, uwagi i pamięci.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *wyszukuje informacje, dostrzega wyrazy w zdaniu.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, pamięć, umiejętność współpracy w grupie

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Poznajemy i utrwalamy czasowniki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z ograniczonym słownictwem, opóźnionym rozwojem analizy wzrokowo-słuchowej oraz ograniczoną pamięcią i koncentracją uwagi (klasa I–III).
3. **Cele ćwiczenia:** utrwalanie znajomości pojęcia *czasownik*, analiza wzrokowo-słuchowa wyrazów, bogacenie słownictwa, rozwijanie umiejętności koncentracji uwagi i przestrzegania reguł gry.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty z obrazkami (elementy czynności), kartoniki z nazwami czynności.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel lub wyznaczony uczeń rozdaje losowo karty z obrazkami. Karty z nazwami czynności uczniowie otrzymują osobno.
 - Jeden z uczniów losuje nazwę i odczytuje ją na głos.
 - Dziecko, które ma odpowiedni obrazek, naśladuje czynność oraz wskazuje osobę, która ma ułożyć zdanie z tym wyrazem.
 - Uczeń, który prawidłowo ułoży zdanie, losuje następny kartonik z nazwą czynności.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *dostrzega różnicę pomiędzy literą i głosek; dzieli wyrazy na sylaby,*
 - *oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście,*
 - *rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji,*
 - *odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy,*
 - *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty,*
 - *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (*wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedzania się; dbałość o kulturę języka; początkowa nauka czytania i pisanie; kształtowanie umiejętności wypowiedzania się w małych formach teatralnych*).
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla dziecka niewidomego zalecane są napisy w systemie brajla i wypukłe obrazki.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Przybyła.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające – koncentrację uwagi, analizę słuchową, analizę wzrokową, bogacenie słownictwa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Poznajemy rzeczowniki.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z ograniczonym słownictwem oraz dla dzieci mających problemy z werbalizowaniem swoich pomysłów (klasa III).

3. **Cele ćwiczenia:**

- utrwalanie znajomości pojęcia *rzeczownik*.
- analiza wzrokowo-słuchowa wyrazów,
- bogacenie słownictwa,
- kształtowanie umiejętności współpracy z innymi i panowania nad swoimi emocjami,
- rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka do zapisywania liter i wyrazów.

5. **Przebieg ćwiczenia:** W punkcie wyjścia nauczyciel rozdaje uczniom pionki i precyzyjnie wyjaśnia zasady gry. Na planszy znajdują się pola ze spółgłoskami – pole z nocą i pole z dniem. Gdy kostka po wyrzuceniu zatrzyma się na polu ze spółgłoskami, należy ułożyć z nich i dobranych przez siebie samogłosek rzeczownik, następnie zapisać go na kartce. W wyrazach mogą być podane na polu tylko spółgłoski i dokładnie w tej liczbie. Przykładowo: jeśli na polu są spółgłoski: *m, k, g, t, r*, to dokładając swoje samogłoski, można ułożyć wyrazy *mak, gram, kogut* itp. Za każdą literę w wymyślonym wyrazie uczeń otrzymuje punkt. Wygrywa ten, kto ma najwięcej punktów. Pola z dniem oznaczają dodatkowy ruch, natomiast pola ze nocą – stratę ruchu.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

- dostrzega różnicę pomiędzy literą i głoską; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście,*
- pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** druk powiększony – dla słabowidzących, druk wypukły – dla niewidomych.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Ortografia i gramatyka dla Smyka* (szyfrogra).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Przybyła.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy i podejmowania decyzji, koordynacja ruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Przejsście przez rzekę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla klasy nauczania zintegrowanego lub dwóch grup liczących od 8 do 10 osób (sprawnych ruchowo).
3. **Cele ćwiczenia:** ćwiczenia wspomagające umiejętność współpracy, koordynację psychoruchową, umiejętność podejmowania decyzji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** białe kartki A4 spełniające rolę kamyków.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci dzielimy na dwie grupy, w których liczba członków waha się między 8–10 osób. Każdej grupie dajemy kartki. Na grupę 10-osobową przypadają 3–5 kartek, jeśli grupa jest mniejsza – relatywnie mniej. Na stosunkowo dużym dystansie (można wyjść na korytarz, jeśli sala okaże się zbyt mała) oznacza się linię startu i metę. Uczestnicy mają za zadanie dotrzeć do mety bez dotykania ziemi. Mogą stawać tylko na „kamieniach” (kartkach). Dystans do pokonania musi być na tyle długi, żeby nie można go było pokonać, układając jeden „kamień” za drugim. Grupa musi przeprowadzić wszystkich na drugi brzeg rzeki, korzystając z kamieni. Ponieważ jest ich mało, trzeba zastanowić się, co zrobić, żeby wszyscy dotarli za linię mety.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** To zadanie ma pokazać, jak ważna jest każda osoba w grupie. Żeby wykonać zadanie, niezbędna jest współpraca wszystkich członków zespołu. Nie da się też uniknąć fizycznej bliskości.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenie ze słyszenia, odpowiednio zmodyfikowane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza wzrokowa, pamięć wzrokowa, umiejętność radzenia sobie emocjami

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Przyjęcie na stojąco.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami skupiania uwagi i problemami analizy wzrokowej, a także dla dzieci nieśmiałych, zagubionych, z trudem nawiązujących kontakty społeczne (klasa III).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - bogacenie słownictwa,
 - kształtowanie umiejętności współpracy z innymi i panowania nad swoimi emocjami,
 - rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry,
 - rozwijanie analizy wzrokowej,
 - rozwijanie umiejętności koncentrowania się na zadaniu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki do zapisywania imion, długopis.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci są na przyjęciu i jeszcze nikogo nie znają. Żeby czuć się jak najlepiej, znajdują osoby podobne do siebie. Dzieci poruszają się po sali z kartką i długopisem. Mają za zadanie zanotować imię osoby, która ma to samo, co oni. Polecenia podaje prowadzący. Oto przykłady:
 - ma taki sam kolor oczu,
 - jest spod tego samego znaku zodiaku,
 - ma rękę tej samej długości,
 - nosi ten sam rozmiar buta,
 - ma miły uśmiech,
 - ma podobny kolor włosów,
 - lubi jeść to samo,
 - ma imię rozpoczynające się na taką samą głoskę.

Dzieci czytają imiona ze swoich kartek. Prowadzący podkreśla, jak wiele wspólnego mają ze sobą poszczególni członkowie grupy i jak wiele ich łączy.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- *korzysta z informacji (uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji),*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- *tworzy wypowiedzi,*
- *dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych,*
- *uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych,*
- *zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je; uczestniczy w szkolnych wydarzeniach.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna, edukacja społeczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Dla dziecka z niedosłuchem polecenia trzeba napisać na kartce.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Przybyła.

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy, podejmowania decyzji

1. Tytuł ćwiczenia: *Puzzle ciała.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów klasy III.

3. Cele ćwiczenia:

- zwracanie uwagi na to, że nie jesteśmy tacy sami,
- uczenie precyzyjnego wyrażania swoich myśli,
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z lękami,
- rozwijanie umiejętności współpracy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kilka kartek sztywnego papieru, kolorowe pastele olejne.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci wybierają losowo kolorowe znaczki, według których dzielą się na grupy. Każda z grup nie powinna liczyć więcej niż 4 osoby (przy wyborze grup powinien panować spokój). Następnie dzieci wybierają osobę, której sylwetka zostanie odrysowana na arkuszu papieru. Zespół decyduje wspólnie, jakie części ciała otrzyma narysowana postać (włosy, uszy, szyja, oczy itp.) Dzieci nie mogą namalować dowolnej postaci, ale stworzyć postać zawierającą pewne elementy charakterystyczne dla członków danego zespołu. Dzieci, nie spiesząc się, ustalają, czyją część ciała wstawili i dlaczego. Po 30 minutach pracy prezentują przygotowane sylwetki i uzasadniają swoje wybory.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie, grupę i najbliższe otoczenie.*

7. Obszar podstawy programowej: *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele stwarzają uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie mogą odpowiedzieć na pytania:

- Co was bawiło?
- Co było dla was nieprzyjemne?
- Czy coś was zraniło?
- Którą część ciała lubisz u siebie najbardziej?
- Czy rozmawialiście w grupie otwarcie?
- Jak się teraz czujesz?

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Otwartość, jaką można w tym ćwiczeniu osiągnąć, jest duża. Szczególnie istotna jest współpraca w grupie, komunikacja pomiędzy jej członkami, a także uświadomienie dzieciom, że nie jesteśmy tacy sami, każdy z nas jest inny.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: ćwiczenie zaczerpnięte z tradycji gier sensorywnych (źródło nieznane).

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Aleksandra Stechlińska.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć, analizę słuchową, analizę wzrokową, umiejętność radzenia sobie z frustracją, umiejętność współpracy, umiejętność podejmowania decyzji

1. Tytuł ćwiczenia: *Ręcznikowy tor przeszkód.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla klasy lub grupy dzieci, dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą, ruchową, niedosłuchem, wadą wzroku, nadpobudliwością psychoruchową, zaburzeniami w zachowaniu.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie orientacji przestrzennej,
- doskonalenie umiejętności reagowania na różne sygnały,
- wdrażanie do współpracy,
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z frustracją.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: po dwa ręczniki różnej wielkości, piłeczki gumowe, dzwoneczek, apaszki do zawiązania oczu dla każdego ucznia.

5. Przebieg ćwiczenia:

Na sali gimnastycznej porozstawiane są pachołki. Dzieci dzielimy na dwie równoliczne grupy. Każda z grup otrzymuje ręcznik z umieszczonymi na niej piłeczkami, np. tymi, które dzieci otrzymały w ramach projektu. Zadaniem uczniów jest przeniesienie ręcznika z piłeczkami, wykonując slalom między pachołkami. Wygrywa ten zespół, który do linii mety dobiegnie pierwszy bez utraty piłek. Kolejnym wariantem jest przeniesienie ręcznika z piłeczkami w jak najkrótszym czasie. Zadanie może dodatkowo zostać utrudnione poprzez zawiązanie dzieciom oczu i sterowanie ich ruchem za pomocą dźwięków dzwoneczka. Położenie dzwoneczka za każdym razem zmieniamy.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wspomaganie dziecka w rozwoju emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym, estetycznym; budowanie przynależności społecznej do rodziny, grupy rówieśniczej, ukształtowanie systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznania i rozumienia świata, nauka odróżniania dobra od zła, poszanowanie godności dziecka, zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności, radzenia sobie w codziennych sytuacjach, pracy i rozwoju dziecka dostosowanym do jego indywidualnego tempa i możliwości uczenia się; sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa dziecka w życiu społecznym.*

7. Obszar podstawy programowej:

• **edukacja społeczna – uczeń:**

- *obdarza dzieci i dorosłych uwagą, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia,*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- *w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, nie mówi zbyt głośno.*
- *rozumie proste polecenia i na nie reaguje.*

• **edukacja muzyczna** – uczeń:

- *reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany,*
- *aktywnie słucha i potrafi zidentyfikować źródło słyszanego dźwięku.*

• **edukacja matematyczna** – uczeń:

- *wyprowadza kierunki od siebie i innych osób, określa położenie obiektów względem obranego obiektu, orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje, rysować strzałki we właściwym kierunku,*
- *sprawnie liczy obiekty, wymienia wybrane liczebniki od podanej liczby,*
- *manipuluje obiektami zastępczymi, sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 10,*
- *radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania, odejmowania,*
- *różnicuje przedmioty lżejsze, cięższe.*

• **wychowanie fizyczne** – uczeń:

- *bierze udział w zabawach, grach, mimigrach, zabawach terenowych,*
- *wie, jak zachować się w sytuacjach zwycięstwa i radzi sobie z porażkami na tyle, na ile potrafi,*
- *przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się podczas zabaw ruchowych,*
- *potrafi wybrać bezpieczne miejsce do zabawy, wie, kogo powiadomić w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa.*

• **etyka:**

- *zastanawia się na tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych, stara się nieść pomoc potrzebującym.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: W zależności od predyspozycji i możliwości dzieci możemy w trakcie zabawy wprowadzać coraz mniejszy ręcznik (rodzaj utrudnienia), co zmusi dzieci do jeszcze większej współpracy.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Aleksandra Kudłaszyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Reprodukcje.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dowolnej liczby uczniów, dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:** kształtowanie umiejętności wzajemnego dzielenia się własnymi przeżyciami i doświadczeniami oraz zdobytą wcześniej wiedzą, rozwijanie wyobraźni i twórczego myślenia, doskonalenie umiejętności współdziałania w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** duże arkusze szarego papieru, kredki, farby plakatowe, ręczniczki jednorazowe do wycierania rąk, woda do mycia rąk.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci w parach otrzymują po 1 arkuszu szarego papieru, farby plakatowe i kredki. Jedno z dzieci kładzie się na papierze, natomiast drugie obrysowuje jego kontur kredką. Następnie oboje wymyślają, jakie portrety powstaną, np.: Galeria „Sławni Polacy”, „Moja rodzina”, „Zawody naszych rodziców”. Dzieci według własnego pomysłu wypełniają powstały kontur przy użyciu kredek i farb, ale bez pędzli – malują dłońmi, palcami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wdrażanie do samodzielności, odpowiedzialności, umiejętności koncentracji na zadaniu, współpracy w grupie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** treści społeczno-przyrodnicze: *uświadomienie sobie i nazywanie własnych odczuć związanych z różnymi sytuacjami, prezentacja własnego punktu widzenia i uwzględnianie poglądów innych ludzi, efektywne współdziałanie w zespole, przestrzeganie podstawowych zasad kulturalnego zachowania się.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Robot.*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla parzystej grupy uczniów, od 7 roku życia.
- 3. Cel główny ćwiczenia:** wspomaganie umiejętności współpracy.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** szaliki do zawiązania oczu dla połowy grupy.
- 5. Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie dobierają się w pary, jednemu z nich zawiązuje się oczy. Drugi staje za nim. Tak przygotowana para tworzy robota (dziecko z zawiązanymi oczami) i jego „mózg” (drugie dziecko, stojące z tyłu). Robot samodzielnie nie może podejmować żadnych działań, jest zdany na rozkazy „mózgu”. „Mózg” decyduje o tym, dokąd uda się „robot”, wydając mu komendy poprzez dotyk: idź w lewo – dotknięcie lewego ramienia, idź w prawo – dotknięcie prawego ramienia, idź prosto – dotknięcie pleców między łopatkami, włączenie/wyłączenie robota – dotknięcie czubka głowy. Istotne jest w tym ćwiczeniu, aby „roboty” nie wpadały na siebie. Po kilku minutach następuje zmiana i „mózg” staje się „robotem”.
- 6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
- 7. Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Nie należy przeprowadzać tego ćwiczenia w grupie nowej, w której dzieci nie znają się zupełnie. Ważne w tym ćwiczeniu jest zaufanie do drugiej osoby, na które niełatwo się zdobyć w nowej grupie.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: umiejętność radzenia sobie z frustracją i ćwiczenia umiejętności podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozbitkowie na bezludnej wyspie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 2 (integracyjnej).
3. **Cel główny ćwiczenia:** doskonalenie współpracy i komunikacji w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** odtwarzacz CD z płytą, na której nagrane są różne dźwięki: szum morza, burza, sztorm, dżungla (reszta jest już sprawą dziecięcej wyobraźni).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi uczniów, by siedząc po turecku, zamknęli oczy i posłuchali słów nauczyciela: „Płyniecie pięknym statkiem po dalekich morzach (włącza płytę z szumem morza). Świeci słońce. Nagle zrywa się wiatr. Jest coraz silniejszy. Rozpoczyna się burza i sztorm (dzieci słyszą dźwięki burzy i sztormu z płyty CD). Statek zaczyna tonąć. Wyskakujecie ze statku do morza. Niedaleko widać ląd. Próbujecie do niego dopłynąć. Udało się wam ocaleć, ale znaleźliście się na bezludnej wyspie. Otwórzcie oczy”. Nauczyciel wyłącza odtwarzacz z płyty: „Uratowaliście się, teraz musicie zrobić wszystko, by przetrwać na wyspie. Możecie korzystać ze wszystkich przedmiotów znajdujących się w klasie. Zabawa będzie trwała około 20 minut. Spróbujcie w tym czasie tak postępować, by nie zginąć na wyspie”. Nauczyciel jest obserwatorem, stara się nie ingerować w zabawę dzieci, chyba, że dzieci poproszą o pomoc. Można wyznaczyć w grupie lidera, a pozostałym jej członkom dać różne zadania: szukanie wody, żywności, budowanie prowizorycznego domu, szukanie dróg porozumienia ze stałym lądem (list w butelce, budowa tratwy, itp.) – przydatna będzie tu metoda burzy mózgów. Na zakończenie lider relacjonuje pracę grupy – rozbitkowie zostają ocaleni. Prawdopodobnie dzieci zrozumieją, że w sytuacji zagrożenia należy ze sobą rozmawiać i współpracować.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki; uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie można przeprowadzić w klasie lub na boisku szkolnym (zabieramy wtedy na dwór wiele przedmiotów, które mogą być przydatne „rozbitkom”). Liczba grup zależy od liczby dzieci biorących udział w ćwiczeniu.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy i podejmowania decyzji

1. Tytuł ćwiczenia: *Rozbitkowie.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenia dla klasy III szkoły podstawowej), w której są uczniowie z zaburzeniami zachowania (wdający się w częste konflikty, unikający współpracy i objawiający agresywne zachowania).

3. Cele ćwiczenia:

- wdrażanie do podejmowania pozytywnych kontaktów z innymi,
- kształtowanie wrażliwości na czyjeś emocje,
- kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji,
- kształtowanie świadomości tolerancyjnego zachowania wobec innych.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki, długopisy, duży arkusz papieru.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel opowiada dzieciom historię:

„Po katastrofie statku grupa rozbitków ma szansę dopłynąć do pobliskiej wyspy na szalupie ratunkowej, o ile łódź nie będzie przeciążona. Oprócz ubrań, które rozbitkowie mają na sobie, można zabrać jedynie 10 niezbędnych przedmiotów, w przeciwnym razie łódka zatone. Przedmioty te muszą zostać dobrane w zależności od kryterium ich przydatności do przetrwania grupy na bezludnej wyspie”.

- Każde dziecko jest rozbitkiem i robi swoje zestawienie.
- Następnie nauczyciel dzieli klasę na zespoły liczące 3–5 osób, które muszą ułożyć wspólną listę 10 przedmiotów wybranych z list poszczególnych osób.
- Kiedy jest ona już gotowa, podgrupa wysyła jedną osobę do rady rozbitków, aby przedstawić swoją propozycję i ustalić ostateczną decyzję, jakie przedmioty zostaną zabrane.
- Rada zbiera się w tym celu „publicznie” – należące do niej dzieci siadają pośrodku sali i naradzają się na głos.
- Wszyscy pozostali tworzą otaczające ich koło i obserwują przebieg obrad.
- Nauczyciel dba o to, aby obradujący przestrzegali zasad kulturalnego zachowania podczas obrad. Wybrane przez radę rozbitków przedmioty zostają zapisane na dużym arkuszu papieru i odczytane.

Nauczyciel na zakończenie prosi dzieci, aby wypowiedziały się, czy łatwe było ułożenie takiej listy i czy wszyscy ją akceptują?

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – *odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym; wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe); rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Aby uniknąć konfliktów podczas ćwiczenia – dobór osób do grup powinien odbyć się na drodze losowania. Warto też przed przystąpieniem do właściwego ćwiczenia odwołać się do zasad kulturalnego zachowania.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Krzysztof Zajączkowski, *Program profilaktyczno-wychowawczy dla uczniów klas I–III szkoły podstawowej*, Kraków 2008.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Florkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: wspomaganie umiejętności wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozgniewana skarpeta.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzeniami zachowania, okazującymi wybuchy złości lub agresji werbalnej i fizycznej.
3. **Cele ćwiczenia:** rozpoznawanie i nazywanie emocji, nabywanie umiejętności hamowania emocji negatywnych i zachowań agresywnych, uczenie konstruktywnego wyrażania złości.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** długa skarpeta, stara gazeta.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
Dzieci wykonują kolejne polecenia zgodnie z niżej podaną instrukcją:
 - Przygotuj przyniesioną skarpetę i gazety.
 - Zamknij oczy i przypomnij sobie sytuacje, które wywołują twoją złość? Na co lub na kogo jesteś najbardziej zły?
 - Urywaj po kawałku swoją gazetę, zginiataj ją i wkładaj zgniecioną do skarpety, mówiąc „Złości mnie, kiedy...” – za każdym razem wkładaj przy tym swoją złość do skarpety.
 - Zostaw wystarczająco dużo miejsca na szczycie skarpety, strzepnij jej zawartość tak, żeby można ją było zwinąć.
 - Rzuć swoją rozgniewaną skarpetę kilka razy w górę i łap ją; rzuć skarpetę z całą swoją złością kilkakrotnie na ziemię, przerzucaj z ręki do ręki – poczuć, że trzymasz całą swoją złość w swoich rękach, że masz nad nią kontrolę i potrafisz nad nią zapanować.
 - Na zakończenie zabawy dzieci siadają w kręgu i po kolei opowiadają o swoich uczuciach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *dostrzeganie swej indywidualności w sferze emocjonalnej – rozpoznawanie i nazywanie różnych emocji, wyrażanie własnych stanów emocjonalnych w formach werbalnych i niewerbalnych; nabywanie umiejętności hamowania emocji negatywnych i zachowań agresywnych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – *budowanie pozytywnego obrazu siebie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Aleksandra Dobrzyńska, Małgorzata Jurga, *Gry i zabawy na lekcji. Propozycje do wykorzystania w klasach 1–3*, G&P Oficyna Wydawnicza, Poznań 2001.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozmrażanie i zamrażanie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest szczególnie przydatne w pracy z dziećmi doświadczającymi napięć i stresów. Można je także wykorzystywać w pracy z całą klasą.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności odreagowywania napięcia,
 - rozwijanie sposobów radzenia sobie z napięciem (relaks),
 - doskonalenie zdolności koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** odtwarzacz CD, muzyka z instrumentów solowych, np. G. F. Haendel *Aria* lub *Passacaglia*.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci ustawiają się w różnych miejscach sali, by każde mogło czuć się swobodnie. Nauczyciel zachęca je, by wyobraziły sobie, że mają całe ciała z lodu. Muzyka, którą za chwilę usłyszą, będzie niejako powoli je rozmrażać – każdą część ciała po kolei. Rozmrożone części ciała mogą poruszać się w rytm muzyki, pozostałe powinny być nieruchome. Nauczyciel mówi: „Wyobraźcie sobie, że wasze palce u rąk są rozmrożone i poruszają się... Teraz mogą się poruszać wasze dłonie... Teraz mogą się poruszać palce, dłonie i ramiona do łokcia... Teraz możecie poruszać całym ramieniem aż do barku...”. Ćwiczenie kontynuujemy, nazywając za każdym razem graniczące części ciała, które są rozmrażane i mogą się poruszać, aż rozmrożone zostanie całe ciało. Wtedy wprowadzamy działanie odwrotne i zamrażamy kolejno jedną część ciała po drugiej. Doprowadzamy ów „proces” do momentu, gdy w rytm muzyki dzieci będą poruszały już tylko palcami u rąk. Na zakończenie ćwiczenia dzieci mocno potrzęsają rękami i nogami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji; uczestniczy w zabawie teatralnej.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zabawa jest dobrym sposobem na ożywienie dzieci i wprowadzenie ich w dobry nastrój.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** K. W. Vopel, *Od stóp do głów – gry i zabawy ruchowe dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat*, Jedność, Kielce 1999.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozwijanie orientacji w schemacie ciała i przestrzeni.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów klas pierwszych, mających zaburzoną orientację w schemacie ciała i przestrzeni, koncentrację uwagi i słabą koordynację wzrokowo-ruchową.
3. **Cele ćwiczenia:** ćwiczenie orientacji przestrzennej, poprawienie koncentracji uwagi, usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** piłka, koperta z kolorowymi figurami geometrycznymi.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Zabawa *Piłka w kole*: Dzieci podają sobie piłkę (turlają ją), wymieniając głośno imię dziecka, do którego ją wysyłają.
 - Pisanie lewą i prawą ręką równocześnie – dzieci rysują palcami w powietrzu koła spirale, linie proste, pionowe i poziome, kwadraty, trójkąty.
 - Różnicowanie i układanie figur geometrycznych pod względem kształtu i koloru. Dzieci otrzymują w kopertach kolorowe figury geometryczne. Nauczyciel mówi: „Ułóżcie szlaczek składający się z figur w kolejności: koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt. Policzcie, ile jest figur. Powtórzcie wzór tyle razy, aby wykorzystać wszystkie figury”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *zna kierunki*.
7. **Obszar podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *układa obiekty, tworzy zbiory – klasyfikuje;*
 - *ma świadomość kierunków;*
 - *uczestniczy w zajęciach ruchowych zgodnie z regułami;*
 - *wykonuje: ćwiczenia z piłką.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. Tytuł ćwiczenia:

Ruchomy alfabet.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną koncentracją uwagi – kl.1.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnienie koncentracji uwagi,
- nauka kojarzenia głoski z literą,
- analiza i synteza wzrokowa wyrazu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

kartki z wyrazami, komplet literek (po kilka każdej).

5. Przebieg ćwiczenia:

Dzieci siedzą na dywanie. Każde z nich ma przed sobą kartkę z napisanym wyrazem. Osoba prowadząca ma komplet liter. Trzyma je w ręku tak, by żadne dziecko nie widziało, jaka literka jest na początku w komplecie. Prowadzący pokazuje kartkę z literką i ją wymawia. Dziecko, które ma daną literkę w swoim wyrazie, podnosi szybko rękę (liczy się szybkość, gdyż daną literkę w wyrazie może mieć kilka osób). Dziecko, które najszybciej podniesie rękę, otrzymuje literkę, którą układa na swojej kartce z wyrazem. Zadanie jest ukończone, gdy cały wyraz będzie nakryty literkami z kompletu.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- dokonywanie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej wyrazów;
- słuchanie ze zrozumieniem prostych poleceń;
- rozpoznawanie wszystkich liter i znaków występujących w języku polskim.

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja polonistyczna – słuchanie, czytanie.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Dziecko, które ułoży wyraz z literek, może wybrać inną kartkę z wyrazem i ponownie włączyć się do zabawy.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rysowanie w przestrzeni.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest szczególnie przydatne w pracy z dziećmi mającymi trudności w orientacji przestrzennej.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej,
 - doskonalenie zdolności koncentracji uwagi,
 - rozwijanie poczucia rytmu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** odtwarzacz CD, płyta z muzyką instrumentalną.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Wersja I: Dzieci pracują w parach – słuchają muzyki. Gdy rozpoznają rytm, jedno z dzieci zaznacza ręką w przestrzeni punkty tworzące wzory, np. linie, figury geometryczne (punkty zaznaczane są tzw. „pajęczkami”, czyli poprzez złączenie wszystkich palców dłoni). Drugie dziecko, również w rytm muzyki, powtarza narysowany w przestrzeni wzór. Potem następuje zmiana ról.

Wersja II: Dzieci rysują bardziej złożone obrazki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany; tworzy (...) improwizacje ruchowe do muzyki.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenie zaczerpnięte z zajęć logorytmicznych, prowadzonych przez U. Milke.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rysuj po śladzie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenia dla klas 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie pracy rąk, dłoni, rozluźnienie napięcia mięśniowego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kredki, ołówki, karta pracy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel formułuje polecenie: „Obrysuj rysunek, zaczynając od strzałki, bez odrywania ręki”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *tworzy wypowiedzi.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koncentracja, rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rysunek symetryczny.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów nauczania zintegrowanego z zaburzoną koncentracją.
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie koncentracji uwagi, zdolności manualnych przy zaburzeniach grafomotorycznych oraz analizy wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karta pracy w kratkę z wyrysowanymi kształtami, przeciętymi osią symetrii.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zadanie ucznia polega na trzykrotnym dopełnieniu rysunku, jakby przeciętego osią symetrii. Przy założeniu, że uczeń dopełnia ten sam rysunek, najpierw po śladzie, potem łącząc kropki, aby na końcu wykonać rysunek samodzielnie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *dostrzega symetrię, kontynuuje regularny wzór.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Trudność rysunku można ustalać w zależności od umiejętności ucznia. Początkowo zaleca się rysunki proste, nawet tylko kreski o określonej długości (odchodzące od linii symetrii). Dopiero z czasem należy wprowadzać coraz trudniejsze elementy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na podstawie które dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu, stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rytmiczny spacer z alfabetem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z wadą słuchu oraz dzieci zdrowych (poprawia koordynację ruchową, podnosi nastrój w grupie).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie aktywności twórczej opartej na dźwiękach, uwrażliwianie na dźwięki i ich zmianę.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tamburyn.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wystukuje rytm na tamburynie (po każdym zadaniu inny). Dzieci poruszają się w danym rytmie (szybko, wolno, głośne kroki, cicho na palcach), a podczas przerwy wykonują zadanie nauczyciela – szukają słowa na daną literę alfabetu. Zadania na „przerwę w muzyce” można zmieniać w zależności od tematu zajęć i może dotyczyć np.: kolorów, zjawisk atmosferycznych, figur geometrycznych (szukamy w naszym otoczeniu kwadratu i stajemy przy nim).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Jolanta Rojewska, *Grupa bawi się i pracuje. Zbiór grupowych gier i ćwiczeń psychologicznych*, UNUS, Wrocław 2000.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, stymulacja polisensoryczna, analiza psychoruchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Rzeczowniki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z ograniczonym słownictwem oraz dla dzieci mających problemy z werbalizowaniem swoich pomysłów (klasa III).

3. Cele ćwiczenia:

- utrwalanie znajomości pojęcia *rzeczownik*.
- analiza wzrokowo-słuchowa wyrazów,
- bogacenie słownictwa,
- kształtowanie umiejętności współpracy z innymi i panowania nad swoimi emocjami,
- rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartka do zapisywania liter i wyrazów.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Rozdanie pionków.
- Wyjaśnienie zasad gry. Na planszy znajdują się pola ze spółgłoskami – pole z nocą i pole z dniem. Gdy kostka po wyrzuceniu zatrzyma się na polu ze spółgłoskami, należy ułożyć z nich i dobranych przez siebie samogłosek rzeczownik, następnie zapisać go na kartce. W wyrazach mogą być podane na polu tylko spółgłoski i dokładnie w tej liczbie. Przykładowo: jeśli na polu są spółgłoski: *m, k, g, t, r*, to dokładając swoje samogłoski, można ułożyć wyrazy *mak, gram, kogut* itp. Za każdą literę w wymyślonym wyrazie uczeń otrzymuje punkt. Wygrywa ten, kto ma najwięcej punktów. Pola z dniem oznaczają dodatkowy ruch, natomiast pola z nocą – stratę ruchu.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- *dostrzega różnicę pomiędzy literą i głoską; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście,*
- *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna – uczeń *dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** druk powiększony – dla słabowidzących, druk wypukły – dla niewidomych.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Przybyła.

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenia usprawniające analizę i syntezę wzrokowo-słuchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Samogłoski.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla grupy wybranych uczniów.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie percepcji wzrokowo-słuchowej,
- doskonalenie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej,
- doskonalenie sprawności manualnej
- doskonalenie płynności ruchów przy pisaniu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: puzzle, z których uczniowie układają litery oraz obrazki, komplet obrazków, np.: aparat, agrest, agrałka, igła, indyk, obraz, okno, owoce, ekran, Ela, ulica, ul, ósemka, komplet cyfr od 1 do 4 dla każdego ucznia, zestaw samogłosek, różne zestawy literowe na kartkach, wyrazy z lukami, plastelina, podkładki.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel rozdaje każdemu uczniowi kopertę, w której znajduje się pocięta litera (samogłoska) oraz pocięty obrazek, którego nazwa rozpoczyna się daną głoską (każdy uczeń otrzymuje inny obrazek). Zadaniem uczniów jest ułożenie w całość otrzymanych puzzli oraz ustalenie, w którym miejscu w wyrazie występuje dana samogłoska. Następnie nauczyciel pokazuje serię obrazków, których nazwy zaczynają się od samogłosek. Uczniowie nazywają te obrazki. Obrazek zabiera ten uczeń, który ma przed sobą ułożoną tę samogłoskę (puzzle), od której zaczyna się nazwa obrazka. Uczniowie otrzymują kartoniki z różnymi samogłoskami i piszą po śladzie. Gdy napiszą głośno je wypowiadają i przeliczają. Nauczyciel rozdaje dzieciom komplety obrazków, które uczniowie dzielą ze względu na miejsce występowania samogłoski w ich nazwach (nagłos, śródgłos, wygłos). Dalej uczniowie dostają i rozkładają przed sobą komplet cyfr od 1 do 4 na kartonikach. Nazwy otrzymanych obrazków również dzielą na sylaby. Kładą obrazek pod cyfrą, odpowiadającą liczbie sylab. Można zwiększyć stopień trudności. Przykładowo: „W którym miejscu w wyrazie *okulary* występuje sylaba *la*”. Uczniowie odpowiadają cyframi. Nauczyciel wypowiada szereg głosek. Gdy uczniowie usłyszą poszukiwaną samogłoskę, reagują w określony sposób, np.: klaśnięciem, podskokiem itp. Na podsumowanie zajęć dzieci otrzymują obrazki wraz z podpisami, w których znajdują się luki – muszą je wypełnić odpowiednimi samogłoskami i odczytać (ocena – słoneczka). Po skończonej pracy zabierają się za lepienie cienkich waleczków plasteliny i formowanie z nich liter : *a, q, e, ę, i, o, u, ó, y*.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiadania się, czytania i pisania; umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągania wartościowych i trudnych celów; rozwijać poznawcze możliwości uczniów, tak aby mogli oni przechodzić od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego rozumienia świata; uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. Obszar podstawy programowej:

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: naukę poprawnego i swobodnego wypowiadania się, pisanie, i czytania ze zrozumieniem, rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego.

(...) Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią coraz większej odpowiedzialności.

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można z omówionych powyżej ćwiczeń na utrwalenie samogłosek wybrać pojedyncze elementy i je zrealizować.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** modyfikacje różnych ćwiczeń poznanych na studiach podyplomowych – „Diagnoza i terapia pedagogiczna”.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Agata Baranek-Wiecha

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: koordynacja słuchowo-wzrokowo-ruchowa, koncentracja uwagi; ćwiczenie wspomagające myślenie, pamięć

1. Tytuł ćwiczenia:

Skaczę i liczę.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, dla uczniów z zaburzeniami liczenia w pamięci, dla grupy (ok. pięciorga dzieci).

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie koncentracji uwagi,
- usprawnianie koordynacji słuchowo-wzrokowo-ruchowej,
- kształcenie pamięci i myślenia.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

kartonowe kwiaty z różnymi cyframi.

5. Przebieg ćwiczenia:

Nauczyciel kładzie na podłodze kartonowe kwiaty z zapisanymi cyframi. Dzieci wchodzi na pierwszy kwiat i zaczynają obliczać sumę tych liczb, wypowiadając głośno działanie. Gdy dotrą do ostatniego kwiatka, zawierają. Teraz odejmują liczby, aż powrócą do punktu wyjścia.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

wyposażenie dziecka w umiejętności czytania i pisania, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów.

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja matematyczna – uczeń *wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 10, poprawnie zapisuje te działania.*

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Kamila Merda

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie wspomagające motywację do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ślady łap.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klas 1, 2.
3. **Cele ćwiczenia:** utrwalenie nazw zwierząt i rozpoznawanie środowiska, w którym żyją.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty z odciskami łap.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każdy uczeń otrzymuje kartę, na której są wydrukowane ślady zwierzęcych łap. Na podstawie śladów uczniowie próbują odgadnąć, do jakiego zwierzęcia one należą, naśladują odgłosy tych zwierząt i opowiadają, w jakim żyją środowisku.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza – wychowanie do rozumienia i poszanowania przyrody ożywionej i nieożywionej.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Słuchaj uważnie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych psychoruchowo.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wdrażanie do umiejętności podejmowania decyzji,
 - rozwijanie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przygotowane wcześniej opowiadanie.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kole. Każde z dzieci przyjmuje rolę wybranej postaci z opowiadania, które nauczyciel zaczyna czytać. Jeżeli dziecko rozpozna postać, którą prezentuje, obiega pozostałe dzieci siedzące w kole i wraca na swoje miejsce. Można też samemu układać krótkie historyjki, nawet na poczekaniu. Wtedy nauczyciel rozwija twórcze myślenie – dzieci muszą się skoncentrować, a przy okazji wszyscy mają wiele zabawy (niekiedy ta sama postać występuje kilka razy z rzędu, co sprawia, że dziecko musi się nabiegać).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uważne słuchanie wypowiedzi i korzystanie z przekazywanych informacji.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (korzystanie z informacji) – *uczeń uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: doskonalenie analizy słuchowej

1. Tytuł ćwiczenia: *Słuchaj uważnie.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów z zaburzoną analizą słuchową.

3. Cele ćwiczenia:

- nazywanie usłyszanych dźwięków (dochodzących ze świata zewnętrznego),
- reagowanie na polecenia słowne i odtwarzanie dźwięków na instrumentach,
- wyszukiwanie obrazków zaczynających się podaną głoską,
- reagowanie na umówione sygnały.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: magnetofon z płytą CD, instrumenty perkusyjne, papier, klucze, szklanka, folia, obrazki zgodne z dźwiękami nagrany na płycie, znaki graficzne liter.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel imituje różne dźwięki (np. potrząsa kluczami, puka w szklankę, drze papier, szeleści folią, drapie po bębnie), tak aby dzieci nie widziały ich źródła, tylko słyszały. Zadaniem dzieci jest odgadnięcie nazwy przedmiotu, który wytwarzał dźwięk. Następnie uczniowie siadają w kręgu z zamkniętymi oczami i słuchają nagrań z płyty CD. Ich zadaniem jest wysłuchanie różnych dźwięków, zapamiętanie ich, a potem odszukanie w klasie obrazków kojarzących się z wysłuchanym nagraniem. W kolejnym etapie dzieci angażują się w wykonanie kilku zadań: analiza obrazków, naśladowanie ustne dźwięków, wybrzmiewanie pierwszej głoski danego obrazka, sylabizowanie danego wyrazu (bębenek). Nauczyciel podaje uczniom zasady zabawy – dzieci reagują na umówiony sygnał (podanie nazwy głoski + znak graficzny litery):

- na „B” biegniemy w miejscu,
- na „S” siadamy po turecku,
- na „K” krzyczymy,
- na „D” dmuchamy.

Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie siadają w kręgu na dywanie i podają sobie z ręki do ręki tamburyn w taki sposób, aby nie zadźwięczały dzwonki (chwila wyciszenia).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.*

7. Obszar podstawy programowej: *Szkoła w zakresie nauczania (...) zapewnia uczniom w szczególności rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Na zakończenie zajęć uczniowie wybierają sobie znaczek ilustrujący ich odczucia po zakończonych ćwiczeniach.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Czajkowska I., Herda K., *Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole*, WSiP, Warszawa 1989.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: analiza słuchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Słucham uważnie i zapamiętuję.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla grupy (klasa I szkoły podstawowej).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie percepcji słuchowej,
- pomaganie dzieciom w skupianiu uwagi na dźwiękach instrumentów i ustalaniu ich sąsiedztwa dla lepszego zapamiętania,
- zadbanie o to, by dzieci chciały i potrafiły słuchać z uwagą i skupiały się na informacjach, które trzeba zapamiętać,
- organizowanie dzieciom sytuacji, w których każde może stosować taki sposób przetwarzania informacji, jaki jest dla niego wygodny w zapamiętywaniu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: trójkąt, bębenek, talerze dla każdego dziecka, kartonowa podkładka (prostokąt 80 cm x 15 cm) oraz kartoniki z narysowanymi instrumentami (po 6 kartoników każdego rodzaju).

5. Przebieg ćwiczenia:

Przed każdym dzieckiem jest karton, a obok posegregowane kartoniki. Dzieci siedzą i patrzą na nauczyciela, przed którym jest stolik z instrumentami. Nauczyciel wyjaśnia:

- „Najpierw patrzcie i słuchajcie. Ten instrument znacie (pokazuje trójkąt). Proszę podnieść kartonik z rysunkiem trójkąta. To trójkąt – posłuchajcie i zapamiętajcie jego dźwięk (uderza raz i odkłada instrument na miejsce)”. Powtarza te polecenia i czynności, prezentując pozostałe instrumenty: bębenek, talerze i grzechotkę.
- Informuje dzieci, że wejdzie za parawan i zagra na instrumentach. Prosi dzieci, żeby uważnie słuchały i starały się zapamiętać dźwięki i kolejność, w jakiej na nich zagrał.

Wersja łatwiejsze ćwiczenia:

- Prowadzący za parawanem wygrywa trzykrotnie rytm, uderzając po razie w bębenek, trójkąt, talerze.
- Dzieci słuchają i układają kartoniki zgodnie z zapamiętanym rytmem.
- Prowadzący wychodzi z za parawanu i sprawdza poprawność ułożenia kartoników. Jeżeli dzieci się pomyliły, trzeba powtórzyć wygrany rytm na instrumentach.

Wersja trudniejsza ćwiczenia:

- Prowadzący mówi dzieciom, że teraz ćwiczenie będzie trudniejsze. Będzie wygrywał rytm jeden lub dwa razy. Następnie dzieci będą układały kartoniki tak: jedno uderzenie – jeden kartonik, dwa uderzenia – dwa kartoniki. „Zaczynamy – uważajcie, słuchajcie i zapamiętujcie” – oznajmia dzieciom.
- Nauczyciel wchodzi za parawan i wygrywa taki rytm: bębenek – 2 uderzenia, trójkąt – 2 uderzenia, talerze – 1 uderzenie.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Powtarza to trzykrotnie. Dzieci słuchają i układają kartoniki zgodnie z tym, co usłyszały i zapamiętały. Gdy uporają się z układaniem kartoników, nauczyciel proponuje, że zagra jeszcze raz, aby dzieci sprawdziły, czy prawidłowo ułożyły kartoniki.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się, początkowej nauki czytania i pisania oraz do odbioru i tworzenia muzyki: śpiewanie i muzykowanie, słuchanie i rozumienie.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja polonistyczna – w zakresie umiejętności czytania i pisania: *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy, zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, pisze proste, krótkie zdania: przepisuje, pisze z pamięci;*

edukacja muzyczna – *uczeń powtarza prostą melodię; śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, wykonuje śpiewanki i rymowanki; odtwarza proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych; wyraża nastroj i charakter muzyki płaśając i tańcząc (reaguje na zmianę tempa i dynamiki); realizuje proste schematy rytmiczne (tataizacją, ruchem całego ciała).*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Dźwięki są ulotne i można je zatrzymać w pamięci tylko na krótki czas – z tego powodu prezentowane ćwiczenia trzeba realizować szybko, dbając o zachowanie ciszy podczas słuchania. Jeżeli okaże się, że dzieciom trudno jest zapamiętać sekwencję dźwięków, konieczne jest powtórzenie wygranego rytmu. Podobnych ćwiczeń można przeprowadzić wiele, ale zawsze trzeba pamiętać o stopniowaniu trudności.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: brak.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Florkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – koncentracja uwagi, analiza słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Słyszę, liczę i dodaję.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy, szczególnie dla uczniów nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie koncentracji uwagi, analizy słuchowej, umiejętności podejmowania decyzji, motywowanie do nauki i aktywności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** słoik, kasztany, żołądź, fasola, orzechy, korale, blat biurka, długopis.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Na czas trwania zabawy dzieci zamykają oczy.
 - Wrzucamy pewną liczbę kasztanów (żołądzi, koralików, orzechów itd.) do słoika.
 - Potem robimy małą przerwę i ponownie wrzucamy kasztany.
 - Zadaniem dzieci jest uważnie słuchać, liczyć wrzucane kasztany, a następnie dodać dwie liczby do siebie. Które dziecko jako pierwsze poda prawidłowy wynik?
(zamiast wrzucać kasztany do słoika możemy stukać o blat biurka).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania; wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *edukacja matematyczna (wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki, w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zadanie trzeba wykonywać powoli.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie usprawniające koordynację wzrokowo-ruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Śniegowy bałwanek.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów klasy II lub III.

3. **Cele ćwiczenia:**

- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie zdolności trafiania do celu oddalonego o 1 metr,
- ćwiczenie umiejętności przetwarzania obrazu ruchowego na obraz graficzny,
- doskonalenie współdziałania oka i ręki,
- usprawnianie ogólnej koordynacji ruchów i kontroli nad własnymi ruchami.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tacki z kaszką, taśma z nagraniem, magnetofon, kartki białego papieru A4, kartki z elementami sylwetki bałwana (nos, oczy...), mazaki, kartki ze śladem rzutu kuli.

5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od zagadki:

*Za oknem przy płocie stoi gruby pan.
Zimy się nie boi, bo ze śniegu sam.*

Rozwiązanie zagadki (kształt bałwana) uczniowie rysują w powietrzu, synchronizując ruchy obu rąk. Następnie uczniowie dobierają się parami – są skierowani twarzami do siebie. Jedno z nich jest „Śniegowym bałwankiem”, którego drugi uczeń formuje (układa mu ręce, nogi, może go ubrać w czapkę, szalik itp.). Później następuje zmiana. Po ćwiczeniu każdy uczeń otrzymuje tackę z kaszką manną i próbuje oburącz narysować bałwanka. Po zabawie z kaszką dzieci, tańcząc w takt muzyki (za nauczycielem), zginiatają w dłoniach kartkę białego papieru w kulę i rzucają w zawieszoną sylwetkę bałwana (w odległości 1 metra) – rzuty wykonują raz prawą, raz lewą ręką. Muszą także obserwować i zapamiętać tor lotu kuli śnieżnej. Po zabawie ruchowej uczniowie rysują tor lotu kuli śnieżnej w powietrzu, a następnie – mazakiem na kartce papieru (od punktu do punktu). Czynność tę powtarzają kilka razy. Następnie dzieci wycinają i wklejają różnej wielkości kółka w narysowane na kartce kontury, dobierając je wg wielkości. Potem z gotowych elementów dokleją brakujące części bałwana (nos, oczy, guziki, czapka miotła). W trakcie pracy dzieci słuchają piosenki pt. *Stoi bałwan*.

Stoi bałwan koło płotka
Kto go spotka śmieje się.
Bo wąsiki ma z patyków,
a z kamyków pięć guzików,
w rękach trzyma miotła dwie.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Zamiast czapki miska wielka
z kartofelka piękny nos.
Wróble skaczą i ćwierkają,
Burek szczeka, znika zając.
Bo się dzieci śmieją w głos.

Gdy dzieci skończą pracę, słuchają piosenki (mogą także śpiewać), ilustrując jej treść ruchem, gestem. Na zakończenie zajęć nauczyciel proponuje dzieciom zabawę relaksacyjno-wyciszającą *Topnienie bałwanka* – dzieci naśladują ruchem ciała topnienie bałwanka, np.: kulą się, uginają kolana, aż do momentu powolnego opadnięcia na dywanik.

6. Cele edukacyjne z podstawy programowej: *stwarzać warunki do rozwoju wyobraźni i ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej, zapewniać warunki do harmonijnego rozwoju psychicznego i fizycznego oraz zachowań prozdrowotnych, uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans, umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągania wartościowych i trudnych celów.*

7. Obszar podstawy programowej:

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie, poznawania zasad rozwoju osobowego i życia społecznego.

(...) Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: efektywnego współdziałania

w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm, odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków.

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmierzają do tego, aby uczniowie w szczególności: kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Brzezińska A., *Gotowość dzieci w wieku przedszkolnym do czytania i pisanie*, Wydawnictwo Nauk Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1987; Dmochowska M., *Zanim dziecko zacznie pisać*, WSiP, Warszawa 1979, Spionek H., *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*, PWN Warszawa 1985.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Agata Baranek-Wiecha.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność koncentracji uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Spacer po plaży.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - wykonuje polecenia nauczyciela,
 - koncentruje uwagę na zadaniu,
 - darzy zaufaniem kolegę,
 - cieszy się z małych sukcesów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** skakanki, przepaski na oczy, naczynia z wodą, muszelki, muzyka relaksacyjna – morska bryza.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel ze skakanek układa „morskie fale”. Uczniowie stawiają na nich stopy, tak aby cała ich powierzchnia była postawiona na linii i palce dotykały pięty (przed ćwiczeniem nauczyciel demonstruje uczniom sposób wykonania tego ćwiczenia). Kto nie postawi stopy na linii, przechodzi na koniec i wykonuje ćwiczenie od nowa. Utrzymanie równowagi wymaga od dzieci nieco trudu i wysiłku. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują to samo ćwiczenie z zawiązanymi oczami. Jedno dziecko idzie z przepaską na oczach po linii, a drugie je prowadzi, trzymając za rękę i udzielając instrukcji. Dzieci muszą mieć do siebie zaufanie. Później następuje zamiana ról. Uczniowie otrzymują małe naczynka z wodą. Kładą je na otwartych dłoniach i idąc po linii, starają się, aby nie uронić ani kropli. Po każdym z prawidłowo wykonanych ćwiczeń dzieci otrzymują w nagrodę muszelkę. Na koniec liczymy, kto ma najwięcej muszelek.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągnięcia wartościowych i trudnych celów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata. Nauczyciele stwarzają uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Terapia pedagogiczna. Zaburzenia rozwoju psychoruchowego*, pod red. Ewy Małgorzaty Skorek, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2010.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, pamięć, koordynacja słuchowo-ruchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Spacer.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie jest dla grupy, dla uczniów nadpobudliwych i niepełnosprawnych ruchowo.

3. Cele ćwiczenia:

- wydłużenie czasu koncentracji uwagi,
- doskonalenie pamięci,
- rozwijanie poczucia akceptacji i bezpieczeństwa.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: brak.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dzieci siadają w kręgu. Jedno z nich mówi: „Dzisiaj byłem na spacerze i widziałem kota” – i naśladuje odgłos kota.
- Gracz obok powtarza słowa kolegi i dodaje nowe: „Dzisiaj byłem na spacerze i widziałem kota” (powtarza odgłos kolegi) oraz psa” – i wydaje odgłos psa.
- Każde dziecko musi powtórzyć wszystkie słowa od początku (naśladując dźwięki kolejnych zwierząt) w prawidłowej kolejności oraz dodać jedno swoje.
- Gdy któryś z uczestników zabawy pomyli kolejność zwierząt, gra rozpoczyna się od początku.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- potrafi zgodnie współpracować w grupie, przestrzegając obowiązujących zasad;
- uważnie słucha wypowiedzi innych.

7. Obszar podstawy programowej: edukacja społeczna – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Kamila Merda.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji muzycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Śpiewające kwiaty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klasy (nie więcej niż 16 uczniów).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie umiejętności słuchania,
 - rozwijanie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tablica z narysowanym kredą i podzielonym na 16 pól kwadratem, wskaźnik.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Każdy uczestnik wymyśla jakiś dźwięk i zapisuje go w jednym z 16 pól (np. *bim, cyk, kuku, la, re*).
 - Puste pole oznacza brak dźwięku (cisza).
 - Prowadzący wskazuje kolejne pola kwadratu od lewej do prawej, co przypomina partyturę.
 - Grupa wykonuje wskazane dźwięki.
 - Celem utrzymania poziomu uwagi można powtarzać ćwiczenie stopniowo, zwiększając tempo.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *improwizuje głosem i na instrumentach według ustalonych zasad.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Ger Storms, *Gry przy muzyce*, Akademos, Poznań 1991.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie indywidualne, ćwiczenie dla grupy, ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych; koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, pamięć; ćwiczenie dla uczniów z dużym napięciem mięśniowym w obrębie ręki i ramienia; wyrażanie emocji

1. Tytuł ćwiczenia:

Sportowa Olimpiada.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie jest zalecane dla wszystkich uczniów, bez względu na posiadaną niepełnosprawność. W szczególności dla uczniów nadpobudliwych, dla uczniów z zaburzoną koncentracją, dla uczniów z trudnościami w wyrażaniu emocji i nieśmiałych.

3. Cele ćwiczenia:

- rozładowanie napięcia mięśniowego oraz psychicznego,
- ćwiczenie koncentracji uwagi,
- dążenie do przełamania nieśmiałości,
- integracja i zabawa w grupie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

karteczki z zapisanymi nazwami dyscyplin sportowych.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Uczniowie siadają w grupach (bądź w zespołach – zależy od nauczyciela i od liczby uczniów). Nauczyciel daje do losowania uczniowi bądź grupie karteczkę z zapisaną dyscypliną sportową.
- Zadaniem ucznia jest pokazanie bez naprowadzania słownego, jaką dyscyplinę sportową wylosował (drama i klasyczne kalambury).
- Można wprowadzić element rywalizacji, zapisując liczbę zdobytych punktów przez każdego ucznia oraz małe nagrody.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Ważne jest również takie wychowanie, aby dziecko w miarę swoich możliwości było przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą.

7. Obszar podstawy programowej:

- Edukacja polonistyczna. Wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się. Dbłość o kulturę języka. Początkowa nauka czytania i pisanie. Kształtowanie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych. Uczeń, w zakresie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych:
 - a) uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego [...].

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Edukacja społeczna. Wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi. Uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

Ćwiczenie można zmodyfikować zależnie od potrzeb i wprowadzić inną tematykę, np.: pory roku, wykonywane zawody, zwierzęta na wsi itp. Ćwiczenie bardzo dobrze sprawdza się po dłuższym wysiłku umysłowym, dla rozluźnienia atmosfery i nabrania nowych sił.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano jego adaptacji i modyfikacji:

Pomysł zaczerpnięty z klasycznych kalamburów (autor nieznany).

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy, analiza słuchowa, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Spotkanie z kosmitami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy około 20 osób, bez ograniczeń wiekowych.
3. **Cele ćwiczenia:** ćwiczenia wspomagające analizę słuchową, umiejętność współpracy i koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Jedna osoba wychodzi poza klasę, reszta w tym czasie ustala pewien kod. Nauczyciel wprowadza wcześniej wyproszoną osobę i tłumaczy jej, że właśnie napotkała grupę ufoludków, które porozumiewają się określonym „językiem”. Aby mogły wrócić do domu, uczeń musi dowiedzieć się, jaki to język. Ustalić to można, zadając im pytania z dowolnej dziedziny. Każdemu z nich można zadać jedno pytanie, a suma wszystkich odpowiedzi powinna nasunąć rozwiązanie. Przykład: Osobą wyproszoną był Karol. Klasa umówiła się, że kluczem do rozwiązania będzie pierwsza litera imienia „Ziemianina” – w tym wypadku „K” i wszystkie ich odpowiedzi będą zaczynały się od tej litery. Karol nie zna ustaleń grupy, dlatego zadaje pytania z dowolnej dziedziny: „Jaka jest dziś pogoda?” i słyszy, że jest koszmarnie zimno; „Gdzie mieszkasz?” – Na Kasztanowej, „Jaki jest twój wymarzony zawód?” – Kosmonauta itd. Gra toczy się tak długo, dopóki „Ziemianin” nie ustali, jakim językiem porozumiewają się kosmici. Po złamaniu kodu, wymyśla nazwę planety (w podanym przykładzie na „k”), na którą odleci.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie; uczeń dostrzega różnicę między literą i głoską, pisze teksty ze słuchu; uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna, społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Kody w zabawie można zmieniać tak, aby urozmaicić zabawę. Odpowiedzi powinny być jak najbardziej logiczne, ale przede wszystkim muszą spełniać wymagania kodu (np. PIERWSZA LITERA „K”).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, analizę słuchową i wzrokową, umiejętność radzenia sobie ze stresem, umiejętność współpracy i podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Statek we mgle.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy lub grupy uczniów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej,
 - ćwiczenie umiejętności skupiania uwagi na wykonywanym zadaniu,
 - doskonalenie umiejętności współpracy z drugą osobą,
 - kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji,
 - ćwiczenie umiejętności radzenia sobie w sytuacji stresowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** apaszka lub szalik do zawiązania oczu.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wybiera dwoje dzieci: jedno jest statkiem i zawiązuje mu się oczy, natomiast drugie jest kapitanem, który musi bezpiecznie przeprowadzić statek przez mgłę do portu. Niestety, na trasie znajdują się przeszkody – niebezpieczne skały, którymi są pozostali uczniowie rozstawieni po sali. Kapitan z jednego końca sali na drugi za pomocą komend słownych (np.: w prawo, 2 kroki w lewo, naprzód) musi jak najszybciej przeprowadzić statek tak, aby nie dotknął on żadnej skały. Dzieci zamieniają się rolami i opowiadają, jak czuły się w tych niezwykłych rolach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zapewnienie dziecku warunków do działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń przestrzega reguł obowiązujących w danej społeczności (współpracuje w zabawach i sytuacjach zadaniowych).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Magdalena Jagiełło.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-ruchowa

1. Tytuł ćwiczenia:

Sygnalizator.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci z zaburzoną koordynacją wzrokowo-ruchową – kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnienie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie szybkiej reakcji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

lizaki świetlne – kolor zielony, czerwony, pomarańczowy.

5. Przebieg ćwiczenia:

Dzieci uczestniczą w zabawie trójkami. Polega ona na szybkiej reakcji ruchowej na dany kolor światła. Gdy dzieci zobaczą lizak zielony, robią krok w przód, lizak czerwony – wyciągają ręce do przodu, a gdy lizak pomarańczowy – wykonują skinięcie głową. Dzieci, które poprawnie zareagują na dany kolor światła, otrzymują znaczek. Ćwiczenie powtarzamy kilka razy. Następnie zapraszamy kolejne trójki dzieci.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- *rozdzielanie i nazywanie podstawowych znaków drogowych;*
- *zachowanie bezpieczeństwa na drodze.*

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja społeczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji polonistycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Sylabowy węź* (ćwiczenia analizy wzrokowej).
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów klas I–III (szczególnie dla dzieci dyslektycznych).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie analizy wzrokowej (można ją połączyć z analizą słuchową i wybrzmiewaniem głosek),
 - utrwalenie, np. części mowy, zasad ortografii,
 - poszerzanie zasobu słownictwa,
 - kształtowanie postawy *fair play* w czasie gry.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** domino sylabowe LOGO (36 dwustronnych tafelków, na których znajdują się łącznie 144 sylaby).
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Wariant I:

 - W grze bierze udział 2 uczniów.
 - Każdy z graczy losuje po 10 kostek domina.
 - Losowo należy wyłożyć jeden spośród pozostałych tafelków.
 - Następnie gracze po kolei dokładają pasującą sylabę, tak aby utworzyć wyraz.
 - Jeśli uczniowie nie mają wśród swoich tafelków pasującej sylaby, mogą dobrać dowolną ze stosu.
 - Wygrywa ten gracz, który jako pierwszy pozbędzie się wszystkich swoich wylosowanych kostek domina lub ma ich mniej niż przeciwnik.

Wariant II:

 - Każdy z graczy losuje po 18 kostek domina i układa swoje domino w taki sposób, aby dokładając sylabę do sylaby, powstawały wyrazy.
 - Wygrywa gracz, który ułoży najdłuższego węźa.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *dostrzega różnicę pomiędzy literą i głoską; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu; zdania w kontekście.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Zuzanna Kwiecień, *Domino sylabowe LOGO*, Adamigo, Częstochowa 2003.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, pamięć i stymulację polisensoryczną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Szwedzki stół smakowy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 2 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie zmysłów smaku, wzroku i węchu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opaska na oczy, 4 kartki z napisami: SŁODKI, SŁONY, GORZKI, KWAŚNY, rozłożone na talerzykach produkty spożywcze o różnych smakach: słodkim (ciasteczka, truskawki, miód, cukier), słonym (sól, słone paluszki), gorzkim (skórka pomarańcza, grejpfrut), kwaśnym (cząstki cytryny, kiszona kapusta, kwasek cytrynowy), 4 stoliki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel pokazuje dzieciom 4 kartki, a następnie prosi czworo z nich o podejście, odczytanie napisów na kartkach i położenie każdej kartki na jednym z 4 stolików (słodki, słony, gorzki i kwaśny). Nauczyciel wspólnie z dziećmi wyjaśnia pojęcie „szwedzki stół”. Jednemu z dzieci nauczyciel zasłania oczy opaską i prosi, by spróbowało jednego z produktów i po określeniu jego smaku, położyło go na stoliku z właściwym napisem. Następnie chętne dzieci po kolei mają zawiązywane oczy, próbują produktu podanego przez nauczyciela, określają jego smak i nazwę i po odkryciu oczu kładą go na właściwym stoliku. Wspólnie zostaje utworzony „szwedzki stół”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń tworzy wypowiedź i prezentuje własne zdanie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Dzieci, które nie lubią jeść określonych produktów spożywczych, nie zmuszamy do ich konsumpcji.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: gry i zabawy podnoszące energię w grupie, sprzyjające wyrażaniu emocji i motywujące do aktywności

1. Tytuł ćwiczenia:

Tajemniczy kwadrat.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci objawiających wszystkie rodzaje zaburzeń i trudności, w szczególności dla dzieci z trudnościami w wyrażeniu emocji, dzieci wycofanych, nadpobudliwych.

3. Cele ćwiczenia:

- rozładowywanie emocji, energii,
- przełamywanie nieśmiałości, wycofania, tworzenie sytuacji sprzyjających otwarciu się dzieci się przed grupą,
- rozwijanie wyobraźni.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- arkusz z brystolu podzielony na 24 (w zależności od liczby uczestników i czasu trwania zabawy) okienka, pod którymi znajdują się zadania.
- piłeczki pingpongowe lub karteczki z numerami okienka,
- koszyk bądź pojemnik na piłeczki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Prowadzący zawiesza brystol z wcześniej przygotowanymi okienkami, pod którymi znajdują się zadania, np.: „Wydadź dziwny dźwięk, nie otwierając ust”, „Zrób dziesięć przysiadów”, „Powiedz coś miłego osobie z Twojej prawej strony”, „Zaśpiewaj piosenkę” itp.
- Uczniowie siadają w kręgu na dywanie.
- Każdy uczeń po kolei losuje piłeczkę z numerem (można zamiast piłeczki z numerem użyć karteczek z numerami). Odczytuje numer z piłeczki, a prowadzący odkrywa okienko z tym numerem i czyta zadanie.
- Zadaniem ucznia jest wykonanie poleceń nauczyciela i wskazanie kolejnej osoby losującej.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

wspomaganie dziecka w rozwoju emocjonalnym, społecznym.

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja polonistyczna – *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisanie, kształtowanie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych.*
- edukacja społeczna – *wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Etyka – *przybliżanie dzieciom ważnych wartości etycznych na podstawie baśni, bajek i opowiadań, a także obserwacji życia codziennego.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Uczeń nieśmiały, wycofany może poprosić o pomoc /koleżankę/ kolegę.
- Ćwiczenie może być wykorzystywane w różnych formach i podczas różnych lekcji, np. podczas matematyki (pod okienkami są działania), na języku polskim (zadania z częściami mowy) itp.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:
pomysł własny.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:
Barbara Trela.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające stymulację polisensoryczną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Tajemniczy worek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 2 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie zmysłów dotyku i wzroku, ćwiczenie pamięci.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** worek, przedmioty o zróżnicowanym ciężarze, stopniu twardości, fakturze oraz kształcie.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci wrzucają do tajemniczego worka różne przyniesione przez siebie lub znajdujące się w klasie przedmioty. Uprzednio starannie je oglądają i dotykają. Później po kolei wkładają rękę do tajemniczego worka i nie patrząc, próbują zgadywać, co takiego trzymają w ręce. Nauczyciel prosi, by dzieci tworząc swą wypowiedź, dokładnie określały cechy trzymanego przedmiotu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń korzysta z informacji; tworzy wypowiedź.
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci ujawniające nadwrażliwość dotykową zwalniamy z obowiązku uczestniczenia w tych zajęciach.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Totalizator.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie pojęć matematycznych,
 - wdrażanie do umiejętności koncentrowania uwagi oraz współpracy w grupie,
 - pogłębianie wiary we własne możliwości,
 - wyrabianie poczucia sprawiedliwości i zdrowej rywalizacji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kostki do gry, kartka, ołówek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na kartce dzieci wypisują pionowo kolejne liczby od 1 do 10. Następnie w parach rzucają na przemian jedną kostką do gry. Wyrzuconą liczbę oczek mnożą przez pierwszą liczbę na kartce (np. w pierwszym rzucie wyrzucono 4, więc mnożymy 4 przez 1; w drugim rzucie wypadło 6 – więc mnożymy 6 przez 2, itd.). Kiedy wypełnimy cały rząd od 1 do 10, gracz sumuje swoje wyniki. Wygrywa ten, kto zebrał najwięcej punktów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie podstawowych pojęć matematycznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *podaje z pamięci iloczyny w zakresie tabliczki mnożenia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza słuchowa, refleks

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Tydzień do raportu.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla minimum 14 uczniów nauczania zintegrowanego sprawnych ruchowo.
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie koncentracji uwagi, rozwijanie funkcji analizatora słuchowego i refleksu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krzesła ustawione w krąg, karteczki z nazwami dni tygodnia do losowania.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Ćwiczenie składa się z dwóch etapów. W pierwszym etapie dzieci losują karteczki z nazwami dni tygodnia. Ich zadanie polega na zajęciu miejsc zgodnie z kolejnością, zaczynając od poniedziałku. Dalej zadanie polega na zmianie miejsc w zależności od tego, który dzień będzie rozpoczynał tydzień. Dyspozycje wydaje nauczyciel. Przykładowo: Jeśli tydzień zaczyna się od środy – dzieci powinny usiąść w kolejności: środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela, poniedziałek, wtorek. W drugiej części zabawy odstawiamy jedno krzesło. Nauczyciel jako pierwszy pozbawiony miejsca wywołuje jeden z „dni tygodnia”. Na jego hasło dzieci oznaczone tym dniem tygodnia muszą zamienić się miejscami. (Uwaga! Osoba bez swojego miejsca będzie chciała zająć jedno ze zwolnionych krzesełek). Aby poderwać wszystkich, należy wywołać CAŁY TYDZIEŃ! Na takie hasło każdy uczestnik zabawy powinien zmienić miejsce. Gra toczy się aż do zmęczenia uczestników.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *nazywa dni tygodnia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna.
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Jeśli liczba dzieci nie jest wielokrotnością liczby 7, należy wymyślić sposób na dublowanie dni w pierwszej fazie zabawy, np.: wtorek i wtorek usiądą jeden drugiemu na kolanach (śmiechu będzie co nie miara, kiedy troje dzieci w jednym „tygodniu” będzie próbowało usiąść na jednym krzesleku). W drugiej części zabawy liczba dzieci nie jest istotna i dni tygodnia mogą się dublować, nie dopełniając pełnego tygodnia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: zabawa ruchowa wspomagająca umiejętność współpracy i radzenia sobie z frustracją

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Tygrys, mysz i słoń.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - uczenie właściwych zachowań wobec koleżanek i kolegów szkolnych,
 - kształcenie umiejętności współdziałania w grupie,
 - inspirowanie do działań twórczych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Klasa dzieli się na dwie drużyny, które ustawiają się naprzeciwko siebie. Zespoły decydują się na jedno z trzech zwierząt: tygrysa, mysz lub słonia. Wygrywa drużyna, której zwierzę wystraszy przeciwnika: tygrys – mysz, mysz – słoń, słoń – tygrysa. Uczestnicy stoją do siebie tyłem, namawiają się, następnie na „trzy – cztery” odwracają się błyskawicznie, przyjmując postawę typową dla danego zwierzęcia. Zabawę powtarzamy kilkakrotnie. Nauczyciel liczy punkty. Tygrys: ramiona wyciągnięte do przodu – jako łapy, rozcapierzone palce – jako pazury i groźne warczenie. Mysz: dzieci kucają, przystawiają dłonie do głowy (trzęsące się uszy) i cichutko piszczą. Słoń: uczniowie pochylają się lekko do przodu, składają ręce i wyciągają ramiona do przodu, kołysząc nimi na różne strony niczym trąbą, słoń: dzieci milczą, chodzą ociężale.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wdrażanie do słuchania i rozumienia poleceń, pobudzanie i rozwijanie wyobraźni.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *treści społeczno-przyrodnicze – uświadomienie sobie odczuć związanych z różnymi sytuacjami, efektywne współdziałanie w zespole, przestrzeganie podstawowych zasad kulturalnego zachowania się.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na podstawie którego dokonano adaptacji i modyfikacja:** brak
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Układanie figur, kształtów, szeregów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie ma charakter indywidualny.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności koordynacji psychoruchowej,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie analizy wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dwa komplety kolorowych figur.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Układanie wg wzoru: musimy przygotować wcześniej dwa komplety kolorowych figur – można je wyciąć z kartonu). Układamy przed dzieckiem wzór ze „swojego” kompletu, np. czerwony trójkąt – żółte koło, niebieski kwadrat – czerwony kwadrat itd. Następnie dziecko musi ułożyć taki sam wzór jak nasz.
 - Układanie z pamięci: układamy wzór, prezentujemy go dziecku przez pewien czas (np. przez 20 sekund) i prosimy, aby uważnie mu się przyjrzało i postarało go zapamiętać. Następnie składamy wzór, a dziecko odtwarza go z pamięci, wykorzystując do tego figury ze swojego kompletu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozumienie sensu kodowania oraz dekodowania informacji; odczytywanie uproszczonych rysunków, piktogramów, znaków informacyjnych i napisów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna w zakresie umiejętności czytania i pisania – uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: analiza wzrokowa, umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Układanie zdań.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami: skupiania uwagi, analizy wzrokowej, czytania ze zrozumieniem oraz dla dzieci z ograniczonym słownictwem i problemami z ortografią (klasa III).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - bogacenie słownictwa,
 - rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry,
 - rozwijanie analizy wzrokowej,
 - rozwijanie umiejętności koncentrowania się na zadaniu,
 - rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem,
 - rozwijanie umiejętności wypowiadania się na temat.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z rzeczownikami zawierającymi trudność ortograficzną.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każde dziecko wybiera kartę z napisanym wyrazem. Są to rzeczowniki z problemami ortograficznymi. Po otrzymaniu kartki dziecko odczytuje wyraz i układa z nim zdanie. Następnie dobiera kolejny wyraz i teraz układa jedno zdanie z dwoma wyrazami. Znowu dobiera kolejną kartę i układa zdanie teraz z trzema wyrazami itd. W zależności od możliwości dziecka zdania mogą dotyczyć różnych treści lub rozwijać zdanie poprzednie z nowym wyrazem.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *korzysta z informacji – uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
 - *tworzy wypowiedzi – dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych, pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna, edukacja społeczna.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla dziecka niewidomego zaleca się druk w brajlu, dla dziecka słabowidzącego – druk powiększony.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Przybyła.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie słuchowe

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Układanka zmysłów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu oraz dzieci bez deficytów.
3. **Cele ćwiczenia:** kształtowanie umiejętności rozpoznawania nazw poszczególnych zmysłów oraz ich wykorzystywania w sytuacjach życia codziennego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** układanka przygotowana przez nauczyciela.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Obrazki wycinamy, laminujemy, doczepiamy z tyłu magnesy. Na tablicy demonstrujemy trzy zmysły: wzrok, słuch, smak. Dziecko dopasowuje obrazki w zależności od tego, jakim zmysłem odbieramy dane zjawisko.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Niektóre zjawiska możemy odbierać wielozmysłowo, dlatego też można uzupełnić obrazki o podpisy, np. śpiew ptaków, smak pizzy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Układanka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klas 1, 2.
3. **Cele ćwiczenia:** rozpoznawanie figur geometrycznych, analiza wzrokowa.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plastikowe lub papierowe figury geometryczne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zadaniem uczniów jest ułożenie z wcześniej przygotowanych figur geometrycznych, np. domku Ali, budy psa Azora, robota itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty, trójkąty (również nietypowe, położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie).*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie na analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ukryte nazwy warzyw.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:** utrwalenie nazw warzyw, wspomaganie koncentracji, analizy wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty pracy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zadaniem uczniów jest ułożenie nazw warzyw z rozsypanki wyrazowej, np. ACHMEWRKA, KURBA, APRKAYP itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza – wychowanie do rozumienia i poszanowania przyrody ożywionej i nieożywionej.
8. **Ewentualne uwagi zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: orientacja w schemacie ciała i przestrzeni

1. Tytuł ćwiczenia: *Ukryty przedmiot.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą (klasa I SP).

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie świadomości kierunku w przestrzeni,
- kształtowanie zdolności do przenoszenia układów przestrzennych na płaszczyznę,
- usprawnianie pamięci ruchowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: dowolny przedmiot (np. zabawka samochód), arkusz papieru, flamaster.

5. Przebieg ćwiczenia: Dziecko za pomocą instrukcji słownej podawanej przez prowadzącego, odszukuje przedmiot. Przykład instrukcji: „Idź trzy kroki do przodu i skręć w lewo, cofnij się jeden krok...”. Dziecko powraca na miejsce i rysuje na papierze drogę, jaką przebyło w celu znalezienia przedmiotu. Na rysunku nie uwzględnia podawanych przez nauczyciela instrukcji, rysuje najprostszą drogę, jaką musiało przejść, aby znaleźć przedmiot.

Trudniejsza wersja ćwiczenia: Dziecko otrzymuje od prowadzącego plan, według którego będzie poszukiwało przedmiotu. Na plan naniesione są wszystkie istotne obiekty. Droga na planie, prowadząca do poszukiwanego przedmiotu, narysowana jest za pomocą strzałek.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja matematyczna – uczeń *wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*

8. Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji: Doskonalenie orientacji w schemacie ciała i przestrzeni nie może odbywać się według schematu „pracy stolikowej”. Jeśli dziecko ma trudności z wykonaniem pierwszej wersji ćwiczenia (szukanie przedmiotu według instrukcji), wówczas powtarzamy tę wersję przy uproszczonej instrukcji słownej (np. trzy kroki do przodu – jeden krok w lewo, dwa kroki w prawo itd.). Ostatnia wersja jest trudniejsza i powinna być przeprowadzona dopiero, gdy dziecko poprawnie wykona dwie wcześniejsze wersje.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: I. Sosin, *Terapia pedagogiczna uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się*, RAABE, Warszawa 2008.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Florkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Usprawnianie analizy i syntezy wzrokowej.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci w wieku przedszkolnym, z zaburzoną analizą i syntezą wzrokową.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie analizy i syntezy wzrokowej,
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** magnetofon, płyta z piosenkami, mozaika geometryczna.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Zabawa przy piosence, wyjaśnienie dzieciom jej przebiegu:
 - przy zwrotce piosenki dzieci podskakują w parach,
 - przy refrenie do słów „hop, hop” dzieci podskakują w miejscu, a do słów „la, la, la” dzieci klaszczą w dłonie.
 - Dzieci słuchają piosenki z magnetofonu i inscenizują jej treść ruchem:

*Zajączki, zajączki, zajączki,
skakały przez pola i łączki,
stały pod lasem i patrzą,
jak dzieci się bawią i skaczą.
A dzieci podały im rączki,
i z dziećmi skakały zajączki.
Hop, hop, la, la
Hop, la, la, hop, la
Hop, hop, la, la,
Hop, la, la, hop, la.*
 - Układanie kompozycji z podanych dzieciom figur geometrycznych (mozaika geometryczna).
 - Ćwiczenia relaksacyjne – dzieci są ptaszkami i wylatują ze swoich gniazdek, gdy nauczycielka pokazuje symbol słońeczka. Dzieci-ptaszki przykucają i chowają główki w skrzydełka, gdy nauczycielka pokazuje dzieciom symbol chmury deszczowej.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń potrafi śpiewać piosenki, uważnie słuchać.*
7. **Obszar podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym śpiewie, w tańcach i muzykowaniu;*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- *potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeńowe), aby rozróżnić i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Jolanta Bojarska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające percepcję słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Usprawnianie percepcji słuchowej w oparciu o zabawy dźwiękowe z bohaterami bajek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla dzieci w wieku przedszkolnym z zaburzoną percepcją słuchową.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie syntezy usłyszanych głosek,
 - dzielenie wyrazów na sylaby,
 - określanie kierunku źródła dźwięków.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** obrazki z postaciami bajek, magnetofon, płyta z odgłosami przyrody.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Zabawa kołowa *Leży sobie kamień*: Dzieci ustawiają się w kole. Jedno z nich wchodzi do środka. Razem recytują tekst: „Leży sobie kamień, pod kamieniem domek. Kto w tym domku mieszka?” – dziecko ze środka naśladuje głos wybranego zwierzęcia, a pozostali odgadują jego nazwę, np.: „hau, hau” – pies; „ko, ko” – kura; „sssss....” – wąż.
 - Nauczyciel rozkłada obrazki z postaciami z bajek. Wymienia imiona bohaterów, głosując je.
 - P-l-u-t-o
 - K-u-b-u-ś
 - K-a-cz-o-r
 - M-i-k-iDzieci układają pod każdym obrazkiem tyle kwiatków, ile sylab występuje w danym imieniu bohatera.
 - Słuchanie z taśmy odgłosów przyrody – szumu drzew, brzęczenia pszczoły, śpiewu ptaków, deszczu. Dzieci przyporządkowują odpowiednie obrazki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń potrafi ułożyć krótkie zdania, poprawnie dzieli wyrazy na sylaby.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń układa krótkie zdania, dzieli zdania na wyrazy, dzieli wyrazy na sylaby; wyodrębnia głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej; wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych, np. na polu, na łące, w lesie; potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeńowe), aby rozróżnić i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające analizę wzrokową i koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Uważne patrzenie*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** ćwiczenie dla uczniów z wadą wzroku
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie umiejętności koncentracji uwagi, usprawnianie percepcji wzrokowej
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** okno
5. **Przebieg ćwiczenia:** usiądź ze swoim uczniem wygodnie przy oknie i popatrz na niebo pokryte chmurami. Skup uwagę dziecka na chmurach, rozmawiaj z uczniem o zmiennych kształtach chmur, ich ruchu i barwie. Nie pozwól, aby uczeń się rozpraszał, nie pozwól mu kierować wzroku na inne obiekty, zachęcaj, aby opowiadał o tym, co widzi. Jeśli trzeba, pomóż mu dobierać odpowiednie słowa. Zachwycaj się tym, co mówi, okazuj duże zainteresowanie. Później poproś dziecko, aby narysowało oglądane przez siebie niebo.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** Rozwijanie koncentracji uwagi
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – tworzy wypowiedzi w formie ustnej
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** brak
9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane
10. **Imię i Nazwisko autora dostosowującego ćwiczeni:** Barbara Zwolakiewicz

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. Tytuł ćwiczenia: *W krainie głosek.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie może być wykorzystane dla uczniów klas pierwszych, mających problemy z wyróżnianiem głosek.

3. Cele ćwiczenia:

- wyodrębnianie głoski w nagłosie i wygłosie wyrazu,
- grupowanie obrazków, których nazwy zaczynają się lub kończą taką samą głoską,
- dobieranie obrazków w pary, których nazwy zaczynają się lub kończą taką samą głoską.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: obrazki do pary, plansza z obrazkiem, koperta.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Zabawa *Obrazki do pary*: Jedno dziecko wybiera obrazek, nie pokazuje go koledze. Podaje głoskę, jaką rozpoczyna się ten wyraz. Następnie drugie dziecko wyszukuje wśród swoich obrazków tego, który rozpoczyna się na podaną głoskę. Jeżeli zadanie zostanie poprawnie wykonane, dziecko zabiera dla siebie obydwie obrazki. Wygrywa ten, kto zbierze ich więcej.
- Domino obrazkowe: Dzieci dobierają się w pary. Otrzymują planszę z naklejonym obrazkiem i pustym chodniczkiem oraz kopertę z pozostałymi obrazkami. Dokładają obrazki wg zasady: nagłos i wygłos sąsiadujących obrazków musi być taki sam.

Przykładowe zestawy:

dom – motyl – lustro – ogórek – koza – ananas – ser – robot – tory,
pajac – cytryna – agrest – tygrys – sum – motyl – lustro – ogórek – kot,
ser – rak – kot – tygrys – sum – motyl – lustro – ogórek,
zegar – rak – kaktus – sum – małpa – agrest – tygrys,
rower – rak – kaktus – sum – motyl – latarka – agrest – tygrys,
robot – tygrys – ser – rak – kostka – ananas,
tort – tygrys – sum – motyl – lustro – ogórek – kostka – ananas.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: uczeń *zna określenia: wyraz, litera, głoska, zdanie, sylaba.*

7. Obszar podstawy programowej: uczeń *zna określenia: wyraz, litera, głoska, zdanie, sylaba; rozumie sens prostych historyjek (wspieranie obrazkami, gestami).*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak uwag.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Jolanta Bojarska.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: analiza i synteza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W lesie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci z oddziału „O”.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie percepcji wzrokowej,
 - usprawnianie koordynacji wzrokowej,
 - ćwiczenie spostrzegania na materiale konkretnym.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** obrazki pocięte na części dla każdego dziecka (wiewiórka z orzeszkiem, jeż, dzięcioł, sarna), wzór całych obrazków, arkusz papieru z namalowanym fragmentem lasu, klej, blok rysunkowy, nożyczki, rozsypanka literowa: L-A-S.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci układają obrazki z pociętych części: „wiewiórka z orzeszkiem w łapkach”, „jeż”, „dzięcioł”, „sarna” (dziecko mające trudności w ułożeniu obrazka z części, otrzymuje wzór całego obrazka).
 - Następnie przyklejają je na kartki z bloku rysunkowego (wielkość kartki z bloku wcześniej „dopasował” nauczyciel).
 - Dzieci przyklejają swoje zwierzątka na duży arkusz papieru z namalowanymi elementami lasu, a następnie z rozsypanki literowej układają i przyklejają napis „LAS”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji; wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne oraz kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisanie.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
edukacja polonistyczna:
 - w zakresie wspomagania rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne: dziecko wznosi konstrukcje z klocków i tworzy kompozycje z różnorodnych materiałów (np. przyrodniczych), ma poczucie sprawstwa („potrafię to zrobić”) i odczuwa radość z wykonanej pracy.
 - w zakresie kształtowania gotowości do nauki czytania i pisanie: dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisanie.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeśli dzieci mają problemy z ułożeniem obrazka z wielu części, można rozpocząć od ułożenia obrazka z 4, później z 6, 8, 10 itd. elementów.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: E. M. Skorek (red.) *Terapia pedagogiczna. Tom II. Zagadnienia praktyczne i propozycje zajęć*, Oficyna wydawnicza Impuls, Kraków 2005.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Florkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie usprawniające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W zagrodzie wiejskiej* (usprawnianie percepcji wzrokowej na materiale bezliterowym).
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie może być wykorzystane podczas pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym, z zakłóconym analizatorem wzrokowym.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie grafomotoryki,
 - ćwiczenie spostrzegawczości,
 - ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej,
 - kojarzenie obrazów wzrokowych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dwa kolorowe obrazki przedstawiające wiejskie podwórkę, czarno-biały obrazek *Zwierzęta z wiejskiego podwórka*, kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Wyszukiwanie zwierząt domowych ukrytych wśród innych zwierząt na obrazku, kolorowanie ich i nazywanie. Dziecko otrzymuje czarno-biały obrazek z różnymi zwierzętami, wyszukuje wśród nich zwierzęta domowe, koloruje je i nazywa.
 - Wyszukiwanie szczegółów różniących dwa obrazki i ich nazywanie. Dziecko otrzymuje dwa obrazki różniące się szczegółami. Nauczyciel mówi: „Powiedz, czym różnią się te dwa obrazki”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń potrafi uważnie patrzeć, wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach.*
7. **Obszar podstawy programowej:**

Dziecko:

 - *grupuje obiekty w sensowny sposób (klasyfikuje) i formułuje uogólnienia typu: to do tego pasuje, te obiekty są podobne, a te są inne,*
 - *wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych, np. na polu, na łące, w lesie,*
 - *potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeń), aby rozróżnić i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Bojarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wałkowanie ciasta.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klas 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** wspomaganie koordynacji psychoruchowej, zachęcanie do wyrażania emocji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dywan, koce.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Cała podłoga to wielkie ciasto, które należy rozwałkować. Dzieci kładą się na podłodze i turlają się najpierw w dowolnych kierunkach, następnie w rytm poleceń nauczyciela (w prawo, w lewo). Dzieci mogą zawijać się i turlać na kocu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie; w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych; uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
 - edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi,
 - wychowanie fizyczne – kształtowanie sprawności fizycznej dzieci,
 - edukacja zdrowotna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – koncentracja uwagi, analiza wzrokowo-ruchowo-słuchowa, rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Warzywa i owoce.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klasy 1.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie pracy rąk, dłoni, rozluźnienie napięcia mięśniowego, ćwiczenie funkcji wzrokowej, koordynacji wzrokowo-ruchowo-słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karta pracy – ilustracja: kosz warzyw i owoców ponumerowanych od 1 do 10, kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Zadaniem dzieci jest odnajdywanie warzyw i owoców ponumerowanych od 1 do 10, kolorowanie (wyklejanie, wydzieranie, wypełnianie plasteliną) poszczególnych pól (warzyw, owoców) na kolory rzeczywiste, np. jabłko – nr 1, cytryna – nr 2, pomarańcze – nr 3, groszek – nr 4, marchew – nr 5, pietruszka – nr 6, kapusta – nr 7, banan – nr 8, ziemniak – nr 9, dynia – nr 10. Ostatnim etapem ćwiczenia jest powtarzanie nazw owoców i warzyw oraz wykonanie gazetki klasowej przez uczniów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura; rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środkach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka); sprawnie liczy obiekty, wymienia kolejne liczebniki od wybranej liczby, także wspak, zapisuje liczby cyframi; rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
 - edukacja plastyczna w zakresie ekspresji przez sztukę,
 - edukacja matematyczna w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych,
 - edukacja polonistyczna w zakresie umiejętności czytania i pisania,
 - edukacja przyrodnicza w zakresie rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** modyfikacja różnych ćwiczeń z zakresu stymulacji polisensorycznej.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające usprawnianie percepcji słuchowej

1. Tytuł ćwiczenia: *Wesoła choinka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie jest zalecane głównie dla uczniów (klasy III) z zaburzoną percepcją słuchową, ale może okazać się przydatne w pracy z uczniami z upośledzeniem lekkim lub obniżoną normą intelektualną.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie percepcji słuchowej,
- rozpoznawanie dźwięków z najbliższego otoczenia,
- różnicowanie dźwięków z najbliższego otoczenia,
- analiza wyrazów 2- i 3-sylabowych,
- synteza wyrazów 2- i 3-sylabowych,
- wyodrębnianie głósłki w nagłosie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: płyty (lub kasety) z nagraniami odgłosów z otoczenia (piosenka *Wesoła choinka*), przedmioty dźwiękotwórcze (trójkąt, pojemnik z kaszką i z wodą, styropian), emblematy (dni tygodnia, pory roku), kartoniki z ilustracjami, rozsypanka sylabowa.

5. Przebieg ćwiczenia:

Wyklaskiwanie sylab wg ustalonego schematu i melodii:

Wi – tam was dzie – ci
Wi – ta – my pa – nią

Dzieci otrzymują od nauczyciela kartoniki z nazwami dni tygodnia. Układają je w kolejności zgodnej z pytaniami nauczyciela:

Jaki dziś jest dzień?

Jaki dzień był wczoraj?

Jaki dzień będzie jutro?

Jak nazywa się pierwszy (ostatni) dzień tygodnia?

Nazwa którego dnia zaczyna się na głósłkę „P”?

Nazwa którego dnia rozpoczyna się na tę samą głósłkę?

(Uczniowie sprawdzają, czy kartoniki mają na odwrotnych stronach ten sam kolor).

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Następnie uczniowie wygrywają nazwy pór roku z podziałem na sylaby – przy pomocy różnych przedmiotów kojarzących się z daną porą roku:

Wio – sna trójkąt,
La – to..... pluskanie wodą,
Je – sień..... stukanie kasztanem,
Zi – ma skrzypienie styropianem.

Uczniowie po wykonaniu zadania kładą się na dywanie, słuchają odgłosów z płyty CD (lub kasety magnetofonowej), rozpoznają je i nazywają (odgłos wody płynącej z kranu, wirującej pralki, odkurzacza, trzepanie dywanu, „Mikołajkowy dzwonek”). Elementem wzbogacającym lekcję będzie z pewnością skojarzenie usłyszanych odgłosów z przedświąteczną krzątaniem i nawiązanie do nadchodzących Świąt Bożego Narodzenia.

W kolejnej fazie ćwiczenia dzieci słuchają piosenki: *Wesoła choinka* – ich zadaniem jest zapamiętanie nazw zabawek wiszących na choince, a następnie sformułowanie odpowiedzi na pytania:

- Czym jest piosenka?
- Co wisi na gałązce?
- Jakie owoce wiszą na gałązce?
- Ile ich jest?
- Co jest przy jabłuszku?
- Jak wygląda pajac?
- Jak wygląda kaczuśka?

(Dla ułatwienia treść piosenki może być ilustrowana – jeżeli jest taka potrzeba, nagranie można odtwarzać kilka razy).

Po zabawie słuchowej uczniowie wykonują ćwiczenia werbalne. Mają przed sobą rozłożone etykiety i obrazki np.:

JA	BŁU	SZKO
----	-----	------

PA	JAC
----	-----

KA	CZU	SZKA
----	-----	------

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

CHO	IN	KA
-----	----	----

PIE	KARZ
-----	------

Ich zadaniem jest:

- podział podanych wyrazów na sylaby z klaskaniem, zaznaczaniem na etykietce i z rozcinaniem etykietek,
- wyszukiwanie sylab z rozsypani,
- wyszukiwanie innych wyrazów na podaną sylabę,
- łączenie sylab w wyrazy,
- wyodrębnienie głoski w nagłosie,
- wyszukiwanie innych wyrazów na podaną głoskę.

Następnie uczniowie rysują choinkę w powietrzu, na kartce i po śladach, łącząc punkty i słuchając piosenki. W nagrodę za bardzo dobrą pracę na zajęciach ozdabiają choinkę wg własnego uznania kolorowymi naklejkami świątecznymi (w punkcie kulminacyjnym ćwiczenia można zorganizować wystawkę prac dzieci).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwijać i przekształcać spontaniczną motywację poznawczą w motywację świadomą, przygotowywać do podejmowania zadań wymagających systematycznego i dłuższego wysiłku intelektualnego i fizycznego, prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiadania się i czytania i pisanu uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.*

7. Obszar podstawy programowej:

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: naukę poprawnego i swobodnego wypowiadania się, pisanie i czytania ze zrozumieniem, rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego.

(...) Nauczyciele tworzą warunki do nabywania następujących umiejętności: planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią coraz większej odpowiedzialności.

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmierzają do tego, aby uczniowie w szczególności: znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego (w wymiarze intelektualnym).

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: E. Chmielewska, *Zabawy logopedyczne i nie tylko. Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Kielecka Oficyna Wydawnicza MAC, Kielce 1996; I. Czajkowska, K. Herda, *Zajęcia korekcyjno- kompensacyjne w szkole*, WSiP, Warszawa 2005.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Agata Baranek-Wiecha.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: doskonalenie umiejętności koncentracji uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Wesoły klaun.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci ze słabą koncentracją uwagi.

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- reaguje na dany sygnał,
- uważnie obserwuje i nazywa zauważone zjawiska,
- działa wg podanej przez nauczyciela instrukcji,
- odwzorowuje rysunek przy pomocy kalki,
- absorbuje się wykonywaną czynnością i stara się doprowadzić ją do końca.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartony z sylabami, folia aluminiowa, miseczki, kartki papieru, kalka, kredki, lustra, konfetti.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci maszerują w kole (marsz z wysokim unoszeniem kolan). Na sygnał nauczyciela (podniesienie kartonu z napisaną sylabą) dzieci wykonują klaśnięcie i wspólnie odczytują sylabę. Następnie nauczyciel rozdaje dzieciom miseczki i folię aluminiową. Dzieci zgniatają z folii małe kuleczki w takt melodii i wrzucają je do swoich misek. Zabawa polega na jednorazowym wydmuchiowaniu z miseczki wszystkich kulek. Komu się to uda, zostaje zwycięzcą. Po zabawie z kulkami uczniowie otrzymują kalkę kreślarską w celu dokładnego skopiowania sznura koralu (liczba koralu jest uzależniona od zakresu liczbowego grupy). Po skopiowaniu uczniowie wykonują polecenia nauczyciela (są one wydane tylko raz):

- „Pokoloruj czerwoną kredką drugie kółko”.
- „Czwarte kółko niech jest zielone”.
- „Pierwsze pokoloruj na swój ulubiony kolor” itp.

Po skończonym ćwiczeniu uczniowie dobierają się w pary. Każda para ma przed sobą lusterko i konfetti – 5 kolorowych kropeczek (na dziecko). Kolorowe kropeczki dzieci nakleją sobie nawzajem w różnych częściach twarzy. Muszą one, spoglądając w lustro, określić położenie i kolor kropeczek na twarzy. Na zakończenie zajęć nauczyciel żegna się z grupą poprzez puszczenie iskierki.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: rozwijać poznawcze możliwości uczniów, tak aby mogli oni przechodzić od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego rozumienia świata; rozbudzać i rozwijać wrażliwość estetyczną i moralną dziecka oraz jego indywidualne zdolności twórcze; stwarzać warunki do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych; stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. Obszar podstawy programowej:

(...) Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności:

- *efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie obowiązujących norm;*
- *skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, przygotowania do publicznych występów.*

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Czajkowska I., Herda K., *Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole*, WSiP, Warszawa 2005; Gąsowska T., Pietrzak-Stępkowska Z., *Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudność w czytaniu i pisaniu*, WSiP, Warszawa 1994.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Agata Baranek-Wiecha.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Widziałem, pamiętam.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - stymulowanie procesów poznawczych: spostrzegania, uwagi, pamięci;
 - doskonalenie umiejętności koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne:** ilustracje przedstawiające wiejskie podwórkę, ilustracje zwierząt hodowlanych.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kole. Przed nimi leży ilustracja przedstawiająca wiejskie podwórkę oraz ilustracje zwierząt hodowlanych. Nauczyciel rozpoczyna ćwiczenie, mówiąc np.: „Na wiejskim podwórku widziałem kurę” i nakleja rysunek kury na ilustrację podwórka. Następnie mówi dziecko: „Na wiejskim podwórku widziałem kurę i krowę”, wskazuje kurę, wybiera rysunek krowy i nakleja w wybranym miejscu. Kolejne dziecko mówi: „Na wiejskim podwórku widziałem kurę, krowę i świnię”, wskazuje kurę, krowę, wybiera rysunek świni i nakleja. Zabawa trwa dopóki wszystkie zwierzęta nie znajdą się na podwórku wiejskim. Na koniec zabawy wszyscy uczestnicy zabawy wskazują na zwierzęta i mówią: „Na wiejskim podwórku widziałem kurę, krowę, świnię” itd. Po zakończonej zabawie dzieci zawieszają ilustrację wiejskiego podwórka na tablicy korkowej.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wymiana nazwy zwierząt hodowlanych, które można spotkać na wsi; słuchanie ze zrozumieniem.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza – uczeń rozpoznaje zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, gospodarstwo wiejskie, sad i ogród.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można wcześniej wykonać (wraz z dziećmi) makietę podwórka wiejskiego i figurki zwierząt z plasteliny (z masy solnej). Wtedy dzieci zamiast ilustracji układają figurki na makiecie.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Marta Bogdanowicz, *Metoda Dobrego Startu*, WSiP, Warszawa 2004.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. Tytuł ćwiczenia: *Wilk i owca*.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla dzieci 8-letnich i starszych z problemami emocjonalnymi oraz niedostosowaniem społecznym, którego przejawem są: nadpobudliwość, niepowodzenia szkolne, trudności w nawiązywaniu więzi koleżeńskich, czy zachowania agresywne.

3. Cele ćwiczenia:

- dostarczenie przykładów sytuacji edukacyjnych, podczas których dzieci mogą wyrazić zarówno swoją agresję, jak i przyjazne uczucia,
- stworzenie sytuacji uczenia się przez przeżywanie,
- kształcenie umiejętności słuchania aktywnego i biernego w kontaktach społecznych,
- kształtowanie rozumienia mowy niewerbalnej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: ilustracje zwierząt, sala lekcyjna.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel mówi do uczniów: „Bawimy się w grę *Wilk i owca*. Będziecie naśladować różne zwierzęta, które czasami popadają w konflikt. Najpierw wyobraźcie sobie, że zamieniacie się w wilka (nauczyciel pokazuje ilustrację wilka). Wiecie, że jest to silne zwierzę. Jest on prawie taki jak owczarek i ma ostre zęby. Potrafi wyć, warczeć i szczerzyć zęby. Chodzi miękkimi i sprężystymi krokami. Wyobraźcie sobie teraz, że jesteście sforą polujących wilków. Biegajcie wkoło i wydawajcie różne dźwięki. Wyglądajcie zwierząt, na które moglibyście zapolować (1 min). Teraz zatrzymajcie się i wyście jak wilki, które są głodne (15 s). Bądźcie rozdrażnieni i źli. Warczcie na inne wilki, które wchodzi wam w drogę. Szczercie zęby na inne wilki, nie dotykając ich jednak (1 min). Rozejdźcie się teraz. Zatrzymajcie się i otrząśnijcie się (15 s).

Zamieńcie się teraz w jagnięta (nauczyciel pokazuje ilustrację). Jagnię jest młodą owcą, która jest ciekawska i trochę strachliwa. Czy wiecie, jakie dźwięki wydają owce? Bądźcie teraz stadem jagniąt, które żwawo skaczą między sobą, obwąchujcie inne owce i szturchajcie je delikatnie głowami. Meczcie przy tym (1 min). Zatrzymajcie się na chwilę. Zauważacie w pewnej odległości dużego psa, który groźnie na was patrzy. Krzyczcie tak, jak robią to owce, kiedy się boją i zbliżcie się do siebie (1 min). Rozejdźcie się, zatrzymajcie się i otrzępcie się (15 s).

Zamieńcie się w rekina (nauczyciel pokazuje ilustrację). Jest on wielką rybą, ma ogromny pysk i ostre zęby. Pływa bezgłośnie w wodzie w poszukiwaniu zdobyczy. Bądźcie rekinem i pływajcie w wodzie. Otwierajcie szeroko pyski jak prawdziwy rekin. Wyobraźcie sobie małe ryby, które uciekają przed wami w wodzie. Płyńcie za nimi i próbujcie je złapać. Nie wchodźcie jednak w drogę innym rekinom (1 min). Wyobraźcie sobie, że połknęliście przynętę z wielkim hakiem i wisicie na linie łowcy rekinów. Brońcie się przed wciągnięciem na statek (15 s). Teraz przerwijcie linę silnym pociągnięciem i pływajcie dalej (15 s). Zatrzymajcie się i trochę otrząśnijcie się (15 s).

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Zamieńcie się złotą rybkę. Złote rybki mają mały pyszczek i w odróżnieniu od rekinów są bardzo łagodnymi rybami. Pływajcie więc jak złote rybki w stawie i ciescie się słońcem, które przebija się przez wodę. Nagle słyszycie dzwonek właściciela stawu, który karmi zawsze chlebem złote rybki. Zbierzcie się na środku stawu i chwytajcie kawałki chleba (30 s). Rozejdźcie się zatrzymajcie się i otrząśnijcie.

Zamieńcie się w jastrzębia. Jest to drapieżny ptak z ostrym dziobem, szerokimi, mocnymi skrzydłami i ostrymi szponami. Bądźcie jastrzębiem, latajcie wysoko i szukajcie zdobyczy. Wydajcie okrzyk jak w czasie polowania (30 s). Lądujcie na gałęzi wysokiego drzewa i uderzajcie skrzydłami. Odpocznijcie chwilę i obserwujcie otoczenie (30 s). Znowu się zatrzymajcie i otrząśnijcie się (15 s).

Zamieńcie się w kaczkę. Biegajcie jak kaczki na wsi. Kołyszcie się tak jak one i wydawajcie podobne dźwięki (15 s). Zbliży się do was szczekający pies. Wydajcie z siebie okrzyk przerażenia, unieście się w powietrze i lećcie do pobliskiego jeziora (15 s) wylądujcie na jeziorze i spróbujcie znaleźć coś do jedzenia (15 s). Wyobraźcie sobie, że jest jesień i lećcie kluczem do Afryki. Jedna kaczka leci na początku, za nią dwie, dalej trzy w jednym rzędzie. Zróbcie kilka rund (30 s). Rozejdźcie się (15 s).

Teraz będziemy odgrywać krótkie historie o zwierzętach. Wybierzcie sobie partnera, z którym chcielibyście się bawić. Mniejszy z was będzie wilkiem, a większy owcą. Nie rozmawiajcie ze sobą. Co stanie się, gdy wilk i owca się spotkają (30 s). Przerwijcie teraz i zamieńcie się rolami.

Następnie dzieci wchodzi w rolę złotej rybki i rekina, kaczki i jastrzębia. Po zakończeniu zabawy uczniowie z nauczycielem rozmawiają o tym, co im się podobało w tej zabawie.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń umie rozpoznać i nazwać podstawowe emocje u siebie i innych osób – rozwija empatię; potrafi wyrazić emocje za pomocą mimiki, gestów i ruchów całego ciała; poszerza słownik bierny i czynny o wyrażenia nazywające i opisujące emocje.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *edukacja polonistyczna – uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego. Edukacja społeczna: współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** *Zaletą ćwiczenia jest fakt, że dzieci bawiąc się, mogą wyrażać całą gamę uczuć od przyjaznych do agresywnych (sprzyjają temu także rozmaite gry ciała).*
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Klaus W. Vopel, Gry i zabawy interakcyjne, Jedność, Kielce 2009.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – koncentracja uwagi, analiza słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Winnetou i... rzeczowniki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie koncentracji uwagi, analizy słuchowej, motywowanie do nauki i aktywności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie mają głowy położone na ławkach (oparte na rękach, oczy zamknięte). Winnetou (jeden z uczniów) skrada się cicho i staje za wybraną przez siebie osobą. Musi ona wstać, gdy usłyszy „Winnetou za tobą”. Winnetou każe wymienić np. 3 rzeczowniki. Jeśli dziecko je wymieni, przejmuje rolę Winetou, jeśli nie – po klasie chodzi ten sam uczeń, aż znajdzie następcę (w ćwiczeniu można wykorzystać inne części mowy).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie; w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych; obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
 - edukacja polonistyczna – w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka,
 - edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Zgórecka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Woreczek z literami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla dzieci 6–7-letnich, u których percepcja słuchowa jest prawidłowa, lecz wymaga stymulacji oraz dzieci, u których rozwój funkcji słuchowych przebiega wolniej lub jest zaburzony.
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnienie percepcji słuchowej poprzez ćwiczenia słuchu fonemowego oraz analizy sylabowej i głoskowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** woreczek z szablonami liter.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Prowadzący przygotowuje woreczek z szablonami liter. Dziecko losuje jedną literę, głośno ją odczytuje i w ciągu jednej minuty – wypowiada z podziałem na sylaby jak najwięcej słów rozpoczynających się głoską odpowiadającą wylosowanej literze. Każdy uczestnik zabawy powinien przynajmniej raz wylosować literę. Zwycięzcą zostaje ta osoba, która w ustalonym czasie wymieni najwięcej słów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *doskonalenie umiejętności podziału wyrazów na sylaby, doskonalenie umiejętności analizy słuchowej wyrazów, utrwalenie znajomości liter i głosek, bogacenie słownictwa.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *zna litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty. Posługuje się ze zrozumieniem określeniami: głoska, litera (słowo), sylaba, wyraz, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Anna Tańska-Mrowiec, Iwona Pojmaj, *Zabawy słuchowe.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, analiza słuchowa, ćwiczenia grupowe

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wprawki pantomimiczne.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzoną koordynacją psychoruchową i koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie analizy słuchowej,
 - wdrażanie do umiejętności koordynacji psychoruchowej,
 - rozwijanie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** wcześniej przygotowane historyjki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Prezentowana zabawa wymaga ciszy i koncentracji uwagi. Nauczyciel zaprasza dzieci do inscenizowania różnych scenek rodzajowych, np.: „przechodzimy ostrożnie po oblodzonej kładce, wspinamy się na wysoką skałę, chodzimy po kamieniach, dekorujemy tort, omijamy kałuże” itp. Doskonałe są zabawy, w których dorosły opowiada historyjkę, a dzieci wykonują określone ruchy, np.: „W niedzielę rodzina misiów wybrała się do parku na wycieczkę rowerową (leżąc na plecach wykonujemy rowerek). Nagle ukazała im się stroma górką, więc musieli się rozpędzić (szybkie pedałowanie), pod koniec było im ciężko, więc musieli mocno naciskać na pedały (powolne ruchy), ale znaleźli się szczyt, gdzie zsiadli z rowerów i rozpalili ognisko. Misie ogrzały sobie łapki (rączki kierujemy w stronę „ogniska”), zjadły upieczone kiełbaski, posprząтали po sobie (sprzątanie papierków, gaszenie ogniska) i zjechali szybko z góry na pazurki – prosto do domu”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uważne słuchanie wypowiedzi i korzystanie z przekazywanych informacji, udział w zabawach.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji*; w zakresie sportów całego życia i wypoczynku – uczeń *bierze udział w zabawach, mini-grach i grach terenowych, zawodach sportowych, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy, koordynacja ruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wspólne wstawanie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów bez ograniczeń wiekowych i ilościowych (najlepiej parzysta liczba).
3. **Cel główny ćwiczenia:** ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczestnicy zabawy dobierają się parami i rozpraszają po całym pomieszczeniu. Ustawiają się plecami do siebie i chwytają pod ramiona. W tej pozycji próbują usiąść, a potem wstać. Nie wolno im używać rąk do podparcia się. Czas – ok. 2 min na każde ćwiczenie. Kiedy uczestnikom uda się wykonać to zadanie w parach, dobierają sobie drugą parę. Stają do siebie tyłem i chwytają się w czwórkę pod rękę, znów próbując usiąść, a potem wstać bez używania rąk. Następnie dobierają sobie kolejną parę i próbują wykonać ćwiczenie w szóstkę...
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie nie jest łatwe, zwłaszcza dla młodych uczestników. Należy zadbać więc o to, aby miła zabawa nie przerodziła się w kotłownisko ciał. Początkowo można skupić uwagę na rozgrzewających ćwiczeniach w parach, a dopiero z czasem przejść do trudniejszych wariantów i zwiększenia liczby uczestników w grupach.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Skarbnica zabaw. Ponad 650 zabaw na różne okazje*, opr. D. Stark, JEDNOŚĆ, Kielce 2007.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marzena Musielak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy, ćwiczenia dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wstańmy razem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla każdej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:** kształcenie umiejętności zgodnej współpracy z partnerem w zabawie, doskonalenie umiejętności komunikacji z rówieśnikiem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dywan, materac.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci łączą się w pary dobrowolnie lub w ustalony sposób. Dwoje uczestników dotyka się plecami i łapie się pod ramiona. Potem siadają na podłodze i wyciągają nogi – muszą teraz się podnieść. Wygrywa para, która zrobi to najszybciej i utrzyma równowagę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *poznawanie reguł współżycia i współdziałania w społeczności szkolnej, kształcenie umiejętności współdziałania w różnych sytuacjach w celu osiągnięcia wspólnego celu, poznawanie zasad bycia dobrym kolegą.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Aleksandra Dobrzyńska, Małgorzata Jurga, *Gry i zabawy na lekcji. Propozycje do wykorzystania w klasach 1–3*, G&P, Poznań 2001.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Żugaj.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wstążka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Jest to ćwiczenie indywidualne.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształcenie koordynacji psychoruchowej,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - rozwijanie umiejętności manualnych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** wstążka o długości 20 cm i szerokości 2–3 cm.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dziecko, siedząc na podłodze, chwyta kciukiem i palcem wskazującym lewej dłoni jeden z końców wstążki. Wstążka wisi przytrzymywana palcami lewej ręki. Dziecko napina wstążkę, przesuwając palce prawej dłoni od punktu uchwytu po drugi koniec wstążki. Kiedy wstążka jest napięta, dziecko puszcza jej lewy koniec – prawa dłoń przytrzymuje wstążkę. Jednocześnie śledzi wzrokiem ruch palców po wstążce (kilkukrotne powtórzenie). Następnie powtarza ćwiczenie z zamkniętymi oczami. Skupia uwagę na kontakcie palców ze wstążką, na miękkości i lekkości materiału oraz na tym, co odczuwa, głaszcząc materiał. Korzystając z pomocy prawej ręki, powoli owija wstążką palec wskazujący lewej dłoni. Gdy palec jest już owinięty, dziecko może stopniowo odwijać z niego wstążkę prawą ręką albo potrząsać lewą dłonią tak, by wstążka odwinęła się sama (powtarza kilkakrotnie ćwiczenie – należy równocześnie ćwiczyć obydwie ręce). Następnie zamyka oczy i utrwała wykonywane ruchy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wyprowadzanie kierunków od siebie i innych osób; określanie położenia obiektów względem obranego obiektu; orientacja na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki) – *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie stymulacji polisensorycznej, koncentracji uwagi, nazywania własnych wrażeń

1. Tytuł ćwiczenia: *Wycieczka do parku – park jako ekosystem.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów klasy III.

3. Cele ćwiczenia:

- zwracanie uwagi na różnorodność roślin i bogactwo gatunków drzew,
- uświadomienie uczniom, iż drzewa jednego gatunku różnią się od siebie, mają własne cechy,
- kształtowanie umiejętności poznawania świata zmysłami innymi niż wzrok,
- kształtowanie umiejętności nazywania własnych wrażeń powstałych w wyniku obcowania z przyrodą.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki papieru śniadaniowego lub biała kalka, kolorowe kredki świecowe, chustka, makieta lasu z elementami ruchomymi.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci wybierają losowo kolorowe znaczki, według których dzielą się na grupy. Każda z grup nie powinna liczyć więcej niż 5 osób (przy wyborze grup powinien panować spokój). Każda grupa ma napisane na jesiennych liściach, co powinna obserwować podczas spaceru alejkami w parku:

- 1 grupa obserwuje ściółkę (zwraca uwagę na jej zawartość, gromadzi próbki),
- 2 grupa obserwuje runo (roślinność, zwierzęta),
- 3 grupa obserwuje podszyt...
- 4 grupa obserwuje wysokie drzewa...

Zabawa *Spotkanie z drzewem*: Dzieci chodzą między drzewami, dotykają pnia danego drzewa dłonią, gładzą, dotykają policzkami, wachają korę, a następnie odrysowują korę na kartce papieru (kartka położona na pniu drzewa, boczną płaszczyzną kredki świecowej – dzieci muszą zamalować całą płaszczyznę tak, aby powstała „fotografia” kory). Uczniowie obejmują pień ramionami, porównują grubość pni, zastanawiając się przy tym, ile dzieci trzeba, żeby objąć pień, czy drzewa mają taką samą grubość, korę, takie same liście itp. Następnie chętnemu dziecku, mającemu zaufanie, nauczyciel zawiązuje oczy, podprowadza go do drzewa i zapoznaje z nim jak z przyjacielem (drogę może wskazywać słownie grupa, a nauczyciel – asekurować dziecko). Można podpowiedzieć dziecku, jak powinno poznać nowego przyjaciela:

- Poznaj zapach drzewa
- Obejmij go ramionami.
- Dotknij kory, sprawdź, jaka jest.
- Zwróć uwagę, czy coś rośnie na dole pnia itp.

Następnie przemieszczamy dziecko trochę dalej, obracamy nim, by straciło orientację. Odwiązujemy oczy i prosimy, żeby rozpoznał drzewo, z którym się zaprzyjaźnił. Uczeń je bada i opowiada o swoich doświadczeniach. Do zabawy można zaangażować więcej dzieci, wykorzystując zabawę ciepło-zimno.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Po powrocie do klasy każda grupa prezentuje własne obserwacje danej warstwy lasu. Stworzenie makiety przestrzennej poprzez dokładanie elementów przez każdą grupę będzie znakomitą zwieńczeniem lekcji.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwijać umiejętności dziecka poznawania siebie oraz otoczenia rodzinnego, społecznego, kulturowego, technicznego i przyrodniczego dostępnego jego doświadczeniu; rozbudzać i rozwijać wrażliwość estetyczną i moralną dziecka oraz jego indywidualne zdolności twórcze; tworzyć warunki do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych; stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie.*

7. Obszar podstawy programowej:

Szkoła w zakresie nauczania zapewnia uczniom w szczególności: rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych itp.), przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie.

(...) Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności: skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, przygotowania do publicznych wystąpień, efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie mogą odpowiedzieć na dodatkowe pytania prowadzącego:

- Co was bawiło?
- Co było dla was nieprzyjemne?
- Czy coś was zraniło?
- Jak się teraz czujecie?
- Czy wszystkie drzewa są takie same? A jacy są ludzie?

Otwartość, jaką można przy tym ćwiczeniu osiągnąć jest duża. Szczególnie istotna jest współpraca w grupie, komunikacja pomiędzy jej członkami, a także uświadomienie dzieciom, że nie jesteśmy tacy sami, każdy z nas jest inny.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane – stosowanie w nauczaniu metod i technik aktywizujących.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Agata Baranek-Wiecha.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza słuchowa, analiza wzrokowa, ćwiczenia indywidualne

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wzrokowe rozpoznawanie kierunku ułożenia strzałek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie analizy wzrokowej i słuchowej,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - uczenie rozpoznawania kierunków.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kilkanaście strzałek w różnym kierunku.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel mówi do ucznia: „Pokaż mi te strzałki, które są skierowane w prawą stronę”. Wcześniej warto wydrukować na kartce kilkanaście strzałek w różnym kierunku (w górę, w dół, w prawo, w lewo, skośnie w lewy górny róg, skośnie w prawy dolny róg itp.).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wyprowadzanie kierunków od siebie i innych osób; określanie położenia obiektów względem obranego obiektu; orientacja na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci (w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki) – *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Elżbieta Kłos.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawa matematyczna.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie sprawności liczenia pamięciowego,
 - kształtowanie umiejętności pogłębiania wiary we własne możliwości,
 - zachęcanie do aktywności i rywalizacji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartoniki z zapisanymi działaniami z niewiadomą (np. $80 + \dots = 100$; $3 \times \dots = 12$, itp.), karteczki, ołówki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel podnosi karteczki z zapisanymi działaniami z niewiadomą. Uczniowie zapisują na swoich karteczkach wyniki i również je podnoszą. Po każdym działaniu nauczyciel zapisuje, który uczeń był najszybszy i wykonał obliczenie bezbłędnie (można później nagrodzić zwycięzcę).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie podstawowych pojęć matematycznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *dodaje, odejmuje liczby w zakresie 100; podaje z pamięci iloczyny i ilorazy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Katarzyna Grodzka, Maria Frindt, *Gra w kolory*, wyd. JUKA, 2010.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi – ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych oraz dla uczniów z wadą słuchu

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawa w szukanie dźwięków.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów: nadpobudliwych, z wadą słuchu, mających problemy ze skoncentrowaniem uwagi na zadaniu.
3. **Cele ćwiczenia:** ćwiczenie słuchu, wydłużenie czasu koncentracji na zadaniu u dzieci nadpobudliwych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** ćwiczenie nie wymaga żadnych środków dydaktycznych.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Wprowadzamy dzieci do pustego pomieszczenia, w którym otwieramy okno. Siadamy, zamykamy oczy i wsłuchujemy się w dźwięki otoczenia. Następnie dzieci dzielą się swoimi spostrzeżeniami dźwiękowymi. Dochodzimy do wniosku, że dźwięki są wszędzie (jako przykład można przywołać bicie serca koleżanki lub kolegi).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalne i niewerbalne.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Możemy skierować uwagę dzieci na określone grupy dźwięków, np.: „Wsluchajcie się w odgłosy ulicy, odgłosy przyrody, odgłosy płynące z waszego ciała” itp.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Monika Bednarska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć, analizę wzrokową oraz biegłość w liczeniu i sprawność rachunkową

1. Tytuł ćwiczenia: *Zabawa z liczbami.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie zalecane jest dla całej klasy trzeciej.

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- dopasowuje do siebie pasujące liczby,
- utrwała zapis słowny liczb,
- odczytuje liczby zapisane słownie,
- układa liczby rosnąco lub malejąco,
- określa liczbę jedności i dziesiątek w danej liczbie,
- uczy się zaradności w sytuacjach trudnych.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartoniki z zapisem słownym i cyfrowym liczb od 10 do 100.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel rozdaje wszystkim dzieciom po jednej kartce z liczbami od 10 do 100, zapisanymi za pomocą cyfr lub słownie. Na każdej kartce jest zapis tylko jednej liczby. Każda kartka ma swoją pasującą parę. Dzieci szukają pasujących do siebie liczb i łączą się w pary. Następnie nauczyciel prosi, aby wszystkie pary ustawiły się w kolejności od najmniejszej do największej według wartości liczb. Dzieci w ustalonej kolejności – rosnącej lub malejącej – czytają swoje liczby i określają liczbę jedności i dziesiątek, np. liczba 59 ma 9 jedności i 5 dziesiątek.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształcenie czynności wykorzystywanych w liczeniu i sprawności rachunkowej.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja matematyczna: uczeń *liczy w przód i w tył od danej liczby po 1, porównuje dowolne liczby.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: *Przewodnik metodyczny. Scenariusze zajęć, klasa 3, semestr I, wyd. Juka, scenariusz nr 3.*

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawa ze smakami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy uczniów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poszerzanie repertuaru nazw emocji poprzez skojarzenia smakowe,
 - rozwijanie poznawczych kompetencji uczniów,
 - stwarzanie warunków do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tablice demonstracyjne *Alfabet emocji*, cebula, cytryna, grejpfrut, kostki cukru, sól.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje różne produkty, np.: cytrynę, grejpfruta, kostki cukru, sól, cebulę. Zadaniem uczniów (mają zawiązane oczy) jest ich rozpoznanie za pomocą różnych zmysłów. Po zabawie wstępnej uczniowie smakują każdy produkt, określając uczucia, jakie w nich budzi. Nauczyciel zadaje dzieciom pytania: „Jaką minę zrobiliście po spróbowaniu każdego z tych produktów?”, „Obejrzyjcie miny swoich kolegów podczas próbowania tych produktów”, „Z jakimi uczuciami kojarzą się wam te smaki?”. W fazie następnej nauczyciel rozkłada przed dziećmi tablice demonstracyjne i prosi, aby wskazały zdjęcia odpowiadające uczuciom, jakie towarzyszyły im podczas próbowania różnych produktów (na razie pojedynczo). Następnie dzieci eksperymentują – nauczyciel pomaga im pytaniami: „Z jakimi uczuciami kojarzy się wam smak cytryny połączony ze smakiem cukru?”, „Wymyślcie własne mieszanki smakowe, nazwijcie emocje, które się z nimi kojarzą i wskażcie je na tablicach”. Nauczyciel może również nawiązać do porównań, jakie funkcjonują w mowie potocznej, np.: „Jesteś skwaszony jak cytryna”. Dzieci mogą również tworzyć własne porównania z wykorzystaniem skojarzeń na temat smaków różnych produktów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *odnosić się do praktyki zdobytej wiedzy i doświadczeń, uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy (...). Nauczyciele tworzą warunki do nabywania następujących umiejętności: rozwiązywania problemów w sposób twórczy, odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można stworzyć ćwiczenia analogiczne, dobierając inny zestaw produktów smakowych.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** mgr Agata Baranek-Wiecha.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy

1. Tytuł ćwiczenia: *Zabawy integracyjne na powitanie.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Ćwiczenie jest zalecane dla całej klasy.

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie umiejętności wzajemnego dzielenia się własnymi doświadczeniami i przeżyciami,
- rozwijanie wyobraźni i twórczego myślenia,
- doskonalenie umiejętności współdziałania w zespole.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: brak.

5. Przebieg ćwiczenia:

Siedzieć bez krzesła – uczniowie poruszają się w rytm muzyki w dowolnych kierunkach. Gdy muzyka ucichnie, uczestnicy muszą jak najszybciej dobrać się parami. Jedno dziecko musi przykucnąć, tworząc w ten sposób prowizoryczne krzesło, drugie przysiadła na jego kolanach. Para, która wykonała to zadanie jako ostatnia, odpada. Zabawa jest kontynuowana do momentu, aż pozostanie tylko jedna para.

Ja też – uczniowie stają w luźnym kole. Jedno z dzieci wchodzi do środka i jest pierwszym prowadzącym. Przez chwilę uczeń obserwuje wszystkie osoby. Wybiera jedną wspólną cechę (wyglądu, charakteru), którą zauważył u kilku uczestników. Nie zdradzając szczegółów, zaczyna wywoływać osoby z tą cechą i prosi, aby stanęły obok niego. Zadaniem pozostałych dzieci jest odgadnięcie, co stojący mają ze sobą wspólnego. Kto pierwszy poda prawidłowe rozwiązanie, zostaje nowym prowadzącym.

Znajdowanie równowagi w kole – uczestnicy ustawiają się w kole, chwytają się za ręce i odliczają po kolei do dwóch. Jeśli liczba jest nieparzysta, do zabawy powinien włączyć się nauczyciel. Uczniowie starają się stanąć sztywno, tak aby plecy i nogi tworzyły jedną linię. Następnie wszystkie „jedyńki” wychylają się powoli do przodu do środka koła. W tym samym czasie dwójki wychylają się do tyłu. Potem następuje zmiana.

W podsumowaniu zabaw nauczyciel zadaje pytania: „Jak czuliście się w czasie ostatniej zabawy?” „Ile osób bało się wychylać do przodu i do tyłu?” „Co pomaga, a co przeszkadza w tego typu zabawie?” (wzajemne zaufanie lub jego brak).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wdrażanie do samodzielności, odpowiedzialności, umiejętności koncentracji uwagi, współpracy w grupie.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** treści społeczno-przyrodnicze – *uświadomienie sobie i nazywanie własnych odczuć związanych z różnymi sytuacjami, prezentacja własnego punktu widzenia i uwzględnianie poglądów innych ludzi, efektywne współdziałanie w zespole, przestrzeganie podstawowych zasad kulturalnego zachowania się.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Niektóre dzieci, zwłaszcza nieśmiałe, bierne oraz nie lubiące obcego dotyku, mogą mieć realne trudności w związku z tym ćwiczeniem.
9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** brak
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: pamięć słuchowa i koncentracja uwagi

1. Tytuł ćwiczenia:

Zabawy jesienne.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Dla dzieci ze słabą pamięcią słuchową i koncentracją uwagi – kl. 1.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie percepcji słuchowej i koncentracji uwagi,
- dopasowywanie do ilości uderzeń odpowiedniej liczby przedmiotów.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

materiał przyrodniczy, instrumenty muzyczne.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I wersja: Na podłożu leżą kasztany, jarzębina, liście. Dzieci spacerują po sali. Na dźwięk bębna mają zabrać kasztana, na dźwięk trójkąta – jarzębinę, na dźwięk tamburyna – listek.
- II wersja jest podobna do pierwszej, z tą różnicą, że dzieci zabierają tyle przedmiotów, ile będzie stuknięć, np. 2 razy stuknięcia na bębnie – zabierają 2 kasztany, 3 na trójkącie – 3 jarzębinki itp.
- III wersja (utrudniona): Nauczyciel uderza raz w bębenek, raz w tamburynę, raz w trójkąt. Dzieci słuchają instrumentów, zwracają uwagę na kolejność i liczbę uderzeń w poszczególne instrumenty i układają wg kodu: 1 kasztan, 1 liść, 1 jarzębina itp.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

- przeliczanie elementów;
- wykonywanie prostych poleceń wypowiedzianych przez kolegów i nauczycieli;
- rozróżnianie poznanych instrumentów perkusyjnych.

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja muzyczna i matematyczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji:

Terapia pedagogiczna. Scenariusze zajęć (red. V. Florkiewicz), Łódź 2005.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Bożena Owczarek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy, koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawy paluszkowe – dziecięce masażyki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla całej klasy i dla uczniów nadpobudliwych, klasy 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** kształtowanie umiejętności rozluźnienia napięcia mięśniowego, umiejętności współpracy, rozwijanie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** muzyka relaksacyjna, dywan.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Uczniowie siadają w kręgu, odwracają się do siebie plecami.
 - Nauczyciel włącza muzykę relaksacyjną.
 - Nauczyciel recytuje wiersz i jednocześnie wykonuje ruchy w powietrzu.

Przykład:

Tu płynie rzeczka (wykonujemy faliste ruchy rękami na plecach)

Tu przeszła pani na szpileczkach (delikatnie kłujemy palcami po plecach)

Z gryzącymi psami (delikatnie szczypiemy)

Świeciło jasne słońeczko (robimy duże kręgi po całych plecach otwartymi dłońmi)

Przegalopowało stado koni (uderzamy delikatnie kantem dłoni)

Potem stado słoni (ugniatamy piąstkami)

Spadł drobny deszczyk (delikatnie uderzamy wszystkimi palcami w plecy)

Przeszły dreszcze (łaskoczemy po karku)

Czy zrobić jeszcze?

- Dzieci naśladują ruchy nauczyciela i równocześnie wykonują masaż dziecku siedzącemu przed nim.
 - Potem następuje zamiana ról (dzieci odwracają się o 180 stopni).
 - Na zakończenie nauczyciel pyta się dzieci, jak się czuły, kiedy kolega „rozbił teatr na ich plecach”, które ćwiczenie najbardziej im się podobało, czy potrafią wyobrazić sobie całą historię?
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalnie i niewerbalnie, współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja muzyczna – *wychowanie do odbioru i tworzenia muzyki: śpiewanie i muzykowanie, słuchanie i rozumienie.*
- edukacja społeczna – *wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak zaleceń.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Zgórecka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową, wzrokową, umiejętność wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawy przy muzyce.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy lub grupy uczniów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozładowywanie napięć emocjonalnych,
 - ćwiczenie reagowania na zmianę tempa muzyki,
 - fantazje ruchowe – ćwiczenia wspomagające grafomotorykę.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z bloku, kolorowe kredki, płyta CD z wiązką utworów o zróżnicowanym tempie, arkusz szarego papieru, klej.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w swoich ławkach, otrzymują kredki oraz kartę z małego bloku rysunkowego (przymocowujemy ją taśmą klejącą, aby się nie przesuwiała). Nauczyciel włącza płytę CD z nagraniami melodii o zróżnicowanym tempie. Zadanie dzieci polega na tym, aby w rytmie melodii rysowały kształty podane przez nauczyciela, np. kreski rozchodzące się promieniście od środka kartki. W trakcie zabawy nauczyciel proponuje dzieciom zmianę kolorów kredek. Przy dźwiękach drugiej melodii dzieci mogą rytmicznie rysować oburęcz symetryczne półkola (np. płatki kwiatka, kształt jabłka, kontur motyla). Przy trzeciej melodii – dzieci wydzierają lub wycinają zgodnie z jej rytmem narysowany kształt. Przy dźwiękach kolejnej melodii zgniatają rytmicznie swoje skrawki, a następnie (również rytmicznie) podają je do przodu, aby ostatni uczeń mógł je wrzucić do kosza na śmieci.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *realizowanie sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem prostych rytmów i wzorów rytmicznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania niewerbalnie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** autor nieznany.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Begierska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji oraz współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawy z balonami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poznawanie właściwości materiału,
 - reagowanie na bodźce (gra na instrumentach) i przekładanie ich na ruch materiału,
 - wykonywanie fantazji ruchowych,
 - przenoszenie wrażeń dotykowych na zabawę,
 - zwiększenie aktywności dzieci nieśmiałych i biernych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dla każdego dziecka po jednym balonie, dzwonki dla nauczyciela.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Balon z namalowaną twarzą podrzucany jest od jednego dziecka do drugiego i „wita” je wszystkie po kolei. Przyglądamy się dokładnie balonowi i rozmawiamy na temat jego właściwości (kolorowy, lekki, wypełniony powietrzem, okrągły). Balon pokazuje różne możliwości ruchu, a dzieci próbują je naśladować. Każde dziecko, do którego dotarł balonik, może wziąć napompowany już balon. Dzieci swobodnie bawią się nim. Włączamy do zabawy propozycje dzieci, które są przez wszystkich uczniów powtarzane. Przy pomocy dzwoneczków zaznaczamy akcenty w zabawie z balonami. Przy każdym dźwięku dotykamy balon i lekko podrzucamy go ręką. Najpierw próbuje tego jedno dziecko, potem wszyscy razem. Próbujemy objąć balon (całe ciało się zaokrągla). Dzieci rzucają balon wysoko i próbują jednocześnie z nim opaść na podłogę. Wszystkie dzieci dmuchają z całych sił w balon, aby poleciał w jeden z kątów pomieszczenia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *ćwiczenie zręczności, refleksu i orientacji; pobudzanie i rozwijanie wyobraźni.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i w sytuacjach zadaniowych).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Elisabeth Wagner, *Patrzeć – słyszeć – czuć. Zabawy rozwijające zmysły*, Jedność, Kielce 2002.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, wyrażanie emocji, stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawy ze światłem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla całej klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - stymulacja zmysłu wzroku,
 - utrwalanie pisowni wyrazów z trudnościami ortograficznymi,
 - ćwiczenie pamięci,
 - ćwiczenie umiejętności precyzyjnego pisania wyrazów strumieniem światła latarki.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** latarki dla każdego ucznia, płyta z piosenkami, np.: K. Grodzka, B. Sokołowska, *Gra w kolory*, klasa 2, CD 1, Juka, Warszawa 2010.
5. **Przebieg ćwiczenia:** W klasie jest wyłączone światło. Dzieci ustawiają się w dowolnym miejscu sali, a nauczyciel włącza nagranie piosenki. Uczniowie mają w ręku włączone latarki i w rytm piosenki rzucają snopy światła na ściany i sufit – odbywają w ten sposób „świetlany taniec”. Po tańcu dzieci siadają i kolejno „piszą” światłem latarki wyrazy na tablicy lub ścianie (wyrazy te zawierają trudność ortograficzną), a reszta klasy odgaduje napisane słowa. Dzieci starają się zapamiętać jak najwięcej napisanych latarką słów. Na koniec zabawy je powtarzają. Wygrywa ten uczeń, który zapamiętał najwięcej wyrazów. W nagrodę może latarką napisać jeszcze jeden, dowolny wyraz o wieloliterowej budowie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *poznawanie zasad ortograficznych i umiejętności ich stosowania w praktycznych działaniach.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna: uczeń *pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Przewodnik metodyczny. Scenariusze zajęć*, klasa 3, semestr I, wyd. Juka, scenariusz nr 36.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Natanek.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna – ćwiczenie wspomagające zmysł dotyku

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zaczarowany worek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klasy 1 i 2.
3. **Cele ćwiczenia:** rozpoznawanie liczebników głównych, porównywanie dwóch liczb z użyciem znaków $<$, $>$, $=$.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** worek z cyframi wykonanymi z modeliny lub masy solnej.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu. Na środku znajduje się worek, w którym umieszczone są liczby od 1 do 20. Uczniowie kolejno losują po 2 liczby i je rozpoznają przez dotyk. Po rozpoznaniu liczb ich zadaniem jest porównanie dwóch liczb przy użyciu znaków: $<$, $>$, $=$. Znaki te mogą być również wykonane z modeliny, masy solnej lub wydrukowane na papierze.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń porównuje dowolne dwie liczby w zakresie do 20 (słownie i z użyciem znaków $<$, $>$, $=$).
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – *wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Uczniowie mogą wcześniej samodzielnie wykonywać liczby na zajęciach plastycznych.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające rozwój manualny i umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zamek tajemniczego króla.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 2 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój współpracy w grupie, rozwój wyobraźni przestrzennej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartony i kartoniki różnej wielkości, kolorowy papier, klej, ścinki materiałów, kłębki wełny, nożyczki, spinacze, zszywacze, kawałki folii, srebrnej folii itp.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel opowiada dzieciom krótką historię o TAJEMNICZYM KRÓLU, który szuka od stuleci swojego zamku. Dzieli klasę na kilkusobowe grupy. Każda grupa naradza się i wybiera z określonego miejsca w klasie materiały potrzebne do zbudowania zamku. Nauczyciel popiera nawet najbardziej fantastyczne pomysły. Po około 35 minutach następuje prezentacja wszystkich zamków. Dzieci mogą opowiedzieć o dalszych losach TAJEMNICZEGO KRÓLA.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń orientuje się w rodzajach budowli; przedstawia pomysły rozwiązań technicznych: planuje kolejne czynności, dobiera odpowiednie materiały; rozumie potrzebę organizowania działania technicznego: pracy indywidualnej i zbiorowej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja – zajęcia techniczne.
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** W toku ćwiczenia zwracamy uwagę na to, by dzieci nie zrobiły sobie krzywdy, pracując nożyczkami i zszywaczami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające percepcję słuchowo-wzrokową, manualną, koordynację ręka-oko, koncentrację uwagi, umiejętności radzenia sobie z frustracją, umiejętności współpracy; ćwiczenia oddechowe, stymulacja polisensoryczna

1. Tytuł ćwiczenia: *Zamek.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla całej klasy, grupy, do pracy indywidualnej, dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, wadą wzroku, niedosłuchem, zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością psychoruchową, dla dzieci nieśmiałych.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie samodzielności u dziecka i umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- rozwijanie umiejętności przewidywania skutków i analizowania przyczyn zaistniałej sytuacji,
- budowanie poczucia własnej wartości.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: dużo rolek papierowych (po papierze toaletowym, ręcznikach papierowych), piłeczka pingpongowa dla każdego ucznia.

5. Przebieg ćwiczenia: W tle słyszać muzykę relaksacyjną. W powietrzu unosi się woń olejku eterycznego, np. lawenda. Uczniowie na początku ćwiczenia oglądają rolki papieru, porównują ich wielkość, fakturę. Następnie proponujemy zabawę w „głuchy telefon” – wiadomości przesyłane są za pomocą „tubu”. Zabawa trwa nie dłużej niż 5–7 minut. Kolejnym zadaniem dzieci jest zbudowanie z papierowych rolek jak najsolidniejszej budowli. Następnie dzieci – w odległości 30 centymetrów od znajdujących się budowli – kładą się na brzuchach i rzutem piłki pingpongowej sprawdzają solidność fundamentów. Następnie piłki dmuchają tak ukierunkowując strumień powietrza na piłkę, by ta przetoczyła się przez bramę „zamku”. Wygrywa to dziecko, którego budowla wytrzyma najwięcej ataków.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *rozwój intelektualny, społeczny, emocjonalny, fizyczny, estetyczny, etyczny, rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka, realizowanie zadań, uwzględniając indywidualne tempo i możliwości dziecka, sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym.*

7. Obszar podstawy programowej:

- **edukacja polonistyczna** – uczeń:
 - obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia;
 - w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno;
 - uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowane literaturą;
 - posługuje się ze zrozumieniem określeniami: głoska, litera, sylaba, wyraz, zdanie;
 - korzysta z pakietów edukacyjnych pod kierunkiem nauczyciela;

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- *rozumie znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie.*
 - **edukacja muzyczna** – *uczeń świadome i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swoje doznania werbalnie i niewerbalnie.*
 - **edukacja plastyczna** (poznane architektury, malarstwa, rzeźby) – uczeń:
 - *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura;*
 - *ilustruje sceny, sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką, korzysta z narzędzi multimedialnych;*
 - *rozpoznaje wybrane dziedziny sztuki: architekturę, malarstwo, rzeźbę, grafikę i wypowiada się na ich temat.*
 - **edukacja społeczna** – *uczeń potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; wie, że warto być odważnym, mądrym i pomagać potrzebującym; wie, że nie należy kłamać lub zatajać prawdy.*
 - **edukacja matematyczna** – uczeń:
 - *ustala równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach,*
 - *układa obiekty w serie rosnące i malejące, numeruje je, wybiera obiekt w takiej serii, określa następne, poprzednie,*
 - *klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje, np. zwierzątek,*
 - *w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
 - **etyka** – uczeń:
 - *wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich,*
 - *wie, że nie można dążyć do zaspokojenia swoich pragnień kosztem innych, nie niszczy otoczenia,*
 - *wie, że ludzie żyją w różnych warunkach i dlatego nie należy chwalić się bogactwem ani nie należy dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach.*
 - **wychowanie fizyczne** – *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami; wie, że dzieci niepełnosprawne znajdują się w trudnej sytuacji i pomaga im.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Należy zwrócić uwagę dzieci, by w powstających budowlach uwzględniły bramę wjazdową. W sytuacji, gdy w klasie mamy dziecko niedosłyszące, zabawę w „głuchy telefon” zamieniamy, np. na swobodną zabawę dzieci z przyborami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Aleksandra Kudłaszyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zamień głoskę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci 6–7-letnich, u których funkcje słuchowe wymagają stymulacji oraz dla dzieci wykazujących zaburzenia rozwoju słuchowego.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie percepcji słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karteczki z literkami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wypowiada słowo oraz głoskę, pokazuje kartonik z literą, a następnie wskazuje dziecko, które ma w podanym słowie zamienić pierwszą głoskę na tę wymienioną po nim. Dziecko głośno wypowiada nowe słowo. Za każdym razem ćwiczenie wykonuje inny uczestnik. Przykłady wyrazów: nurek (*n* na *m*), proch (*p* na *g*), duch (*d* na *z*), sok (*s* na *r*), hasło (*h* na *m*), słoń (*s* na *d*), loki (*l* na *b*), kosa (*k* na *r*), godzina (*g* na *r*), klamka (*k* na *p*), środa (*ś* na *b*), mewa (*m* na *l*), hak (*h* na *r*), sanie (*s* na *l*).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń wyróżnia i poprawnie artykułuje głoski odpowiadające poszczególnym literom, dokonuje analizy i syntezy słuchowej wyrazów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Anna Tońska-Mrowiec, Iwona Pojmał, *Zabawy słuchowe. Ćwiczenia dla uczniów klas 0 i I–III*, Harmonia, Gdańsk 2007.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, koncentracja uwagi; ćwiczenie dla zaufanej grupy bądź klasy

1. Tytuł ćwiczenia:

Zapachowy zawrót głowy.

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?

Ćwiczenie jest zalecane dla wszystkich uczniów, bez względu na posiadaną niepełnosprawność (w szczególności dla uczniów nadpobudliwych oraz dla uczniów z zaburzoną koncentracją).

3. Cele ćwiczenia:

- wydłużanie czasu koncentracji oraz skupienia uwagi,
- pobudzanie analizatora węchu,
- ćwiczenie umiejętności podejmowania decyzji,
- budowanie zaufania w grupie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- przygotowane wcześniej pojemniczki z różnymi, przyjemnymi zapachami (czekoladowy, waniliowy, truskawkowy, pomarańczowy itp.),
- chusta do zawiązania oczu,
- karteczki z zapisanymi nazwami zapachów,
- cukierki – najlepiej o takim samym smaku jak przygotowane zapachy.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel rozmieszcza po sali pojemniki z zapachami. Ważne jest, by pojemniki nie były podpisane w widocznym miejscu, jaki jest to zapach.
- Nauczyciel wybiera na początek osobę chętną, która losuje karteczkę z zapachem, jaki ma znaleźć. Wylosowanej karteczki nie mogą widzieć inni uczniowie, by nie sugerować się miejscem, w którym stanie uczeń.
- Uczniowi zawiązuje się oczy, a zadaniem klasy jest naprowadzać go słowami **ciepło**, **zimno** do kolejnych pojemniczków z aromatami.
- Uczeń kończy zadanie w momencie, gdy uważa, że znalazł właściwy zapach. Staje przy stanowisku i ściąga chustę. Czeką, aż reszta grupy wykona zadanie.
- Następnie każdy uczeń po kolei wykonuje to samo zadanie, a klasa go naprowadza tak, by mijał przeszkody i znajdował pojemniczki.
- Gdy wszyscy ukończą zadanie, podnoszą pojemniki i sprawdzają pod nimi, jaki to zapach i czy rzeczywiście stoją przy właściwym.
- Na koniec można usiąść wspólnie w kręgu i omówić trudności, jakie uczniowie mieli podczas wykonywania zadania oraz jak się czuli, gdy klasa nimi kierowała, w momencie gdy mieli zasłonięte oczy.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym; ważne jest również takie wychowanie, aby dziecko w miarę swoich możliwości było przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą.

7. Obszar podstawy programowej

- edukacja polonistyczna – wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisania, kształtowanie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych; uczeń *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
- edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi; uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
- Etyka – przybliżanie dzieciom wartości etycznych na podstawie baśni, bajek i opowiadań, a także obserwacji życia codziennego; uczeń *przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych (grzecznie zwraca się do innych, ustępuje osobom starszym miejsca w autobusie, podaje upuszczony przedmiot itp.).*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Ćwiczenie nie nadaje się dla uczniów, którzy mają uszkodzony węch.
- Uczniowie, którzy boją się zawiązywać oczy, mogą to ćwiczenie wykonać bez zasłaniania oczu, jednak nie są wtedy naprowadzani przez klasę za pomocą słów.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

pomysł własny nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Barbara Trela.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zatruwacz nerwów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla dzieci 8-letnich i starszych z problemami emocjonalnymi oraz niedostosowaniem społecznym, którego przejawem są: nadpobudliwość, niepowodzenia szkolne, trudności w nawiązywaniu więzi koleżeńskich, zachowania agresywne.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - uświadamianie dzieciom, że złość można wyrazić w sposób, który jest społecznie i kulturowo akceptowalny (w sposób niezagrażający nikomu),
 - uwalnianie skumulowanej złości i agresji dzieci za pomocą form plastycznych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z bloku technicznego i kredki świecowe.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie zamykają oczy i myślą o osobie, która ich najbardziej zezłościła w ostatnim czasie. Po chwili otwierają oczy i rysują tę osobę. Następnie oglądają gotowy rysunek i uświadamiają sobie, jak bardzo źli byli na tę osobę. Wybierają kolor, którym chcieliby wyrazić swoją złość i kredką wykrzywiają twarz tej osoby na kartce. Jeżeli dzieci chcą wyrazić swoją złość jeszcze mocniej, mogą zrobić to za pomocą kredek. Fragmenty rysunku mogą całkiem zamalować jakimś kolorem. Następnie podpisują własne rysunki i przyglądają się rysunkom innych. Nauczyciel rozmawia z dziećmi o ich obrazkach i pyta, czy coś się zmieniło w ich odczuciach wobec „zatruwacza nerwów”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** uczeń *umie wyrażać swoje emocje w formie plastycznej poprzez kolory.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych, przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zabawa ta jest świetnym sposobem na wyśłowienie zalegających w dzieciach emocji (żalu, złości). Powinno się ją powtarzać w regularnych odstępach czasu.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Klaus W. Vopel, *Gry i zabawy interakcyjne*, Jedność, Kielce 1999.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Joanna Figiel.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające wyobraźnię, myślenie, pamięć, koncentrację uwagi, usprawnianie zmysłu dotyku

1. Tytuł ćwiczenia: *Zgadnij, co?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo, z zaburzeniami w zakresie zmysłów, nadpobudliwością psychoruchową, z zaburzeniami zachowania (ćwiczenie dla klasy, grupy, do zastosowania w pracy indywidualnej).

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie wyobraźni, myślenia, pamięci,
- rozwijanie koncentracji uwagi,
- zachęcanie do współdziałania w grupie,
- usprawnianie zmysłu dotyku.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: np. drewniany klocek w kształcie sześcianu, piłeczka gumowa „Jeżyk”, jabłko, marchew, mały miś (dziecko musi utrzymać maskotkę, nie może być za duża). Można zastosować środki tematyczne, np. warzywa, owoce, zabawki.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci stają w kręgu (ściśle, jeden obok drugiego, dotykając się ramionami) z rękoma za sobą. Nauczyciel wybiera na początek 5 różnych przedmiotów (dzieci nie mogą ich widzieć). Nauczyciel podaje dzieciom najpierw po jednym przedmiocie (czeka, aż wszystkie dzieci w kole go dotkną, zapamiętają w wyobraźni), potem kolejny, aż do pięciu. Kiedy dzieci zapoznają się z budową przedmiotów, dajemy im wszystkie pięć, jednak już w innej kolejności. Zadaniem dzieci jest zapamiętanie tejże kolejności.

Trudniejsza wersja zabawy: Możemy wprowadzić większą liczbę przedmiotów do zapamiętania. W trakcie realizacji zadania można włączyć muzykę sprzyjającą koncentracji (np. *Oxygene* – Jean Michel Jarre).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

Uczeń:

- współpracuje z innymi w zabawie,
- rozróżnia i potrafi nazwać rośliny, warzywa, owoce.

7. Obszar podstawy programowej:

- edukacja społeczna – uczeń *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
- edukacja przyrodnicza – uczeń *rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Należy zwrócić uwagę na dzieci z niepełnosprawnością ruchową (poruszające się np. na wózku inwalidzkim), aby mogły swobodnie podawać przedmiot za sobą, bez zagrożenia, że inne dzieci go ujrzą.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kaczmarek-Domagalska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć i myślenie, usprawnianie zmysłu wzroku, koncentracji uwagi.

1. Tytuł ćwiczenia:

Zgadnij, czyj to but?

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:

Ćwiczenia dla uczniów z zaburzeniami w zakresie zmysłów, ćwiczenie dla klasy.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie koncentracji uwagi,
- kształtowanie myślenia i pamięci,
- usprawnianie zmysłu wzroku.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

buty dzieci uczestniczących w zabawie, płyta CD (*Koncert skrzypcowy nr 1 Mendelssohna*).

5. Przebieg ćwiczenia:

W tle słyszeć muzykę sprzyjającą koncentracji uwagi, np. *Koncert skrzypcowy nr 1 Mendelssohna*. Uczniowie chodzą w takt muzyki i przyglądają się butom kolegów i koleżanek. Gdy muzyka cichnie, jedno dziecko opuszcza klasę, pozostali uczniowie siadają w kręgu. Dwoje z nich stawia na środku swoje buty. Zadaniem dziecka, które wraca do klasy, jest odgadnięcie, czyje buty stoją na środku.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:

kształtowanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości w poznawaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy.

7. Obszar podstawy programowej:

edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:

źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:

Kamila Merda.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo–ruchowa, umiejętność podejmowania decyzji, wyrażenie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, jaki to czasownik?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci nadpobudliwych psychoruchowo, z zaburzeniami zachowania, dla klasy.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wzbogacanie słownictwa i ekspresji mowy ciała,
 - umiejętność podejmowania decyzji,
 - usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z zapisanymi czasownikami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel dzieli dzieci na dwie grupy: jedna to aktorzy, a druga to publiczność. Nauczyciel daje grupie aktorów siedem kartek: na każdej z nich zapisany jest jeden czasownik. Dzieci spoglądają na pierwszy kartonik i muszą pokazać ciałem czynność, którą określa zapisany czasownik. Zadaniem publiczności jest odgadnięcie, o jaki czasownik chodzi. Gdy dzieci odgadną wszystkie czasowniki, następuje zmiana ról.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – *uczeń pisze czytelnie i estetycznie (przestrzega zasad kaligrafii), dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną oraz interpunkcyjną.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Kamila Merda.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: analiza słuchowa, wzbogacanie słownictwa, koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, kto to jest?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z ograniczonym słownictwem oraz dla dzieci mających problemy z werbalizowaniem swoich pomysłów (klasa III).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalanie znajomości pojęć: *rzeczownik, przymiotnik*,
 - wzbogacanie słownictwa,
 - kształtowanie umiejętności współpracy z innymi i panowania nad swoimi emocjami,
 - rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry,
 - rozwijanie pamięci wzrokowej i słuchowej,
 - rozwijanie umiejętności koncentrowania się na zadaniu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel wyjaśnienia reguły zabawy.
 - Prowadzący poleca dzieciom, aby przez krótki czas przyglądały się sobie nawzajem i zapamiętały jak najwięcej szczegółów.
 - Jedno dziecko wychodzi na środek i stoi tyłem do reszty.
 - Pozostałe dzieci opisują jedną osobę, korzystając z przymiotników, rzeczowników i czasowników.
 - Po dokonaniu opisu nauczyciel pyta się osobę stojącą na środku, czy już wie, kogo opisuje reszta. Jeśli nie, to nauczyciel zachęca uczniów do kontynuowania opisu.
 - Zwycięża ta osoba, która szybciej odgadnie, kim jest opisywana koleżanka lub kolega.
 - Umawiamy się, że opisujemy wygląd osoby, jej charakterystyczne zachowanie, kolor ubrania.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *uwaga słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji,*
 - *tworzy wypowiedzi,*
 - *dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych,*
 - *uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych,*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- *zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je; uczestniczy w szkolnych wydarzeniach.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna, edukacja społeczna.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Gdy w sali jest dziecko z niedosłuchem, może ono wysłuchiwać określić, stojąc przodem do grupy. Reszta opisuje wybraną wspólnie osobę, nie patrząc na nią.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Przybyła.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: wyrażanie emocji

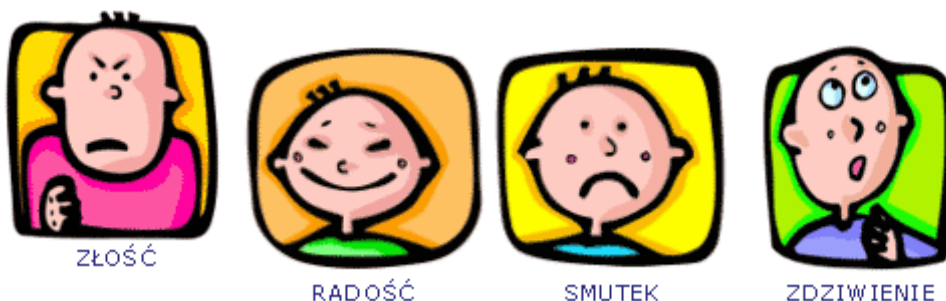
1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zły humorek*.

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów (klas I–III SP) z zaburzeniami zachowania.

3. **Cele ćwiczenia:**

- kształtowanie empatii oraz umiejętności rozpoznawania i nazywania uczuć własnych i innych ludzi,
- rozwijanie umiejętności werbalnego i pozawerbalnego wyrażania uczuć.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** wiersz D. Gellner *Zły humorek*, buźki wyrażające emocje, pluszowy kot, pies, myszka, ciemna folia.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

- Inscenizacja wiersza D. Gellner *Zły humorek*: odczytanie imienia głównej bohaterki (z planszy):

- Dzieci słuchają inscenizowanych przez nauczycielkę kolejnych fragmentów wiersza (z wykorzystaniem odpowiednich rekwizytów – pluszowych zwierząt, niebieskiej folii itp.), analizują ich treść, mówią o własnych doświadczeniach i dobierają pasującą do sytuacji „buźkę” oraz nazwę uczucia.

Zły humorek
Jestem dzisiaj
zła jak osa!
Złość mam w oczach
i we włosach!
Złość wyłazi
mi uszami

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

i rozmawiać
nie chcę z wami!
A dlaczego?
Nie wiem sama.
Nie wie tata,
nie wie mama...
Tupię nogą,
drzwiami trzaskam
i pod włos
kocura głaskam.
Jak tupnęłam lewą nogą,
nadepnęłam psu na ogon.

Nawet go nie przeprosiłam –
taka zła okropnie byłam.

ZŁOŚĆ

Mysz wyrzała
z mysiej nory:

– Co to znowu za humory?

ZDZIWIENIE

Zawołałam:

– Moja sprawa!

Jesteś chyba zbyt ciekawa.

Potrąciłam stół i krzesło,

Co mam zrobić, by mi przeszło?

Wyszłam z domu

na podwórze,

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

wpakowałam się w kałużę.

Widać, że mi złość nie służy,

skoro wpadłam do kałuży.

Siedzę w błocie, patrzę wkoło,

wcale nie jest mi wesoło...

SMUTEK

Nagle co to?

Ktoś przystaje.

Patrzcie!

Rękę mi podaje!

To ktoś mały,

Tam ktoś duży –

Wyciągają mnie z kałuży.

Przyszedł pies i siadł koło mnie,

kocur się przytulił do mnie,

mysz podała mi chusteczkę:

– Pobrudziłaś się troszeczkę!

Widzę, że się pobrudziłam,

ale za to

złość zgubiłam

Pewnie w błocie gdzieś została,

NIE BĘDĘ JEJ SZUKAŁA!

RADOŚĆ

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – uczeń odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym; wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe); rozumie potrzebę

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku.

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zanim nauczyciel rozda dzieciom „bużki emocji”, powinien zapoznać ich dokładnie z wierszem, przeczytać go, starannie omówić, samemu zainscenizować, a dopiero później „włączyć” do pracy dzieci. Jako pierwsze powinny pokazywać bużki te dzieci, które przejawiają zaburzone zachowania. Sprawność w zrealizowaniu tego ćwiczenia zależy od specyfiki grupy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** E. M. Skorek (red.), *Terapia pedagogiczna. Tom II. Zagadnienia praktyczne i propozycje zajęć*, Oficyna wydawnicza Impuls, Kraków 2005.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Florkowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zmącona cisza.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klas 1–3.
3. **Cele ćwiczenia:** wyciszenie uczniów, pobudzenie ich wyobraźni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie kładą się na podłodze z zamkniętymi oczami. Nauczyciel prosi dzieci o absolutną ciszę. Teraz każdy ma wyobrazić sobie jakiś hałas, który zakłóciłby tę ciszę (np. krzyk, dzwonek telefonu itp.). Prowadzący dotyka poszczególne osoby. Dotknięta osoba musi wydać dźwięk, który wymyśliła. Aby dotknąć następną osobę, prowadzący czeka na absolutną ciszę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – *wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Majcher.

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokowo-słuchową oraz koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Znajdź przedmiot.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów wymagających usprawnienia analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej.

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie orientacji w schemacie własnego ciała,
- usprawnianie percepcji wzrokowo-słuchowej,
- doskonalenie umiejętności koncentracji,
- wdrażanie do przestrzegania ustalonych reguł.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: puzzle literowe, różne przedmioty rozłożone w klasie, kartoniki z cyframi, kolorowe kółeczka.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Uczniowie witają się poszczególnymi częściami swojego ciała – nauczyciel zachęca: „Dotknijcie się kciukami”, „Dotknijcie się lewym uchem”.
- Nauczyciel rozdaje każdemu uczniowi kartonik z pociętą literą – uczniowie układają puzzle oraz ustalają, jaka to litera.
- Uczniowie szukają w klasie tych przedmiotów, które rozpoczynają się na daną głoskę.
- Uczniowie otrzymują kartoniki z cyframi i kładą pod obrazkiem tę cyfrę, która mówi, ile sylab ma dany wyraz przedstawiony na odszukanym obrazku.
- Uczniowie kładą się na brzuchu – nauczyciel rysuje palcem literę, którą należy rozpoznać.
- Po każdym poprawnie wykonanym zadaniu uczniowie otrzymują 2 kolorowe kółeczka.
- Dzieci przeliczają liczbę zebranych kótek, a właściciel ich największej liczby otrzymuje prawo do wymyślenia pożegnania.
- Uczniowie żegnają się zgodnie z propozycją wybranego ucznia.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiadania się, czytania, pisania, wykonywania elementarnych działań arytmetycznych, posługiwania się prostymi narzędziami i kształtowania nawyków społecznego współżycia.*

7. Obszar podstawy programowej: *Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności: rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego...*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: mgr Aleksandra Stechlińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Znajdź słowa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie indywidualne.
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka, na której uczeń zapisuje swoje imię.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń na kartce zapisuje swoje imię, umieszczając litery jedna pod drugą w oddzielnych liniach według wzoru:

K
A
S
I
A

Następnie uczeń wymyśla słowa rozpoczynające się poszczególnymi literami według instrukcji nauczyciela. Na przykład: „Do każdej litery dopisz słowo oznaczające rzecz, nazwę zawodu i kwiat”.

K – kamień, kierowca, kaktus;
A – arbuz, architekt, aster;
S – słoik, sekretarka, stokrotka;
I – igła, internista, irys;
A – aparat, aktor, agaw.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *rozwijanie myślenia, kojarzenia.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *poszerza zakres słownictwa.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Barbara Zwolakiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie usprawniające koncentrację uwagi i analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Znajdź swój kolor.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla uczniów klasy 1 (integracyjnej).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie zmysłów wzroku, słuchu i koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** szarfy dla dzieci w 4 kolorach (żółty, czerwony, niebieski, zielony), 4 kolorowe kółka w tych samych kolorach, co szarfy, odtwarzacz płyt CD, płyta ze skoczną muzyką.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi dzieci, aby wybrały i nałożyły na siebie jedną z kolorowych szarf (szarfy są w 4 kolorach – żółtym, czerwonym, niebieskim i zielonym). W czterech miejscach sali są umieszczone 4 kolorowe koła w tych samych kolorach, co szarfy. Nauczyciel informuje, że dzieci mają się poruszać w rytm muzyki (tańcząc i płasząc). Gdy muzyka zostanie wyłączona, muszą stanąć w sali przy kole tego samego koloru, co ich szarfa. Nauczyciel ponownie włącza muzykę, ale zmienia miejsce położenia kolorowych kół. Zabawa może być powtórzona do momentu, w którym dzieci zaczną odczuwać zmęczenie i znużenie.
6. **Cele edukacyjne z podstawy programowej:** *uczeń wyraża nastój i charakter muzyki płasząc i tańcząc; uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną; posługuje się środkami wyrazu plastycznego – barwą.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna, kształtowanie sprawności fizycznej, edukacja plastyczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** w ćwiczeniu nie muszą brać udziału uczniowie mający problemy z poruszaniem się lub nierozróżniający kolorów.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Hanna Gintrowicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza wzrokowa, analiza słuchowa, umiejętność radzenia sobie z frustracją

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Znamy przymiotniki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z ograniczonym słownictwem oraz dla dzieci mających problemy z werbalizowaniem swoich pomysłów (klasa III).
3. **Cele ćwiczenia:** utrwalanie znajomości pojęcia *przymiotnik*, analiza wzrokowo-słuchowa wyrazów, wzbogacanie słownictwa, ćwiczenie umiejętności współpracy z innymi i panowania nad swoimi emocjami, rozwijanie umiejętności przestrzegania reguł gry.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z obrazkami – przedmioty, zwierzęta, rośliny.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel rozkłada karty tak, aby nie było widać obrazków.
 - Każde dziecko wybiera dla siebie jedną kartę i nazywa to, co na niej jest.
 - Zadaniem każdego dziecka jest również znalezienie jednego określenia na to, co znajduje się na karcie.
 - Gdy dziecko prawidłowo wykona zadanie wybiera kolejną kartę i tym razem podaje dwa określenia nazwy tego, co mieści się na obrazku...
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *tworzy wypowiedzi w formie ustnej i pisemnej: kilkuzdaniową wypowiedź, krótkie opowiadanie i opis,*
 - *dba o kulturę wypowiedzianą się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach, społecznych czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna i społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** druk powiększony dla dziecka słabowidzącego, druk wypukły – dla dziecka niewidomego.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Przybyła.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna w edukacji społecznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zobacz, jak się przy tym czuję!*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzeniami zachowania.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie umiejętności nazywania i wyrażania emocji,
 - budowanie pozytywnego obrazu siebie,
 - integrowanie grupy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przedmioty naturalne (kasztan, kij, kamień, szyszka itp.).
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci mają do dyspozycji ww. przedmioty, aby symbolicznie wyrazić wszystkie swoje odczucia i myśli, które pojawiły się u nich podczas kłótni.
 - Gdy wszystkie dzieci wybiorą jakiś przedmiot, zaczynają opisywać jego kształt i wrażenia dotykowe, jakie wywołuje.
 - Kiedy zostaną rozpoznane właściwości danego materiału, uświadamiamy dzieciom, że konflikty są wynikiem negatywnych uczuć.
 - Następnie dzieci proponują różne możliwości pogodzenia się.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *uczeń odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Andrea Erkert, *Zabawy dla odreagowania agresji*, Jedność, Kielce 2003.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Katarzyna Wagner.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla grupy, ćwiczenia dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zrzucam buty!*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest szczególnie przydatne w pracy z dziećmi doświadczającymi napięć i stresów oraz z dziećmi nadpobudliwymi.
3. **Cel główny ćwiczenia:** ćwiczenie umiejętności odreagowywania napięć.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Przed rozpoczęciem ćwiczenia dzieci zdejmują buty. Ustawiają się tak, by każdy uczeń miał swobodę ruchu. Nauczyciel zachęca uczniów, by wyobrazili sobie, że na stopach mają kapcie. Następnie prosi o wykonanie ruchów nogami tak, jakby chcieli zrzucić kapcie ze stóp. W dalszej części ćwiczenia „zrzucają” z nóg kalosze, spodenki gimnastyczne, długie spodnie itp. Instrukcje uzupełniamy innymi propozycjami „zrzucania”, np.: rękawiczek z dłoni, czapki z głowy, szalika z szyi itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji; uczestniczy w zabawie teatralnej.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Nauczyciel może modelować zachowania dzieci, ćwicząc razem z nimi. Dobrze, jeśli ćwiczenie przebiega w atmosferze zabawy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** T. Opolska, E. Potempska, *Dziecko nadpobudliwe. Program korekcji zachowań*, Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa 1998.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Falkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-ruchowa

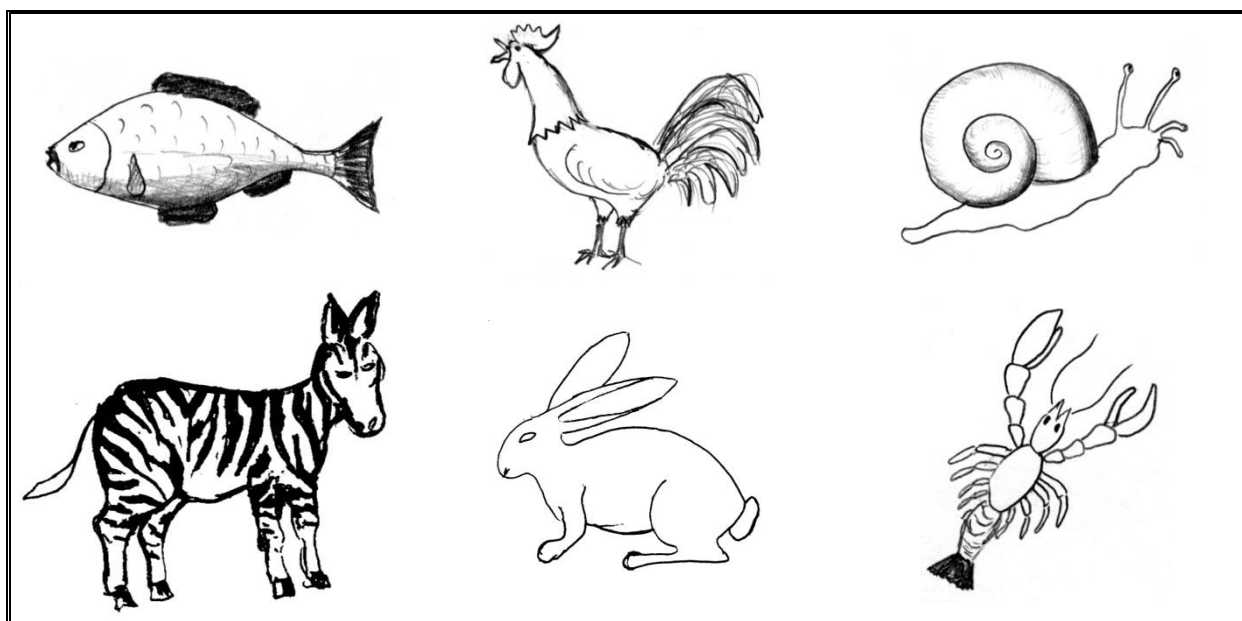
1. Tytuł ćwiczenia: *Zwierzyniec.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą(kl. I SP).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie analizy i syntezy wzrokowej,
- kształtowanie umiejętności wzrokowego różnicowania bardzo podobnych obrazków,
- rozwijanie procesów pamięciowych,
- wzbogacenie słownictwa w zakresie nazw zwierząt.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: plansze z obrazkami zwierząt – do każdej planszy zestaw małych kartoników z tymi samymi zwierzętami, które są na dużej planszy (przykład poniżej).

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

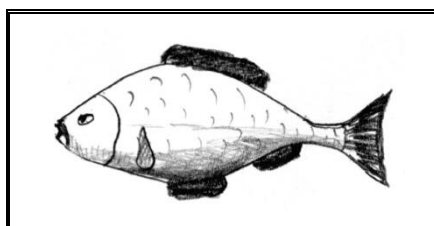
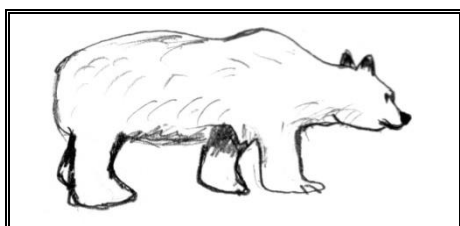
pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel daje dziecku kartoniki z obrazkami. Na stole kładzie planszę z takimi samymi ilustracjami. Dziecko nazywa zwierzęta zamieszczone na planszy. Jeśli nie zna nazwy, prowadzący nazywa zwierzę, podając przy tym krótką informację (np. w jakim środowisku żyje). Następnie dziecko ma za zadanie wyszukać obrazek na planszy – taki sam, jaki ma na kartoniku – i nałożyć go, podając przy tym jego nazwę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie opanowania początkowej nauki czytania i pisanie oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (w zakresie umiejętności czytania i pisanie) – uczeń *pisze proste, krótkie zdania: przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii);* edukacja matematyczna (w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki) – uczeń *ustala równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach, układa obiekty (np. patyczki) w serie rosnące i malejące, numeruje je; wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie, klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje, np. zwierzęta, zabawki, rzeczy do ubrania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla ułatwienia wykonania ćwiczenia zwierzęta na małych kartonikach powinny być takiej samej wielkości, jak zwierzęta na dużej planszy. Na początek może być mała liczba zwierząt na dużej planszy i mogą to być zwierzęta znane dziecku.
9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, o które dokonano adaptacji i modyfikacji:** Micorek Maria, *Materiały pomocnicze do zajęć korekcyjno-kompensacyjnych z dziećmi sześciolletnimi i siedmioletnimi*, WOM Bielsko-Biała 1995.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Florkowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”